

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Практичний посібник

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ
ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА
У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ**

Практичний посібник

Київ – 2023

УДК 377/378:005.591.452-027.555-027.551](100)(075)

З-34

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Інституту професійної освіти НАПН України
(Протокол №13 від 26 грудня 2023 року)*

Рецензенти:

Локшина О. І., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

Приходькіна Н. О., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

- З-34 Зарубіжний досвід розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання: практичний посібник / Радкевич В. О., Попова В.В., Джурило А. П., Вороніна-Пригодій Д. А.; за голов. ред. В. О. Радкевич. – Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2023. – 164 с.

ISBN 978-617-8167-02-8

У посібнику представлено провідні тенденції розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання країн Європейського Союзу; розкрито механізми консолідації професійної освіти, публічного та приватного секторів для підвищення якості професійної підготовки кваліфікованих фахівців, забезпечення їхнього кар'єрного зростання; висвітлено практичний досвід реалізації публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в країнах Південної, Західної, Північної та Східної Європи й можливості його інтеграції у національну систему професійної (професійно-технічної) освіти.

Видання адресоване розробникам державної освітньої політики, представникам органів місцевого самоврядування, керівникам навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, закладів професійної (професійно-технічної) освіти, педагогічним і науково-педагогічним працівникам, науковцям, аспірантам, докторантам, стейкхолдерам.

УДК 377/378:005.591.452-027.555-027.551](100)(075)

ISBN 978-617-8167-02-8

<https://doi.org/10.32835/978-617-8167-02-8/2023>

© ІПО НАПН України, 2023
© Радкевич В. О., 2023
© Попова В. В., 2023
© Джурило А. П., 2023
© Вороніна-Пригодій Д. А., 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ	9
Питання для самоконтролю	54
РОЗДІЛ 2 ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ. 55	
2.1 Залучення компаній до публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання: практика Греції	55
2.2 Досягнення і виклики публічно-приватного партнерства у професійній освіті Іспанії	59
2.3 Особливості публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання Італії	62
2.4 Проблеми публічно-приватного партнерства у системі професійної освіти і навчання Португалії.....	66
2.5 Інституційно-правові механізми розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання Сербії	70
Питання для самоконтролю	75
РОЗДІЛ 3 ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ....	77
3.1 Ініціативи публічно-приватного партнерства: досвід Австрії	77
3.2 Досвід Gesamtmetall для розвитку професійних навичок у Німеччині	87
3.3 Кампуси професій і кваліфікацій у Франції.....	94
Питання для самоконтролю	104
РОЗДІЛ 4 ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ	105
4.1 Інтеграція та працевлаштування молодих іммігрантів у Бельгії	105
4.2 Центри публічно-приватного партнерства у професійній та вищій професійній освіті Нідерландів	112
4.3 Національний навчальний офіс у Норвегії.....	117
4.4 Центри професійної майстерності у Фінляндії.....	119
4.5 Мережа провайдерів підвищення кваліфікації у Швеції	124
Питання для самоконтролю	131
РОЗДІЛ 5 ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ....	132
5.1 Проєкт «Партнерство для професійної освіти і навчання» в Республіці Польща.....	132
5.2 Публічно-приватне партнерство для розвитку професійних навичок у Чехії.....	140
5.3 Консолідація професійної освіти і навчання в Румунії.....	147
5.4 Соціальне партнерство в Болгарії: виклики та перспективи.....	155
Питання для самоконтролю	159
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	160

ВСТУП

Посібник є комплексним дослідженням досвіду розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в європейських країнах. Матеріал покликаний охопити широкий спектр питань, пов'язаних з аналізом моделей співпраці між освітніми установами, публічним та приватним секторами, що дають змогу залучити інвестиції для розвитку інфраструктури навчальних закладів, а також забезпечити впровадження інноваційних освітніх програм і методик. Особлива увага в посібнику приділяється вивченню кращих практик та визначенню ефективних стратегій управління проектами публічно-приватного партнерства, які можуть бути адаптовані до українського контексту. Аналізується вплив публічно-приватного партнерства на якість систем професійної освіти і навчання, зайнятість випускників, а також на розвиток економіки європейських країн в цілому. Крім того, посібник містить рекомендації щодо створення ефективної правової та організаційної бази для забезпечення сталого розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання.

Зарубіжний досвід розвитку публічно-приватного партнерства у професійній освіті і навчанні є важливим не лише для визначення найкращих практик, але й для розуміння потенційних ризиків та механізмів їх мінімізації. Інтерес до цієї теми зростає у зв'язку з пошуком в Україні нових підходів до фінансування професійної освіти та підвищення якості підготовки фахівців, здатних відповідати швидкозмінним вимогам ринку праці. Успішне впровадження публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання передбачає врахування специфіки освітньої системи, потреб роботодавців та відкритості навчальних закладів до інновацій. Аналіз зарубіжного досвіду дає змогу визначити ключові фактори успіху, виклики та можливості, які можуть бути адаптовані до контексту розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти України.

Джерельною базою дослідження стали: спеціалізовані національні закони, постанови, директиви та інші нормативні акти країн Європи (Греції, Іспанії, Італії, Португалії, Сербії, Австрії, Німеччини, Франції, Бельгії, Нідерландів, Норвегії, Фінляндії, Швеції, Великобританії, Польщі, Чехії, Румунії та Болгарії), тематичні звіти й аналітичні матеріали UNESCO та європейських інституцій (CEDEFOP; OECD; Council of the European Union; European Training Foundation, CoVEs; EOPPEP) про розвиток публічно-приватного партнерства, наукові

дослідження (A. Akintoye, M. Beck, M. Kumaraswamy, D. Grimsey, M. Lewis, T. Hamerl, G. Allard, A. Trabant, G. Amović, A. Arellano, F. Felgueroso, P. Vazquez, E. Gonzalez, A. E. Damjanovic, M. Minic, S. Milovanovic, D. Grimsey, M. Lewis, G. A. Hodge, C. Greve, R. Hofer, M. Meer, A. Avagyan, J. Galvin Arribas, J. M. Sarmiento, L. D. R. Renneboog, J. I. Oviawe, V. Radkevych, H. Sällberg, E. Numminen, V. Vecchi, S. Taurelli, M. Meer, A. Verger, M. Moschetti, L. Witters, R. Marom, K. Steinert).

У першому розділі посібника «Провідні тенденції розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в зарубіжній практиці», підготовленого доктором педагогічних наук, професором, академіком Національної академії педагогічних наук України Валентиною Радкевич, здійснено аналіз інноваційних підходів і моделей співпраці між державою та приватним сектором, спрямованих на підвищення якості професійної освіти, задоволення потреб ринку праці та стимулювання економічного розвитку країн Європейського Союзу. Цей розділ охоплює широкий спектр аспектів, від стратегічного планування – до впровадження конкретних проєктів публічно-приватного партнерства, – що демонструє їхній вплив на розвиток професійної освіти. Аналіз провідних тенденцій виявляє роль публічно-приватного партнерства у забезпеченні адаптивності освітніх програм до потреб ринку праці, що сприяє підвищенню якості професійної освіти та ефективності освітнього процесу шляхом інтеграції цифрових технологій, розроблення спеціалізованих курсів і програм стажувань тощо. Дослідження також зосереджується на визначенні викликів і перешкод, з якими стикаються учасники публічно-приватного партнерства у професійній освіті. Особлива увага приділяється аналізу стратегій подолання цих труднощів, а також вивченню потенціалу для впровадження інновацій не лише у підвищення кваліфікації педагогів та професійної компетентності фахівців, але й у забезпечення гнучкості освітніх систем, їх здатності швидко адаптуватися до змінних умов та вимог. Розгляд провідних тенденцій розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в зарубіжній практиці дає змогу оцінити вплив такої співпраці на освітні системи, визначити найефективніші моделі та методики, а також надати рекомендації для адаптації успішного досвіду в інших країнах. Автор обґрунтовує пропозиції щодо покращення ефективності професійної освіти в Україні з урахуванням кращих міжнародних освітніх практик. Це охоплює стратегії залучення інвестицій, розроблення гнучких освітніх програм, що

відповідають потребам працівників і роботодавців, а також механізмів забезпечення якості професійної освіти.

Другий розділ посібника – «Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання в країнах Південної Європи» (автор: доктор економічних наук, професор Валентина Попова) – присвячено аналізу моделей та стратегій публічно-приватного партнерства, які були реалізовані в країнах Південної Європи (Італія, Іспанія, Греція, Португалія та Сербія). Зміст розділу відображає унікальні підходи та виклики, з якими зіткнулися ці країни під час впровадження публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання, та надає цінні уроки й рекомендації для інших країн. Публічно-приватне партнерство в країнах Південної Європи часто зосереджується на вирішенні конкретних проблем, таких як безробіття серед молоді, нестача кваліфікованих кадрів у певних секторах економіки та потреба в модернізації освітньої інфраструктури. Через співпрацю з приватним сектором навчальні заклади отримують доступ до новітніх технологій, методик навчання та фінансових ресурсів, що сприяє підвищенню якості освітніх послуг. Досвід країн Південної Європи дає змогу визначити ефективні механізми взаємодії між державними та приватними установами, включаючи угоди про співпрацю, спільні інвестиційні проєкти та програми професійного розвитку. Це дає змогу адаптувати освітні програми до реальних потреб ринку праці та забезпечити студентам актуальні навички. Автор зазначає, що важливим аспектом успішної реалізації публічно-приватного партнерства є створення ефективної системи моніторингу та оцінювання, що уможливорює відстежувати результати співпраці та коригувати стратегії відповідно до змінних умов. Це сприяє підвищенню прозорості партнерства та відповідальності усіх його учасників. У контексті економічних та соціальних викликів, з якими стикаються країни Південної Європи, публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання відіграє ключову роль у стимулюванні економічного зростання та соціальної інтеграції. Цей розділ посібника надає важливі рекомендації, які можуть бути використані для розроблення та впровадження ефективних стратегій публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти України.

Зміст третього розділу посібника – «Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання в країнах Західної Європи» (автор: науковий співробітник Даша Вороніна-Пригодій) – зосереджено на аналізі успішних практик і моделей співпраці між державним та приватним секторами у сфері професійної освіти і навчання країн Західної Європи. Цей розділ

надає глибоке розуміння механізмів, стратегій та результатів впровадження публічно-приватного партнерства у професійній освіті, висвітлюючи ключові аспекти, які сприяли їхньому успіху. Автором виявлено значний потенціал публічно-приватного партнерства у підвищенні якості та доступності професійної освіти. Через тісну співпрацю між навчальними закладами та приватним сектором вдається ефективно адаптувати освітні програми відповідно до потреб ринку праці, забезпечуючи студентам актуальні навички та сприяючи їхньому швидкому працевлаштуванню. Висвітлення конкретного досвіду Німеччини, Австрії та Франції дало змогу автору визначити ефективні підходи до управління проєктами публічно-приватного партнерства, включаючи фінансування, розподіл ризиків, а також методики моніторингу та оцінювання їх результативності. Одним із ключових факторів успіху є залучення стейкхолдерів до процесу планування та реалізації проєктів публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в цих країнах, що забезпечує врахування інтересів усіх учасників та сприяє створенню довготривалих партнерських відносин. У контексті швидких змін на ринку праці та високих вимог до якості професійної освіти і навчання, досвід публічно-приватного партнерства країн Західної Європи може слугувати цінним джерелом натхнення й орієнтиром для розроблення та впровадження подібних ініціатив в Україні.

Четвертий розділ посібника – «Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання в країнах Північної Європи» (автор: кандидат педагогічних наук, доцент Аліна Джурило) – присвячено аналізу успішних практик та інноваційних підходів до розвитку публічно-приватного партнерства в Бельгії, Великобританії, Швеції, Норвегії, Фінляндії, Нідерландах. У цьому розділі детально розкрито ключові аспекти та механізми, які сприяють ефективній реалізації публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання, висвітлюючи особливості північноєвропейського підходу. Автор зазначає, що публічно-приватне партнерство в країнах Північної Європи характеризується високим рівнем інтеграції між освітніми закладами та приватним сектором, що забезпечує глибоку взаємодію у формуванні освітніх програм і розвитку соціальної та освітньої інфраструктури. Це сприяє підготовці випускників, які володіють необхідними навичками та знаннями, до ефективної роботи в сучасному ринковому середовищі. Досвід країн Північної Європи дає змогу визначити ефективні стратегії співпраці, які охоплюють розроблення спільних дослідницьких проєктів, створення інноваційних

освітніх платформ та реалізацію програм стажування і практики для студентів безпосередньо на підприємствах. Однією з ключових переваг публічно-приватного партнерства у Північній Європі є сильна підтримка з боку держави, яка забезпечує стабільне фінансування та правову основу для розвитку партнерських відносин. Це сприяє створенню довгострокових та ефективних проєктів, які відповідають потребам освітньої системи і ринку праці. У контексті високих стандартів освіти та інноваційної економіки, публічно-приватне партнерство у країнах Північної Європи відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку та конкурентоспроможності національної економіки.

У п'ятому розділі посібника – «Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання в країнах Східної Європи» (автор: кандидат педагогічних наук, доцент Аліна Джурило) – здійснено аналіз ефективності та особливостей реалізації публічно-приватного партнерства в освітній сфері Польщі, Чехії, Румунії, Болгарії, що переживають період трансформації та інтеграції до європейських і глобальних економічних структур. Цей розділ висвітлює як успішні освітні практики, так і виклики, з якими зіткнулися країни Східної Європи, намагаючись адаптувати моделі публічно-приватного партнерства для підвищення якості професійної освіти і навчання. Автор зазначає, що публічно-приватне партнерство у Східній Європі відіграє важливу роль у модернізації освітньої інфраструктури та оновленні освітніх програм, щоб вони відповідали сучасним вимогам ринку праці. Через співпрацю з приватним сектором навчальні заклади отримують доступ до новітніх технологій та методик навчання, що сприяє підвищенню якості освітніх послуг. Досвід публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання країн Східної Європи може бути використаний для розроблення та впровадження ефективних стратегій партнерства у сфері професійної освіти України.

Ураховуючи викладене, цей посібник є незамінним ресурсом для фахівців у сфері професійної освіти, представників державних органів влади, бізнесу та всіх заінтересованих сторін, які прагнуть розвивати та вдосконалювати професійну освіту. Посібник дає змогу глибше зрозуміти механізми функціонування публічно-приватного партнерства, визначити ключові фактори успіху та потенціал для впровадження інновацій у професійну освіту України.

РОЗДІЛ 1

ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ

В умовах зростання процесів глобалізації, технологічних змін у галузях економіки країн Європи підвищується роль публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти. Суть публічно-приватного партнерства визначено в Зеленій книзі Комісії ЄС (2004) як «форму співпраці між органами державної влади та світом бізнесу, яка має на меті забезпечити фінансування, будівництво, реконструкцію, управління, обслуговування інфраструктури або надання послуг». Комісія визначила чотири фактори, які зазвичай характеризують публічно-приватне партнерство в країнах Європи у сфері професійної освіти: по-перше, велика тривалість відносин що передбачає співпрацю між державними і приватними партнерами за різними характеристиками запланованого проєкту; по-друге, фінансування проєкту відбувається частково з боку приватного сектору, а іноді за допомогою домовленостей між різними сторонами; по-третє, важлива роль суб'єкта господарювання, який бере участь на різних етапах реалізації проєкту (проєктування, реалізація, фінансування), у порівнянні з публічним партнером, зосередженим на визначенні цілей, яких необхідно досягти, з точки зору суспільних інтересів, а саме: забезпечення якості освітніх послуг, що надаються, цінової політики, підвищення відповідальності за дотримання цих цілей; по-четверте, розподіл ризиків між державними та приватними партнерами, щоб уникнути ризиків, які в цілому несе державний сектор. Пізніше термін «публічно-приватне партнерство» був введений до вторинного права ЄС через положення Регламенту 1303¹, згідно з яким встановлено загальні правила, що застосовуються до європейських структурних та інвестиційних фондів (ESI). Ініціативи ЄС засвідчили, що публічно-приватне партнерство може бути ефективним засобом досягнення цілей державної політики шляхом об'єднання ресурсів у різних формах співпраці між державними органами та приватним сектором, спрямованої на збільшення інвестицій в інфраструктурні проєкти або інші види операцій, надання державних послуг шляхом розподілу ризиків, об'єднання приватної експертизи або додаткових джерел капіталу.

---

¹ European Parliament and Council of the European Union. (2013). Regulation (EU) No1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013. Official Journal of the European Union, L 347, 320.

У широкому розумінні, публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти в країнах Європи розглядається як універсальна система планування та ринкової саморегуляції взаємовигідних довгострокових економічних та організаційних відносин між органами державної влади, місцевої адміністрації, соціальними інститутами і приватним сектором з метою реалізації проєктів, що становлять суспільний інтерес. Отже, публічно-приватне партнерство в країнах Європи визначають як співпрацю між державними і приватними партнерами з метою надання освітніх послуг або підтримки інфраструктури². Успішне публічно-приватне партнерство у професійній освіті потребує взаємного розуміння цілей, цінностей, а також компетентностей і співпраці між усіма заінтересованими сторонами. Означене передбачає розроблення стратегій для досягнення усіх цілей, постійне оцінювання та коригування змісту публічно-приватного партнерства, щоб воно продовжувало бути ефективним, а також здатність кожної сторони здійснювати внесок та отримувати користь від партнерства³.

Особлива роль у розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти належить *приватному сектору*. Цей процес відображає зростання взаємозв'язку між освітою та промисловістю, що веде до кращого взаєморозуміння потреб ринку праці. Приватний сектор активізує свою участь в освітньому процесі навчальних закладів через спільне розроблення навчальних програм, організацію стажування для студентів, обмін досвідом між працівниками промисловості та викладачами тощо. Така взаємодія сприяє адаптації навчальних планів до реальних потреб промисловості, забезпечуючи здобувачів освіти актуальними навичками та компетентностями. Окрім того, приватний сектор бере на себе відповідальність за фінансування деяких дослідницьких проєктів, надання стипендій або підтримку інфраструктурних проєктів у навчальних закладах. Приватний сектор також сприяє впровадженню інновацій у професійній освіті, а саме: нових технологій і методів навчання; вносить значний вклад у розвиток кваліфікацій, стандартів, освітніх і навчальних програм, створення робочих місць та підготовку кадрів. Означене відбувається через активне залучення приватних компаній до процесів навчання студентів та професійного розвитку персоналу підприємств. Це дає змогу забезпечити більшу відповідність їхньої

---

² Hodge, G. A., & Greve, C. (2017). On public-private partnership performance. A contemporary review. *Public Works Management & Policy*, 22 (1), 55 – 78.

³ Barnett, R. (2011). The marketized university: defending the indefensible. In M. Molesworth, R., Scullion, & E. Nixon (Eds), *The Marketisation of Higher Education and the Student as Consumer* (pp. 39 – 51). Routledge.

професійної компетентності вимогам ринку праці⁴. Прикладом може слугувати впровадження в приватних компаніях навчання на робочому місці. Так, компанії Google, Amazon, Microsoft активно використовують цей підхід у підготовці фахівців для своїх потреб. Вони розробляють власні навчальні програми, які відповідають специфіці роботи в галузі та надають можливість своїм співробітникам отримувати необхідні професійні знання і навички безпосередньо на робочому місці⁵.

Значний інтерес до публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти виявляють не тільки великі підприємства, але й малі та середні, а також різні соціальні групи. Це дає змогу для тих, хто навчається, отримати практичний досвід і знання, підвищити свій рівень зайнятості на ринку праці (Хорватія), забезпечити доступність практичної підготовки для кваліфікованих фахівців з урахуванням потреб малих і середніх підприємств (Словенія, Румунія, Італія). До реалізації проєктів та ініціатив публічно-приватного партнерства, спрямованих на підтримку професійної підготовки кваліфікованих фахівців до роботи в сучасній економіці, активно долучаються громадські та неприбуткові організації (Фінляндія, Швеція, Франція). Зокрема громадські організації беруть участь у забезпеченні відповідності навчальних програм вимогам суспільства та ринку праці. Крім того, в Італії діє ряд професійних асоціацій та організацій, які сприяють розвитку публічно-приватного партнерства в системі професійної освіти⁶. У Польщі професійні організації, зокрема Польська конфедерація роботодавців та Польська конфедерація робітників, сприяють розвитку системи професійної освіти й виступають на захист прав роботодавців і працівників, у тому числі молодих.

Важливим учасником публічно-приватного партнерства більшості європейських країн є регіональні торгово-промислові палати. Співпраця навчальних закладів із таким партнером сприяє: вдосконаленню різних форм збирання й прогнозування потреб ринку праці у кваліфікованих фахівцях, визначенню структури професійних кваліфікацій (Італія, Нідерланди); оновленню Національного каталогу кваліфікацій (NCQ) за участі галузевих рад з питань кваліфікацій (SCQ) (Португалія); розробленню та впровадженню нових програм професійної підготовки, орієнтованих на практичні навички та компетенції кваліфікованих кадрів, які потрібні ринку праці (Франція,

---

⁴ Ryan, P. (2012). The political economy of collective skill formation.

⁵ Cappelli (2015). Skill gaps, skill shortages, and skill mismatches: Evidence and argument for the United States. ILR. Review, 68 (2), 251 – 290.

⁶ SBB. (2021). Learning on the Job in the Netherlands. Retrieved from <https://www.stb.nl>

Італія); участі в роботі екзаменаційних комісій тощо⁷. Публічно-приватне партнерство сприяє розвитку моделей навчання, заснованих на компетентнісному підході, що акцентує увагу на формуванні компетентностей, необхідних учням/студентам, щоб бути професійно успішними. Приватні партнери допомагають визначати ці компетентності, розробляти програми, навчальні модулі, методику оцінювання результатів навчання.

Приватний сектор також активно співпрацює з навчальними закладами для розроблення спеціалізованих програм. Наприклад, компанія IBM співпрацює із коледжами для розроблення курсів штучного інтелекту й електронного навчання, що дає змогу студентам отримувати актуальні знання та навички, які вони зможуть використовувати у майбутній роботі⁸. Приватний сектор вносить вклад у професійну освіту і через фінансування інноваційних розробок. Зокрема, компанії Pfizer, Johnson & Johnson, інвестують наукові дослідження в галузі медицини, що дає змогу здійснювати підготовку кваліфікованих фахівців та розробляти нові методи лікування. Однак, не дивлячись на значний вклад приватного сектору в професійну освіту країн Європи, компанії намагаються зберігати баланс між інтересами бізнесу та потребами суспільства. При цьому забезпечується рівний доступ до навчальних програм для всіх категорій населення, а не тільки для тих, хто може собі дозволити дороге навчання.

Значущою є роль приватного сектора у забезпеченні якості професійної освіти відповідно до стандартів⁹. Тому в країнах Європи з одного боку, наголошується на важливій ролі приватного сектора у сфері професійної освіти, а з іншого, його вплив є регульований і відбувається через різні *форми* партнерства. Однією із таких форм є «дуальна», яка поширена в Німеччині та інших європейських країнах. Її суть у тому, що навчальні заклади і промисловість активно співпрацюють на основі взаємного партнерства. Студенти в рамках такої системи проводять значну частину свого навчання на виробництві, отримуючи важливий практичний досвід роботи та професійні знання в конкретному секторі промисловості. Завдяки цьому випускники готові до швидкого працевлаштування після закінчення навчання. Це сприяє підготовці висококваліфікованих

---

⁷ Radkevych V. (2023). Modern Models of Public-Private Partnership in the Field of Vocational Education and Training in the European Union. The Institute of Vocational Education of NAES of Ukraine. Professional Pedagogics, 1(26), 4 – 14 <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/819>

⁸ IBM. (2018). IBM Skills. Retrieved from <https://www.ibm.com>

⁹ Marginson, S. (2013). The impossibility of capitalist markets in higher education. Journal of Education Policy, 28 (3), 353 – 370.

фахівців, впровадженню новітніх технологій навчання та забезпеченню сталого економічного зростання країн Європи.

Поширеними формами публічно-приватного партнерства є: угода між навчальним закладом та компанією щодо організації практики учнів/студентів або довготривалої співпраці з метою реалізації спільних освітніх проєктів (Швеція); інвестиційні фонди та інші фінансові інструменти, які дають змогу залучати кошти приватних партнерів для розвитку професійної освіти (Данія); спільні підприємства для надання послуг з професійної підготовки та розвитку персоналу (Австрія). У Латвії застосовуються три типи договорів публічно-приватного партнерства, а саме: *концесійний договір* між публічним і приватним секторами, у рамках якого приватний партнер отримує право на експлуатацію та управління відповідним майном або послугами впродовж певного строку; *договір про закупівлю* між публічним і приватним секторами, у рамках якого приватний партнер виконує певну послугу або реалізує проєкт за домовленістю з державним органом; *договір про спільну діяльність* між публічним та приватним секторами, в рамках якого створюється спільне підприємство для реалізації проєкту публічно-приватного партнерства. При цьому процедура вибору форми договору залежить від характеру проєкту публічно-приватного партнерства та його особливостей. Найважливішими вимогами до проєктів публічно-приватного партнерства у професійній освіті країн Європи є їх економічна ефективність, соціальна значущість та забезпечення прав та інтересів держави й громадян. У зв'язку з цим, перед укладанням договорів публічно-приватного партнерства проводиться комплексна економічна та правова експертиза проєктів з метою забезпечення їх відповідності вимогам законодавства та ефективного використання бюджетних коштів.

До форм публічно-приватного партнерства віднесено також: *спільні дослідницькі центри*, спрямовані на розвиток нових технологій, методів навчання та практик, що відповідають потребам сучасного ринку; спільні проєкти, що уможливають створення навчальних платформ, зокрема онлайн-курсів, семінарів та інших навчальних ресурсів. Це сприяє розширенню доступу до якісної професійної освіти та підвищенню рівня професійних навичок студентів. Компанії інвестують в освітні програми як частину своєї корпоративної соціальної відповідальності, що охоплює підтримку вразливих груп суспільства, надання грантів, стипендій та інших видів підтримки рівного доступу до професійної освіти. *Кластери* – це об'єднання навчальних закладів, дослідницьких центрів, місцевих

урядів та промисловості у рамках певної галузі або регіону. Такі партнерства спрямовані на розвиток конкретних навичок і знань, які відповідають місцевим потребам і можуть охоплювати розроблення спеціалізованих навчальних програм, а також обміну досвідом і ресурсами між учасниками кластеру. *Технологічні інкубатори* – це форма партнерства між навчальними закладами, промисловими підприємствами, державними органами, що спрямована на розроблення інноваційних технологічних рішень та їх впровадження на ринку. *Освітні фонди* – приватний сектор створює фонди, що фінансують навчальні програми, наукові дослідження, стипендії для студентів та інші ініціативи, спрямовані на підвищення якості професійної освіти. *Освітні платформи* – це онлайн-платформи, розроблені навчальними закладами спільно з приватними партнерами, що надають доступ до гнучких інноваційних форм навчання, сприяючи широкому доступу до професійної освіти, підвищенню якості та релевантності освітнього процесу. Інноваційними формами партнерства у професійній освіті є *стратегічні альянси*. Вони дають змогу приватним компаніям і навчальним закладам успішно використовувати наявні ресурси, а також здійснювати експертизу для досягнення спільних цілей, не втрачаючи при цьому своєї автономії¹⁰. Зокрема альянс між компаніями Tesla і Panasonic у сфері виробництва батарей для електромобілів і, відповідно, підготовки фахівців для цієї роботи, демонструє приклад стратегічного впливу партнерства на інноваційний розвиток професійної освіти. *Екосистеми* – охоплюють мережу організацій, які взаємодіють та співпрацюють для створення й впровадження цінностей. До цього долучаються постачальники освітніх послуг, роботодавці, працівники та інші учасники публічно-приватного партнерства. Прикладом є екосистема Apple, яка охоплює розробників додатків, постачальників компонентів, роздрібних продавців, екоспоживачів і тих, хто навчається та навчає¹¹. А також *клуби партнерства* з довгостроковими договорами про співпрацю (Франція).

Розширюється партнерство навчальних закладів із зарубіжними компаніями й організаціями. Так, бельгійські професійні школи та роботодавці активно розвивають міжнародне партнерство, що дає змогу студентам отримувати професійний досвід в інших країнах з метою поглиблення своїх професійних знань і вмінь. Навчальні заклади Швеції, Словенії співпрацюють з міжнародними організаціями, які надають їм фінансову підтримку для професійної

---

¹⁰ Teece, D. J. (2018). Business models and dynamic capabilities. *Long Range Planning*, 51 (1), 40 – 49.

¹¹ Moore, J. (1993). Predators and Prey: A New Ecology of Eompetition. *Harvard Business Review*, 71 (3), 75 – 86.

підготовки кваліфікованих фахівців. Така форма партнерства сприяє обміну досвідом й використанню кращих практик розвитку професійної освіти. Збільшення кількості учасників публічно-приватного партнерства у професійній освіті європейських країн свідчить про зростання інтересу до такого виду співпраці. Наприклад, до партнерства у професійній освіті в Швеції широко залучаються громадськість з метою: забезпечення її якості, а також відповідності навчальних програм вимогам суспільства та ринку праці; збільшення кількості підготовлених кваліфікованих робітників.

Ці форми публічно-приватного партнерства свідчать про різноманітність можливостей співпраці між навчальними закладами, дослідницькими установами, державним сектором та промисловістю в країнах Європи. Вони також відображають бажання і потребу адаптувати систему професійної освіти до швидко-змінюваних технологічних та економічних умов, забезпечуючи тим самим сталість і конкурентоспроможність економіки. Їхня спільна діяльність зосереджена на підготовці кваліфікованих фахівців, здатних зустріти виклики сучасного світу¹². Одним із важливих аспектів публічно-приватного партнерства у професійній освіті країн Європи є постійний соціальний діалог між різними сторонами партнерства, що дає змогу обговорювати проблеми та шукати спільні рішення, які враховують інтереси всіх партнерів. Наприклад, в Австрії функціонують спільні комісії, які складаються з представників держави, приватного сектора, професійних спілок та професійних асоціацій для розроблення критеріїв відбору абітурієнтів, освітніх стандартів, навчальних програм тощо. Для підтримки публічно-приватного партнерства у професійній освіті Австрії на місцевому рівні також діють регіональні управління освіти, які співпрацюють із професійними школами, приватними компаніями та іншими стейкхолдерами. Ці установи активно взаємодіють з місцевими підприємствами, зокрема з малими і середніми, для забезпечення ефективної інтеграції навчання і практики. Вони сприяють поширенню інформації про можливості професійної освіти та кар'єри серед молоді, школярів і їхніх батьків¹³.

Отже, форми публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти відіграють важливу роль у сучасній освітній політиці країн Європи. Такі форми партнерства є каталізаторами

---

¹² European Training Foundation. (2021). PPPs for skills development: Volume I. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_i.pdf

¹³ Jørgensen, C. H., Hautz, H., & Li, J. (2021). The role of vocational education and training in the integration of refugees in Austria, Denmark and Germany. *International journal for research in vocational education and training*, 8(3), 276-299.

інноваційних змін, сприяючи впровадженню нових методів, технологій та підходів до навчання (онлайн або у змішаному (гібридному) форматі). Публічно-приватне партнерство також стимулює розвиток навичок, що відповідають потребам промисловості шляхом забезпечення можливостей для спільного проєктування навчальних програм, а також їх адаптування до реальних потреб ринку праці. Зростає увага до соціальної відповідальності в рамках публічно-приватного партнерства. Приватний сектор дедалі більше сприймає свою роль у підтримці загального суспільного блага, включаючи доступ до якісної професійної освіти для всіх. Це відображається у створенні спільних програм підготовки кваліфікованих фахівців, забезпеченні рівного доступу до професійної освіти для вразливих груп населення, а також у реалізації спільних проєктів, пов'язаних із сталим розвитком та екологічною освітою¹⁴.

Ключовою частиною стратегії розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в країнах Європи є *розроблення спільно з партнерами навчальних програм*. Цей процес передбачає скоординованість дій усіх учасників публічно-приватного партнерства, охоплюючи представників навчальних закладів, роботодавців, регуляторів професійної освіти і має на меті адаптацію освітнього процесу до потреб сучасного ринку праці, що сприяє забезпеченню високої зайнятості випускників після завершення ними навчання. Створені за участі партнерів навчальні програми дають змогу гармонізувати освітній простір, забезпечити вивчення учнями/студентами навчального матеріалу, що відповідає найновітнішим стандартам і вимогам конкретних галузей економіки європейських країн, зокрема в індустрії, технологічному секторі, транспорті тощо. Викладачі й тренери навчальних закладів співпрацюють із приватними компаніями, щоб краще розуміти потреби ринку праці та визначати найбільш важливі для здобувачів освіти професійні навички. Це дає їм змогу отримати під час навчання необхідний практичний досвід, щоб ефективніше працювати над виконанням реальних технологічних проєктів.

Застосування створених спільно з партнерами навчальних програм сприяє навчальним закладам більшості європейських країн, з одного боку, підвищенню рівня актуальності своїх курсів, швидкій адаптації їх змісту до змін на ринку праці, пропонуючи учням/студентам нові модулі, які відповідають сучасним вимогам

---

¹⁴ Kochan, T., Finegold, D., & Osterman, P. (2015). Who Can Fix the «Middle-Skills» Gap? Harvard Business Review, 93 (12), 81 – 88.

роботодавців, а з іншого, покращенню для них можливостей гнучко будувати індивідуальну траєкторію навчання, відбираючи для вивчення найбільш важливі для майбутньої професійної діяльності змістові модулі. Особливо актуальним це стає в умовах швидких технологічних змін, коли безперервне оновлення навчальних програм та адаптація до вимог ринку праці є ключовими факторами забезпечення якості професійної освіти. Наприклад, у Литві розвивається ініціатива «Profesinio mokymo program kokybestobuiniimo projektas» (Project for the Improvement of Quality of Vocational Training Programs), яка передбачає розроблення та впровадження навчальних програм з урахуванням потреб ринку праці та вимог стандартів ЄС¹⁵.

Вони акцентують увагу на практичному навчанні учнів/студентів, забезпечуючи їм доступ до сучасного обладнання та виробничих технологій. Це не тільки підвищує якість навчання, але й забезпечує швидкий перехід від навчання до роботи. Наприклад, у Великій Британії зросла популярність так званих «Degree Apprenticeships», де коледжі і роботодавці спільно розробляють програми, які комбінують теоретичне навчання та набуття професійного досвіду на робочому місці. Ірландія застосовує модель «Кластери знань» згідно з якою навчальні заклади і приватні компанії співпрацюють у сфері освіти і досліджень. Це сприяє розробленню та впровадженню інноваційних навчальних програм, які є стратегічно важливими для національної економіки у контексті гармонізації професійних і освітніх стандартів з бізнес-потребами¹⁶.

Прикладом успішного публічно-приватного партнерства у професійній освіті Австрії є програма «Навчання з атестатом зрілості», яка поєднує оволодіння професійними навичками з отриманням атестату зрілості, що дає змогу студентам продовжити навчання в університетах. Програма базується на співпраці державних інституцій, професійних шкіл, приватних компаній у формуванні професійних компетенцій молоді та відкритті нових перспектив для їхнього кар'єрного росту. У рамках цієї програми студенти проходять навчання на робочому місці, отримують необхідні професійні навички, здобувають теоретичні знання у професійних школах та на спеціалізованих курсах, які поповнюють їхній практичний досвід¹⁷. Іншим прикладом публічно-приватного партнерства у професійній освіті є програма «Навчання після атестату зрілості», що дає змогу

---

¹⁵ European Centre for the Development of Vocational Training. (2013). Vocational education and training in Lithuania: short description. Office for Official Publications of the European Communities

¹⁶ Van Vught, F. (2009). The EU innovation agenda: Challenges for European higher education and research. Higher education management and policy, 21(2), 1-22.

¹⁷ Kreid, J. (2009). Migration als Erfolgsgeschichte: "erfolgreiche" Kinder der zweiten Generation.

студентам, які мають атестат зрілості, отримати професійну освіту в рамках дуальної системи навчання. Ця програма сприяє підготовці кваліфікованих фахівців для конкретних галузей промисловості, що відповідає потребам ринку праці¹⁸. Студенти, які беруть участь у цій програмі, користуються підтримкою як з боку держави, так і з боку приватного сектора, отримуючи доступ до практичного навчання на робочих місцях та теоретичних занять у професійних школах. Ці програми свідчать, що публічно-приватне партнерство у професійній освіті допомагає створювати ефективні механізми підготовки молодих спеціалістів з урахуванням потреб ринку праці та сучасних тенденцій. Співпраця між державними установами, приватним сектором, іншими організаціями сприяє розвитку гнучкої, інноваційної й конкурентоспроможної системи професійної освіти, яка може пристосуватися до змін на ринку праці, відповідати на виклики глобалізації та технологічного прогресу¹⁹.

У рамках публічно-приватного партнерства приватні компанії допомагають навчальним закладам створювати навчальні програми, які дають змогу зменшити рівень бюрократії, а студентам – навчатися в зручний для них час, забезпечують розвиток компетенцій, необхідних для віддаленої роботи (Австрія). Партнерство у професійній освіті стимулює розроблення нових форм навчання, таких як дистанційна освіта, інтегративні курси та навчальні програми, які є ефективніші й зручні для студентів. Зокрема в Нідерландах збільшується кількість навчальних програм, які ставлять за мету підготовку студентів до роботи в інноваційних технологічних галузях (розроблення програмного забезпечення, кібербезпека, біг дата тощо). Окрім того, приватні компанії об'єднуються з навчальними закладами, щоб розробляти міжнародні навчальні програми. Це дає змогу студентам отримувати міжнародний досвід та збільшити свої можливості знайти роботу за кордоном. Один із успішних прикладів публічно-приватного партнерства у професійній освіті в Фінляндії є розвиток центрів компетентності, таких як Tampere Vocational College Tredu²⁰. Ці центри співпрацюють з підприємствами, місцевими та національними урядовими органами, а також з іноземними партнерами, щоб спільно розробляти

---

¹⁸ Graf, L., Lassnigg, L., & Powell, J. J. (2012). Austrian corporatism and institutional change in the relationship between apprenticeship training and school-based VET. *The political economy of collective skill formation*, 150-178.

¹⁹ Trampusch, C. (2010). Employers, the state and the politics of institutional change: Vocational education and training in Austria, Germany and Switzerland. *European Journal of Political Research*, 49(4), 545-573.

²⁰ Munir, M., Sinambela, E. A., Halizah, S. N., Khayru, R. K., & Mendrika, V. (2022). Review of Vocational Education Curriculum in the Fourth Industrial Revolution and Contribution to Rural Development. *Journal of Social Science Studies (JOS3)*, 2(1), 5-8.

інноваційні навчальні програми для формування в студентів практичних знань і навичок²¹.

У розробленні спільно з роботодавцями навчальних програм враховуються такі ключові аспекти: *залучення заінтересованих сторін* (у розробленні навчальних програм беруть активну участь представники бізнесу і навчальних закладів. Така взаємодія забезпечує відповідність програм реальним потребам ринку праці); *оцінювання потреб ринку* (на основі аналізу потреб роботодавців формуються конкретні вимоги до знань і навичок, які відображаються у навчальній програмі); *гнучкість та адаптивність* (спільні навчальні програми повинні бути достатньо гнучкими, щоб адаптуватись до швидкозмінюваних вимог ринку. Це забезпечується через модульну структуру та можливість швидкого оновлення змісту навчального матеріалу); *практична підготовка* (забезпечення практичної підготовки в умовах реального виробництва через стажування, організацію практик в компаніях); *моніторинг та оцінювання* (регулярний моніторинг та оцінювання виконання програм дає змогу вчасно вносити корективи та вдосконалювати навчальний процес відповідно до потреб ринку праці); *міжнародна співпраця* (співпраця з іншими європейськими навчальними закладами та компаніями сприяє обміну досвідом та створенню єдиної системи вимог). Означена методика широко застосовується в країнах Європи. Наприклад, у Нідерландах успішно функціонує система співпраці між навчальними закладами та провідними промисловими компаніями, що забезпечує високий рівень підготовки кадрів²².

Розроблення навчальних програм спільно з партнерами для підготовки кваліфікованих робітників у Німеччині відбувається через «систему дуального навчання». Ця система забезпечує тісну взаємодію підприємств і навчальних закладів на основі комбінування теоретичного навчання студентів у навчальному закладі з практичною роботою на підприємстві, що уможливорює здобуття високого рівня практичних навичок. Подібна система професійного навчання реалізується в навчальних закладах Австрії «Lehrling», згідно з якою розробляються спеціальні навчальні програми для підготовки кваліфікованих робітників. Їх зміст охоплюють теоретичні знання і практичний досвід, отриманий безпосередньо на виробництві. У Фінляндії технічні професійні школи співпрацюють з місцевими компаніями для розроблення курсів, які відповідають конкретним

---

²¹ Cai, Y., Hölttä, S., & Kivistö, J. (2012). Finnish higher education institutions as exporters of education—Are they ready. Higher education research in Finland: Emerging structures and contemporary issues, 215-233.

²² European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop). (2015). Spotlight on VET: anniversary edition: vocational education and training systems in Europe

потребам промисловості, що сприяє якісній підготовці кваліфікованих робітників²³.

Розвиток публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в країнах Європи позитивно позначається на *підвищенні ролі навчання впродовж життя* (Life-Long Learning, LLL). Адже освіта не закінчується отриманням диплому, а стає процесом професійного розвитку, що триває впродовж усього життя. У цьому контексті публічно-приватне партнерство пропонує організаціям і працівникам різноманітні курси для підвищення кваліфікації та освітнього рівня. Ініціативи публічно-приватного партнерства щодо навчання впродовж життя в країнах Європи спрямовані на те, щоб забезпечити усім громадянам доступ до якісного навчання незалежно від віку або професійного статусу, а також можливість постійного розвитку відповідно до змін у трудових функціях і технологічних процесах на виробництві. Співпраця між публічним та приватним секторами забезпечує розроблення більш гнучких і динамічних програм навчання, що відповідають актуальним потребам ринку праці. Ці програми включають не тільки традиційні курси професійного навчання, але й безперервну підготовку та перепідготовку працівників на робочому місці. Для цього публічно-приватне партнерство забезпечує важливі ресурси та експертизу, які необхідні для створення інноваційних програм навчання впродовж життя, сприяє розвитку культури безперервного навчання в суспільстві, в якому професійна освіта стає не тільки інструментом кар'єрного зростання, але й ключовим елементом особистісного розвитку.

Приватний сектор вносить свій вклад у визначення освітніх потреб осіб та розроблення стандартів, що сприяє створенню курсів і навчальних програм, які відповідають реальним вимогам ринку, запровадженню інновацій у навчанні, забезпечуючи можливість швидкого реагування на зміни в галузі. Держава, в свою чергу, створює необхідні регулятивні рамки та стимули, такі як податкові знижки, гранти, інші форми підтримки для організацій та осіб, які беруть участь у навчанні впродовж життя. Злагоджена діяльність між публічним і приватним секторами сприяє створенню більш збалансованої та інтегрованої системи навчання впродовж життя, розвитку взаємодії між навчальними закладами, підприємствами та іншими заінтересованими сторонами публічно-приватного партнерства, що підвищує якість та релевантність професійної освіти. Публічно-приватне партнерство допомагає також у зменшенні

---

²³ European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop). (2015). Spotlight on VET: anniversary edition: vocational education and training systems in Europe

нерівності доступу до програм навчання впродовж життя, забезпечуючи освітні можливості для широкого кола осіб, незалежно від їхнього соціально-економічного статусу або територіального проживання.

Навчання впродовж життя стає ключовим пріоритетом публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в країнах Європи, зокрема з огляду на швидкі зміни на ринку праці, нові технології та потребу в постійному розвитку професійних навичок персоналу підприємств. Це акцентує значущість системи професійної освіти, яка підтримує навчання впродовж усього життя, створюючи умови для постійного професійного зростання. Публічно-приватне партнерство у цьому контексті відіграє важливу роль, зокрема приватний сектор пропонує досвід, інформацію про поточні та майбутні потреби ринку праці, а також ресурси для підтримки навчання впродовж життя. Наприклад, багато компаній у країнах Європи активно співпрацюють з коледжами для створення програм післядипломної освіти, курсів для професійного навчання та перепідготовки, що сприяють безперервному розвитку професійних навичок. Це дуже важливо для працівників, які хочуть змінити свою кар'єру, адаптуватись до нових технологій або просто покращити свої існуючі навички. Деякі країни, такі як Швеція, вже впровадили спеціальні програми навчання впродовж життя за участі приватного сектора. Це охоплює доступ до онлайн-курсів працівникам приватних компаній тощо. Така співпраця між приватним та публічним секторами допомагає забезпечити, щоб професійна освіта була гнучкою та реагуючою на швидкі зміни в суспільстві й економіці, потреби осіб у постійному розвитку та самовдосконаленні.

Приватний сектор пропонує програми безперервної професійної освіти та тренінги для працівників, допомагаючи їм розвиватись професійно, а також адаптовуватись до змін на ринку праці. Окрім того, співпраця навчальних закладів із приватним сектором допомагає в розробленні модульних, онлайн та інших гнучких навчальних програм, які дають змогу людям навчатися в зручному для них часі й темпі, оновлювати свої навички і знання упродовж усієї кар'єри.

Приватні компанії співпрацюють з навчальними закладами, щоб підтримувати навчальні програми для працівників, допомагаючи їм оновлювати навички та адаптуватись до нових технологій і тенденцій на ринку праці. Наприклад ІТ-компанії співпрацюють із навчальними закладами для створення онлайн-курсів з основ кодування, які пропонуються працівникам для розвитку їхніх навичок. Прикладом навчання впродовж життя є програми професійного навчання в

Нідерландах, де уряд взяв на себе зобов'язання забезпечити постійний розвиток працівників усіх галузей економіки, співпрацюючи з приватним сектором для створення спеціалізованих навчальних програм. Це забезпечило більш гнучкі та відкриті можливості для навчання впродовж життя для всіх громадян, незалежно від галузевої специфіки їхньої професійної діяльності²⁴. Окрім того, в Нідерландах створено Фонд професійного розвитку, який співфінансується державними установами та приватними компаніями для розроблення навчальних програм щодо підготовки та перепідготовки робітників відповідно до потреб ринку праці. Кастомізовані навчальні програми для дорослих, розроблені у співпраці з приватним сектором у рамках міжнародного проекту «Skills for Jobs», широко застосовуються в Австрії у підвищенні кваліфікації дорослих. Цей проєкт забезпечує підвищення кваліфікації дорослих, які працюють і потребують перепідготовки²⁵. Стороною публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти Швеції є державна служба зайнятості Міністерства праці, яка координує професійне навчання на робочому місці та перепідготовку дорослого населення для сфер, де є дефіцит у кваліфікованій робочій силі. Навчальні курси (від 3 до 12 місяців) реалізуються в навчальних центрах приватного сектору, що розміщені по всій країні, щоб у них могли навчатись навіть ті, хто живе у віддалених районах, у тому числі й дистанційно. Фінансування професійного навчання на робочому місці здійснює Федеральний Уряд. Окрім того, уряд відшкодує витрат безробітних, залежно від форм навчання, при цьому безробітні отримують щомісячну допомогу на проживання від державної служби зайнятості. Навчання впродовж життя сприяє діяльність Спілки працівників освіти Данії. Вона об'єднує понад 10500 викладачів. До основних завдань Спілки належать: надання членам Спілки інформації про нинішні умови праці, її оплати, а також про політичні та освітні тенденції; підготовка до проведення громадських компаній з питань, пов'язаних з освітою, тренінгів та семінарів для представників навчальних закладів; організація зустрічей, курсів, конференцій на освітні та організаційні теми: співпраця з іншими з профспілками на національному та міжнародному рівнях. Означені приклади свідчать, як публічно-приватне партнерство сприяє навчання впродовж життя, адаптуючи програми професійного навчання до конкретних потреб ринку праці,

---

²⁴ Sloane-Seale, A. (2008). Promoting Lifelong Learning for Older Workers: An International Overview. *Canadian Journal of University Continuing Education*, 34(1).

²⁵ Merriam, S. B., & Baumgartner, L. M. (2020). *Learning in adulthood: A comprehensive guide*. John Wiley & Sons.

забезпечуючи доступ працівників до новітніх технологій, а також враховуючи потреби індивідуального розвитку.

Публічно-приватне партнерство бере активну участь у забезпеченні *інклюзивності та доступності* професійної освіти в країнах Європи. Співпраця між державним і приватним секторами сприяє створенню й модернізації необхідних для цього ресурсів, упровадженню ефективних стратегій, спрямованих на створення умов для здобуття професійної освіти, у тому числі й маргінальними групами населення. Зокрема публічно-приватне партнерство сприяє розробленню гнучких навчальних планів і програм, які враховують індивідуальні потреби різних груп осіб, а саме: з інвалідністю, мігрантів або з низьким соціально-економічним статусом та ін.

Приватний сектор надає навчальним закладам технології, обладнання для створення інклюзивного освітнього середовища, у той час як державні установи забезпечують фінансову та нормативно-правову підтримку цих ініціатив. Публічно-приватне партнерство також сприяє зниженню вартості професійної освіти, роблячи її більш доступною для різних категорій населення. Це досягається через спільні інвестиції в освітню інфраструктуру, використання інноваційних технологій, а також розроблення навчальних програм, які безпосередньо відповідають потребам ринку праці, забезпечуючи випускникам реальні можливості зайнятості. Прикладом такого партнерства є співпраця між державними навчальними закладами та технологічними компаніями в Ірландії для створення доступних онлайн-курсів, що допомагають людям з інвалідністю або тим, хто живе у віддалених районах, здобувати професійну освіту²⁶.

Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти дає змогу створювати навчальні програми, які відображають потреби різних демографічних груп, охоплюючи дорослих, молодь та осіб з особливими потребами. За допомогою співпраці з приватним сектором адаптується зміст навчального матеріалу до конкретних потреб, сприяючи більш гнучкому та індивідуальному навчанню. Приватний сектор в країнах Європи зазвичай має більший доступ до новітніх технологій, обладнання та інших ресурсів. Тому через публічно-приватне партнерство уряди країн Європи користуються онлайн-ресурсами для створення інклюзивних освітніх середовищ. Це особливо важливо для людей з інвалідністю або для тих, хто мешкає у віддалених районах. Через об'єднання ресурсів, у тому числі фінансових та експертизу приватного й публічного секторів,

---

²⁶ Oviawe, J. I. (2018). Revamping technical vocational education and training through public-private partnerships for skill development. *Makerere Journal of Higher Education*, 10(1), 73-91.

досягається ефективніше використання коштів, знижується економічний тягар на студентів, професійна освіта стає доступнішою для всіх. У Фінляндії існують програми, які дають змогу працюючим особам оволодівати новими навичками після роботи. Це уможлиблюється завдяки співпраці між навчальними закладами та приватними компаніями. У Бельгії створено гнучкі траєкторії навчання для осіб, які хочуть перепрофілюватися. Програми сфокусовані на навчанні у специфічних галузях, таких як ІТ або охорона здоров'я, та можуть бути адаптовані під потреби кожного студента²⁷.

У розробленні гнучких навчальних програм, які відповідають індивідуальним потребам інклюзивних осіб, у країнах Європи застосовується спеціальна методика. Згідно з методикою, передбачається забезпечення: індивідуального підходу, зокрема: можливість адаптації навчальних планів до індивідуальних особливостей кожного учня/студента; доступності технологій навчання, наприклад, читання з екрана для незрячих; мультидисциплінарної команди, а саме: залучення до навчання інклюзивних осіб учителів, психологів, соціальних працівників та інших спеціалістів, які надають їм всебічну підтримку; гнучкого розкладу, щоб навчання було організовано відповідно до індивідуального темпу учнів/студентів; зворотного зв'язку та адаптивного оцінювання результатів навчання, що допомагає вчителям відстежувати прогрес учнів/студентів і за потреби адаптовувати навчальний матеріал; наявності у змісті професійної освіти культурологічного компонента, тобто навчальні програми мають бути адаптовані для різних культурних або етнічних груп; активного залучення родин та місцевих організацій для підтримки навчання за межами навчального закладу; професійного розвитку вчителів щодо організації теоретичного і практичного навчання інклюзивних осіб. Означена методика відображає глобальну зміну в професійній освіті, а саме: запровадження індивідуального підходу до навчання з урахуванням можливостей і потреб інклюзивних осіб²⁸.

У забезпеченні інклюзивності професійної освіти в країнах Європи ключовим пріоритетом є формування інклюзивного освітнього середовища, в якому створено умови, де кожна особа, незалежно від її особливих потреб, може повноцінно взяти участь у навчальному процесі. Інклюзивне освітнє середовище передбачає:

---

²⁷ Oviawe, J. I. (2018). Revamping technical vocational education and training through public-private partnerships for skill development. *Makerere Journal of Higher Education*, 10(1), 73-91.

²⁸ Dousay, T. A. (2015). Teaching in a Digital Age, by AW (Tony) Bates. *Quarterly Review of Distance Education*: Volume 16# 4, 16(4), 99-102.

забезпечення безперешкодного доступу до всіх навчальних ресурсів, включаючи лабораторії, бібліотеки, майстерні, аудиторії тощо; створення навчальних матеріалів та методик, які можуть використовуватись усіма студентами навчальної групи, незалежно від їхніх потреб; надання психологічної підтримки та створення безпечного й підтримуючого освітнього середовища; забезпечення гнучкості у викладанні, зокрема адаптації методів навчання та темпу відповідно до індивідуальних потреб кожного учня/студента; залучення родин та місцевої громади до всебічної підтримки студентів у післянавчальний період; навчання педагогів інклюзивним методам і підходам, які враховують різноманітність учнівського складу; регулярний моніторинг та оцінювання ефективності інклюзивних практик для їх постійного оновлення²⁹.

Публічно-приватне партнерство відіграє значну роль у розробленні та впровадженні інклюзивних навчальних програм у сфері професійної освіти в країнах Європи. Наприклад, у Великій Британії у співпраці з низкою приватних компаній державні освітні органи запустили програму «Inclusive Education Initiative» для підтримки здобувачів освіти з особливими потребами. Програма забезпечує фінансування програм професійного розвитку вчителів та інших ресурсів для навчальних закладів. Програма «Diversity in Learning» в Німеччині є результатом співпраці між державними навчальними закладами та приватними компаніями. Вона зосереджена на створенні інклюзивних технологічних засобів для навчання студентів з особливими потребами. Проєкт «Together We Learn» у Швеції реалізується у співпраці між місцевими урядами та приватним сектором з метою підтримки інклюзивності у професійній освіті через розроблення спеціальних навчальних програм і матеріалів. У Нідерландах проєкт «Accessible Education», спрямований на створення інклюзивних освітніх онлайн-платформ. Приватні компанії співпрацюють з навчальними закладами з метою адаптації цифрових навчальних ресурсів для студентів з особливими потребами. Означені приклади демонструють, як публічно-приватне партнерство відіграє ключову роль у створенні ефективних інклюзивних навчальних програм. Це відбувається через поєднання фінансових, технологічних та освітніх ресурсів різних стейкхолдерів для досягнення спільної

---

²⁹ Armstrong, F., Armstrong, D., & Spandagon, I. (2011). Inclusion: by choice or by chance, *International Journal of Inclusive Education*, 15 (1), 29 – 39.

мети – рівного доступу до якісної професійної освіти для всіх категорій населення³⁰.

Співпраця між державним та приватним секторами допомагає розробляти стратегії, спрямовані на розширення доступу до професійної освіти для різних соціальних груп. Подібні партнерства передбачають участь урядів країн Європи, освітніх установ, громадських організацій, приватного сектора у забезпеченні доступу до професійної освіти всіх верств населення, особливо в тих регіонах, де традиційно існують перешкоди. Наприклад, в Ірландії програми співпраці між урядом, неприбутковими організаціями та приватним сектором допомагають забезпечити освітні можливості для молоді з низькими доходами або з інвалідністю³¹. В Іспанії є ініціативи, які забезпечують спеціальні програми навчання та підтримку людей з особливими освітніми потребами. У Франції є приклади успішного публічно-приватного партнерства для надання стипендій студентам, які зіткнулися з фінансовими труднощами. У Фінляндії ключовим фактором забезпечення доступу до професійної освіти студентів у регіонах з обмеженим доступом до традиційних навчальних закладів є мобільні навчальні центри та віртуальні класи. Однак дослідники зауважують, що є необхідність постійного моніторингу та оцінювання результатів партнерства, щоб забезпечити їхню ефективність й екітабельність³². Рівність доступу до професійної освіти є важливим аспектом соціальної справедливості, оскільки професійна освіта відіграє ключову роль у формуванні життєвих цінностей індивіда. Однак, незважаючи на значні зусилля, рівність доступу до професійної освіти залишається недосяжною для багатьох груп населення по всьому світу³³. Одним із факторів, який впливає на рівний доступ до професійної освіти, є соціально-економічний статус. Це може бути пов'язано з різницею в ресурсах, доступних для навчання в домашніх умовах, а також з якістю професійних шкіл, до яких вони мають доступ. Інший важливий фактор – це гендер. У багатьох європейських країнах дівчата мають менше можливостей для навчання, ніж хлопці. Означене пов'язується із традиційними гендерними ролями, які обмежують доступ дівчат до професійної освіти, або з дискримінацією в освітній системі. Також важливо

---

³⁰ Meijer, C., Soriano, V., & Watkins, A. (2007). Inclusive education across Europe: Reflections upon 10 years of work from the European Agency for Development in Special Needs Education. *Childhood Education*, 83(6), 361-365.

³¹ Witters, L., Marom, R., & Steinert, K. (2012). The role of public-private partnerships in driving innovation. *The global innovation index, 2012*, 81-87.

³² European Training Foundation. (2021). PPPs for skills development: Volume I. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_i.pdf

³³ UNESCO. (2020). *Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education: All means all*. UNESCO

враховувати вплив етнічності на рівність доступу до професійної освіти. Це передбачає збільшення інвестицій у розвиток інфраструктури навчальних закладів бідних районів, розроблення програм, спрямованих на підтримку дівчат у навчанні, та боротьбу з расовою й етнічною нерівністю в освітній системі.

Публічно-приватне партнерство відіграє важливу роль у розвитку соціально відповідального підходу до навчання у сфері професійної освіти в країнах Європи. Зокрема, публічно-приватне партнерство визначається не лише засобом співфінансування та забезпечення якості професійної освіти, а й стратегією забезпечення соціальної відповідальності та сталого розвитку. Публічно-приватне партнерство допомагає у зосередженні на важливих аспектах соціальної відповідальності, таких як: етика, громадянське виховання, екологічна освіта тощо. Залучення приватного сектора забезпечує реалістичний погляд на те, як ці принципи можуть бути втілені в розвиток практичних навичок і компетентностей, необхідних сучасному ринку праці. Крім того, публічно-приватне партнерство допомагає в налагодженні співпраці між різними заінтересованими сторонами, такими як уряди, навчальні заклади, громадські організації, бізнес, щоб забезпечити більш збалансований підхід до розвитку професійної освіти, підвищити взаєморозуміння й довіру між різними секторами суспільства, сприяючи формуванню спільної візії та цілей. Загалом публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти в країнах Європи допомагає забезпечити гармонійне поєднання між економічними потребами, соціальними цінностями та екологічною стійкістю. Це сприяє створенню гнучкішої інноваційної системи професійної освіти, яка відповідає на виклики сучасного світу³⁴.

Публічно-приватне партнерство у професійній освіті країн Європи є потужним інструментом соціального забезпечення студентів під час навчання та після нього. Це включає надання бізнесом стипендій, грантів, забезпечення житлом або інших видів підтримки, які допомагають студентам зосереджуватися на своєму навчанні. Окрім того, публічно-приватне партнерство між бізнесом і навчальними закладами допомагає студентам: отримати робочі місця після завершення навчання й відповідно цінний досвід роботи, який буде корисним у майбутньому; забезпечити своє фінансове становище. Один із способів, яким публічно-приватне партнерство впливає на доступність до професійної освіти, є фінансування.

---

³⁴ Walt, G., Shiffman, J., Schneider, H., Murray, S. F., Brugha, R., & Gilson, L. (2008). 'Doing' health policy analysis: methodological and conceptual reflections and challenges. *Health policy and planning*, 23(5), 308-317.

Приватний сектор надає додаткові ресурси для розвитку та модернізації освітньої інфраструктури, що, в свою чергу, сприяє розширенню навчальних можливостей студентів. Окрім того, співпраця між публічним і приватним секторами дає змогу втілювати інновації в навчальний процес. Це охоплює розроблення нових курсів, що відповідають потребам ринку праці, а також застосування новітніх технологій для дистанційного навчання.

Публічно-приватне партнерство також створює можливості для створення спеціалізованих навчальних програм, що відповідають конкретним потребам студентів, зокрема партнерські програми з підготовки кадрів, стажування та інші можливості, що роблять навчання більш зосередженим на практиці. Однак успіх публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти залежить від чіткого регулювання, ефективного управління та гармонізації інтересів усіх заінтересованих сторін, що потребує виваженого підходу та стратегічного планування на різних рівнях управління³⁵. Публічно-приватне партнерство розширює доступ жінок до професійної освіти через створення міждисциплінарних навчальних програм, що відображають динамічні зміни на ринку праці та інтегрують різноманітні навички й компетентності. Прикладами впливу публічно-приватного партнерства на розширення можливостей доступу до професійної освіти є програми дистанційного навчання. У Німеччині та Франції публічно-приватне партнерство допомагає створювати онлайн-платформи для дистанційного навчання. Це дає змогу людям з віддалених регіонів та з обмеженими можливостями отримувати професійну освіту³⁶. У Великій Британії публічно-приватне партнерство задіяне в розробленні програм, спрямованих на підготовку молоді із соціально незахищених сімей, надаючи їм необхідні навички та компетентності. У Швеції, Нідерландах публічно-приватне партнерство допомагає створювати навчальні програми, спрямовані для залучення жінок і дівчат до галузей, що традиційно вважаються чоловічими. В Італії публічно-приватне партнерство допомагає впроваджувати спеціальні курси, адаптовані до потреб осіб з інвалідністю, забезпечуючи їм можливість навчатися разом з іншими громадянами. Ці приклади ілюструють, як публічно-приватне партнерство сприяє досягненню більш інклюзивного і доступного освітнього середовища в різних країнах Європи.

---

³⁵ Psifidou, I., & Ranieri, A. (2020). European cooperation in vocational education and training: towards a common ambition. *Revista espanola de educacion comparada*.

³⁶ Там само

У сфері професійної освіти в країнах Європи важлива роль надається *цифровізації*, яка значно підвищує ефективність і прозорість публічно-приватного партнерства. Завдяки цифровим технологіям створюються платформи для моніторингу та управління проектами публічно-приватного партнерства, які дають змогу всім заінтересованим сторонам відстежувати прогрес проекту в реальному часі³⁷. Іншим важливим аспектом є підвищення рівня доступності професійної освіти. Цифрові технології допомагають розширенню доступу до професійної освіти для студентів, які живуть у віддалених районах або не мають можливості відвідувати традиційні навчальні заклади. Третім аспектом є підвищення якості професійної освіти. Цифрові технології допомагають впроваджувати інноваційні методики навчання, які можуть підвищити якість професійної освіти.

Важливе значення в сучасному освітньому просторі мають цифрові платформи для професійного навчання студентів, ураховуючи швидкий розвиток технологій та постійну їхню потребу в оновленні знань і навичок. Вони дають можливість реалізовувати гнучкі форми індивідуального навчання³⁸. Цифрові платформи пропонують широкий спектр курсів від навчальних закладів та приватних компаній Європи для вивчення нових сфер знань, отримання відповідних сертифікатів тощо. Також важливо враховувати, що цифрові платформи для професійного навчання мають різні формати. Деякі з них зосереджені на навчанні через відео, інші використовують інтерактивні модулі або змішані формати. Вибір формату залежить від цілей навчання та від потреб користувачів. Зокрема публічно-приватне партнерство в контексті підвищення ролі цифровізації професійної освіти сприяє створенню сучасних інструментів для організації навчального процесу, оцінювання та моніторингу прогресу студентів³⁹.

Приватний сектор, як правило, швидко відгукується на зміни у сфері цифрових технологій і надає необхідні ресурси, знання та досвід для їх упровадження в процес професійного навчання. З іншого боку, публічний сектор забезпечує стратегічне керівництво, політичну підтримку та регулятивне середовище для підтримки використання цифрових технологій. Також державні установи виступають у ролі посередників між приватними компаніями та навчальними закладами, забезпечуючи умови для ефективної співпраці. Одним із прикладів

---

³⁷ Hodge, G. A., & Greve, C. (2017). On public-private partnership performance. A contemporary review. *Public Works Management & Policy*, 22 (1), 55 – 78.

³⁸ Zhang, Y. (2015). Characteristics of mobile teaching and learning. *Handbook of mobile teaching and learning*, 11-28.

³⁹ Джурило, А. (2022). Public-private partnerships in dutch vocational education and training: policy approach. *Education: Modern Discourses*, (5), 102-109.

такого партнерства є програма «Digital Skills for Jobs» в Ірландії, яка об'єднала уряд, навчальні заклади, глобальні технологічні компанії, такі як Google та Microsoft, з метою підготовки студентів до роботи у сфері цифрових технологій. Цим публічно-приватне партнерство сприяє підвищенню якості професійної освіти, роблячи її сучасною, гнучкою та відповідною потребам ринку праці.

Цифровізація професійної освіти в країнах Європи розширює нові можливості, адже змінює традиційні методи навчання, працевлаштування, планування кар'єри, а також управління і фінансування навчальних закладів. Ключовими аспектами впливу цифровізації на розвиток публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти є:

- доступ до професійної освіти. Цифрові технології розширюють доступ до професійної освіти, даючи змогу особам навчатись віддалено. Це підвищує ефективність публічно-приватного партнерства, оскільки партнери використовують цифрові платформи для надання навчальних матеріалів широкій аудиторії;

- підвищення якості професійної освіти. Цифровізація покращує якість професійної освіти за допомогою використання AI та Big Data. Ці технології дають змогу аналізувати результати навчання студентів, виявляти слабкі місця в навчальних програмах і вносити зміни;

- гнучкість та адаптивність. Цифрові технології забезпечують більш гнучкі та адаптивні моделі навчання, які краще відповідають динамічним змінам і потребам ринку праці. Наприклад, можна швидко вносити зміни до онлайн-курсів, щоб вони відповідали актуальним тенденціям і потребам роботодавців;

- взаємодія між партнерами. Цифрові технології сприяють підвищенню прозорості та взаємодії між партнерами публічно-приватного партнерства. Блокчейн, наприклад, використовується для забезпечення прозорості фінансування, а онлайн-платформи сприяють співпраці й обміну інформацією;

- професійний розвиток викладачів. Цифровізація також забезпечує вдосконалення професійного розвитку викладачів, надаючи їм доступ до глобальних ресурсів і підтримуючи безперервне навчання.

Водночас цифровізація створює виклики для публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в країнах Європи. Це можуть бути питання щодо приватності даних, кібербезпеки, а також необхідності підготовки викладачів і студентів до використання нових технологій. Все це потребує врахування під час планування та

виконання проєктів публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти.

Для підвищення якості освітнього процесу в навчальних закладах країн Європи останнім часом використовують Big Data і штучний інтелект (AI). Ці технології допомагають організації індивідуального навчання, збору великих за обсягом даних (оцінки, відгуки викладачів тощо). Вони застосовуються для отримання цінних висновків про ефективність методів навчання, виявлення слабких місць у навчанні студентів тощо. Штучний інтелект використовують для виконання рутинних завдань, таких як оцінювання та надання зворотного зв'язку, а також створення персоналізованого навчального досвіду. Наприклад, AI використовує дані про попередній досвід навчання студентів для визначення найбільш відповідних ресурсів або завдань для навчання. Це допомагає студентам навчатись ефективно та швидше⁴⁰.

Одним із прикладів використання Big Data і AI у професійній освіті є система Knewton. Вона застосовує AI для аналізу даних про навчання студентів та створення рекомендацій щодо персоналізованих навчальних матеріалів. Система аналізує великі обсяги даних про виконання завдань студентами, їхні відповіді на питання та інші фактори, що є важливими для успішного навчання. За допомогою цих даних Knewton рекомендує студентам найбільш відповідні завдання та ресурси, що допомагають покращити їхні результати навчання⁴¹.

Цифровізація професійної освіти передбачає необхідність безперервного оновлення навчальних програм, щоб вони відповідали поточним тенденціям і потребам ринку праці. Публічно-приватне партнерство є ефективним у цьому контексті, оскільки приватні компанії зазвичай мають більш високу гнучкість та швидкість адаптації до технологічних змін. Окрім того, цифровізація професійної освіти допомагає студентам краще підготуватись до специфіки майбутнього робочого місця. Це особливо важливо в контексті публічно-приватного партнерства, оскільки, приватні компанії в країнах Європи надають інсайти та ресурси, щоб допомогти навчальним закладам адаптувати свої програми до вимог сучасного ринку праці. На основі цифровізації усім студентам, незалежно від їхнього соціального статусу або місця проживання, гарантується рівний доступ до професійної освіти. Публічно-приватне

---

⁴⁰ Zawacki-Richter, O., Marin, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education-where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16 (1), 1 – 27

⁴¹ Conklin, T. A. (2016). Knewton (An adaptive learning platform available at <https://www.knewton.com/>)

партнерство відіграє ключову роль у вирішенні цього питання, співпрацюючи з урядами і громадськими організаціями для надання підтримки незахищених груп населення. Цифровізація актуалізує важливість навчання впродовж життя, адже зміни на європейському ринку праці відбуваються швидко, і робочі місця постійно адаптуються до нових технологій. Зокрема, цифрові платформи забезпечують точнішу відповідність між змістом навчальних програм і потребами ринку праці.

Публічно-приватне партнерство відіграє важливу роль у *підвищенні якості професійної освіти*. Це стає можливим завдяки об'єднанню ресурсів, знань, досвіду сторін партнерства. Вплив публічно-приватного партнерства на підвищення якості професійної освіти в країнах Європи відбувається шляхом: покращення релевантності кваліфікацій, професійних і освітніх стандартів, навчальних програм, технологій навчання тощо. Це відображено в ініціативах публічно-приватного партнерства, спрямованих на впровадження інноваційних форм та методів навчання, а також підвищення рівня кваліфікації викладачів і тренерів. Зокрема про це йдеться у програмі «Education and Training 2020»⁴². Усі партнери, які беруть участь у публічно-приватному партнерстві у сфері професійної освіти, мають дотримуватися освітніх стандартів та стандартів оцінювання, встановлених державою. Це допомагає забезпечити консистентність та якість навчання, які є ключовими чинниками успіху партнерства. Стандарти професійної освіти в європейських країнах встановлюють очікувані результати навчання, що дають змогу створити зрозумілі орієнтири для забезпечення якості освітнього процесу в навчальних закладах європейських країн. Наприклад, застосування в європейському просторі моделі EFQM дає змогу оцінити різні аспекти освітнього процесу, охоплюючи стратегії, лідерство, персонал, партнерство, ресурси, процеси, продукти та послуги, а також їх вплив на кінцеві результати⁴³.

Особливий приклад публічно-приватного партнерства у професійній освіті можна спостерігати в Німеччині, яка впровадила одну з найкращих форм партнерства, що пропонує поєднання практичне навчання на робочому місці⁴⁴. Студенти виконують робоче завдання під наглядом досвідченого майстра, отримуючи при цьому теоретичні знання у професійній школі або коледжі. Це сприяє підвищенню якості професійної освіти, оскільки навчання відповідає

---

⁴² Tumiene, B., Peters, H., Melegh, B., Peterlin, B., Utkus, A., Fatkulina, N., ... & Baynam, G. (2022). Rare disease education in Europe and beyond: time to act. *Orphanet journal of rare diseases*, 17(1), 1-20

⁴³ Dahlggaard, J. J., Khanji, G. K., & Kristensen, K. (2008). *Fundamentals of total quality management*. Routledge

⁴⁴ Ryan, P. (2012). *The political economy of collective skill formation*.

потребам виробництва й сприяє оволодінню студентами релевантними практичними навичками. Зокрема, партнерство з приватним сектором дає змогу навчальним закладам краще розуміти потреби ринку праці і, відповідно, адаптовувати навчальні програми, щоб вони були більш актуальними. Адже іноді в навчальних закладах викладаються застарілі або непотрібні дисципліни, які не відповідають сучасним вимогам галузі. Тому приватні компанії беруть участь в оновленні навчальних програм шляхом внесення змін в існуючі навчальні курси з метою підготовки студентів до конкретної професійної кар'єри. Наприклад, для покращення релевантності навчальних програм ІТ-компанії працюють з навчальними закладами з метою розроблення нової програми з кібербезпеки, що охоплює останні тенденції та загрози у цій сфері.

Отже, професійна освіта в країнах Європи дедалі стає більш практико-орієнтованою, що є вимогою сучасного ринку праці. Партнерство з промисловістю дає змогу студентам здобувати безпосередньо практичні навички в реальних виробничих умовах. Це не лише підвищує якість професійної освіти, але й забезпечує швидкий перехід випусників на ринок праці, працевлаштування в різних країнах Європи, маючи сертифіковані компетентності. Цьому сприяє Європейська рамка кваліфікацій (EQF), яка встановлює спільні стандарти для визначення та визнання професійних компетенцій в країнах Європи. Окрім того, кожна країна має свою національну систему сертифікації, яка визначає рівень практичних навичок і професійної компетентності осіб.

У Нідерландах на засадах публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти бізнес-асоціації та профспілки працюють із провайдерами освітніх послугу визначені структури професійних кваліфікацій та беруть участь у роботі екзаменаційних комісій. Нині в цій країні існує понад 160 спільних ініціатив. Вони полягають у здійсненні професійного навчання студентів і залучені для цього значної кількості провідних великих і середніх компаній. За цих умов формується новий рівень спільної діяльності, що частково виходить за межі освітніх програм, але тісно пов'язаної з ними. Галузеві міністерства (з ключовою роллю провідних компаній) беруть участь у встановленні тісних відносин з державною системою професійної освіти на всіх рівнях.

У Швеції діє ряд програм та ініціатив, спрямованих на підтримку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти з метою забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців. Наприклад, Національне агентство з питань освіти забезпечує

розроблення та впровадження освітніх стандартів і програм та сприяє підвищенню якості професійної освіти на основі підтримки розвитку публічно-приватного партнерства (National Agency for Education (Skolverket)⁴⁵. Це агентство опікується також забезпеченням умов для здобуття учнівською молоддю від (16 до 19 років) повної середньої професійної освіти або професійної підготовки дорослих віком від 20 років і більше з неповною середньою освітою у міських адміністраціях. Освітні програми пропонуються з конкретних галузевих напрямів, де є явний попит на кваліфікованих і професійно компетентних фахівців. Вони поєднують теоретичне і практичне навчання у тісній співпраці з роботодавцями.

Для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців у Нідерландах функціонує програма «Технологічна платформа професійної освіти». Вона дає змогу навчальним закладам та підприємствам спільно розробляти онлайн-курси, запроваджувати сучасні виробничі технології, у тому числі й технології дистанційного навчання. У здійсненні контролю за якістю професійної освіти цінним є досвід Великої Британії, яка має для цього ряд регулятивних органів. Зокрема, Ofsted здійснює нагляд за якістю освіти в навчальних закладах, охоплюючи освітні програми, реалізовані в рамках публічно-приватного партнерства⁴⁶. Цей орган забезпечує дотримання стандартів якості професійної освіти, використовуючи гнучкість та ресурси приватного сектору. Публічно-приватне партнерство у професійній освіті Данії допомагає забезпечувати доступ до якісної освіти для широкого кола населення, незалежно від соціально-економічного становища та регіону проживання⁴⁷.

Усвідомлення важливості сталого розвитку призвело до інтеграції екологічних проблем у зміст професійної освіти. Наприклад, у Швеції існують курси, які навчають практичним навичкам у сфері відновлювальних джерел енергії, а у Великій Британії введено спеціальні програми для навчання збереженню здоров'я та забезпеченню безпеки на робочому місці. Приватні компанії створюють студентам умови для стажування або проходження виробничої практики, що допомагає їм краще підготуватись до майбутньої кар'єри. Наприклад, медичні клініки пропонують стажування для студентів медичних коледжів, де вони

⁴⁵ National Agency for Education (Skolverket). (n.d). <https://www.skolverket.se/om-skolverket-1.3>

⁴⁶ Ofsted. (2018). Further education and skills inspection handbook. Retrieved from <https://www.gov.uk/>

⁴⁷ Schipperijn, J., Ekholm, O., Stigsdotter, U. K., Toftager, M., Bentsen, P., Kamper-Jørgensen, F., & Randrup, T. B. (2010). Factors influencing the use of green space: Results from a Danish national representative survey. *Landscape and urban planning*, 95(3), 130-137

отримують можливість працювати біля досвідчених лікарів чи медсестер.

Окрім практичних навичок, публічно-приватне партнерство є ключовим інструментом у розвитку в студентів софт-скілів, щоб відповідати потребам роботодавців. Софт-скіли, зокрема такі навички, як: спілкування, критичне мислення, керування часом, командна робота є важливими для сучасного ринку праці, але часто не знаходять належної уваги в традиційних навчальних програмах. Через публічно-приватне партнерство приватний сектор в країнах Європи вносить свій вклад у розроблення навчальних програм, курсів, методів навчання, які зосереджуються на розвитку софт-скілів. Такі програми не тільки підвищують рівень кваліфікації робітників, але й сприяють їхній конкурентоспроможності на глобальному ринку праці. Вони також допомагають, щоб освітня система залишалася гнучкою і здатною адаптуватись до швидко змінюваних потреб ринку. Наприклад, програма дуальної освіти, розроблена у співпраці з німецькою компанією «Siemens» зосереджена не тільки на розвитку в студентів технічних знань, а також і софт-скілів таких, як: командна робота та критичне мислення. Підвищенню рівня цифрових навичок на всіх рівнях, охоплюючи софт-скіли, необхідні для сучасного ринку праці, слугує програма «Digital Skills Partnership» (Велика Британія), розроблена представниками уряду, бізнесу, благодійних організацій і навчальних закладів з метою забезпечення доступу всіх громадян до отримання цих навичок.

Приватний сектор має доступ до новітніх виробничих технологій та методик навчання, які використовуються навчальними закладами для покращення процесу навчання. Наприклад, автомобільна компанія, надає падагогам коледжу доступ до новітніх технологій, таких як з 3Д-моделювання або роботизоване виробництво тощо. Приватні партнери впроваджують інновації та підвищують рівень ефективності освітнього процесу, але також зосереджуються на прибутковості, іноді на шкоду якості професійної освіти. Це потребує від країн ефективного регулювання та контролю за діяльністю приватних партнерів, щоб забезпечити позитивний соціальний вплив.

Процес забезпечення якості професійної освіти охоплює збір даних про показники якості, впровадження змін, а також моніторинг результатів. Важливим елементом є зворотний зв'язок від стейкхолдерів, включаючи студентів, викладачів, роботодавців та інших учасників освітнього процесу. Забезпечення якості професійної освіти охоплює визначення очікуваних результатів навчання,

моніторинг досягнень студентів та постійне вдосконалення якості професійної освіти на основі отриманих результатів. Цей процес вбудований в культуру навчального закладу, що стимулює безперервне вдосконалення. Цьому сприяє застосування інформаційно-комунікаційних технологій, а саме: забезпечення прозорості та об'єктивності оцінювання, прискорення обміну інформацією, підтримка моніторингу та оцінювання процесів⁴⁸. Наприклад, системи управління навчанням (LMS), які застосовують у навчальних закладах багатьох європейських країн, дають змогу відстежувати прогрес студентів, розробляти індивідуальні навчальні плани та збирати детальну статистику для аналізу⁴⁹.

Важливим інструментом публічно-приватного партнерства у підвищенні якості професійної освіти є акредитація, що зазвичай передбачає оцінювання освітніх програм, рівня кваліфікації викладачів, інфраструктури, а також задоволення навчанням студентів. Наприклад, у навчальних закладах, що застосовують методологію Lean Six Sigma, беруться до уваги вимоги стейкхолдерів, ідентифікуються ключові показники якості професійної освіти, а потім впроваджуються процеси для вдосконалення цих показників. Це означає, що забезпечення якості професійної освіти постійно відстежується партнерами та вдосконалюється з метою досягнення високих стандартів⁵⁰.

За допомогою публічно-приватного партнерства реалізується комплексна система управління, що дає змогу впроваджувати інноваційні технології навчання^{51,52}, такі як штучний інтелект, хмарні технології, блокчейн та інтернет речей, які стають ефективними інструментами якості освітнього процесу і сприяють підготовці студентів до викликів сучасного світу. Наприклад, використання штучного інтелекту в освітньому процесі дає змогу індивідуалізувати навчання студентів за власним темпом і відповідно до власних уподобань. Застосування хмарних технологій сприяє більш ефективному обміну знаннями та ресурсами між студентами і викладачами, що активізує процес їхньої співпраці⁵³. За допомогою

---

⁴⁸ Zawacki-Richter, O., & Anderson, T. (Eds.). (2014). Online distance education: Towards a research agenda.

⁴⁹ Watson, W., & Watson, S. L. (2007). An argument for clarity: What are learning management systems, what are they not, and what should they become.

⁵⁰ Antony, J., Krishan, N., Cullen, D., & Kumar, M. (2012). Lean Six Sigma for higher education institutions (HEIs) Challenges, barriers, success factors, tools/techniques. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 61(8), 940-948

⁵¹ Grimsey, D., & Lewis, M. (2007). Public private partnerships and public procurement. *Agenda: A Journal of Policy Analysis and Reform*, 171-188.

⁵² Grimsey, D., & Lewis, M. (2007). *Public private partnerships: The worldwide revolution in infrastructure provision and project finance*. Edward Elgar Publishing.

⁵³ Dousay, T. A. (2015). Teaching in a Digital Age, by AW (Tony) Bates. *Quarterly Review of Distance Education: Volume 16# 4*, 16(4), 99-102.

блокчейну забезпечується перевірка і збереження навчальної інформації студентів, підвищується рівень їхньої мобільності та визнання результатів навчання.

Публічно-приватне партнерство бере активну участь у процесі *оцінювання та моніторингу професійної освіти* в країнах Європи, оскільки є ключовими для забезпечення якості навчальних програм. Відповідно, публічно-приватне партнерство сприяє цьому шляхом залучення приватного сектора до визначення стандартів і методології оцінювання та моніторингу якості професійної освіти. Зокрема приватний сектор здійснює експертизу щодо потреб ринку праці, допомагаючи, таким чином, адаптовувати критерії оцінювання якості професійної освіти до реальних потреб економіки країн Європи. Це запроваджено в Німеччині, де публічно-приватне партнерство сприяє розробленню системи професійного навчання, яка відповідає конкретним вимогам промисловості⁵⁴. Публічно-приватне партнерство також сприяє впровадженню інновацій у методологію оцінювання, зокрема через використання новітніх технологій та аналітичних засобів. Ідеться про автоматизовані системи оцінювання або використання великого обсягу даних для виявлення тенденцій та можливих проблем у професійній освіті. Крім того, публічно-приватне партнерство впливає на вдосконалення процесу моніторингу через збільшення прозорості та об'єктивності оцінювання. Заінтересованість приватного сектора в якості професійної освіти сприяє впровадженню більш прозорих механізмів контролю та моніторингу. Все це свідчить про те, що публічно-приватне партнерство має суттєвий вплив на оцінювання та моніторинг якості професійної освіти, забезпечення відповідності потребам ринку праці.

Методологія оцінювання якості професійної освіти в країнах Європи є складним і багатофакторним процесом, який потребує врахування численних аспектів. До них слід віднести: *визначення критеріїв та стандартів*. Оцінювання починається із визначення чітких критеріїв і стандартів, що відповідають потребам промисловості й соціальним очікуванням; *використання різних засобів оцінювання*. Це охоплює комбінування письмових текстів, практичних вправ, самооцінювання та оцінювання однолітками; *моніторинг та зворотний зв'язок*. Оцінювання передбачає не тільки підсумкове вимірювання досягнень, а й постійний моніторинг і зворотний зв'язок, що дають змогу студентам і викладачам коригувати процес навчання; *інтеграція технологій*. Сучасна

---

⁵⁴ Mühlemann, S. (2016). The cost and benefits of work based learning. OECD Education Working Papers, № 143, OECD Publishing, Paris. Doi: 10.1887/5jpl4s6g0zv-en.

методологія охоплює використання технологій для автоматизації, аналітики та персоналізації оцінювання. Публічно-приватне партнерство сприяє доступу до високотехнологічних ресурсів та експертизи; *етичні засади*. Оцінювання проводиться відповідно до чітко визначених етичних норм, забезпечуючи справедливість, об'єктивність та прозорість; *адаптація до інклюзивності*. Методологія оцінювання є досить гнучкою, щоб адаптуватися до потреб різних груп студентів, забезпечуючи інклюзивність і доступність; *зв'язок із безперервним професійним розвитком*. Оцінювання пов'язане із навчанням впродовж життя.

Моніторинг якості професійної освіти передбачає послідовний процес, спрямований на систематичний збір, аналіз та використання інформації для вдосконалення освітнього процесу. Зокрема, до етапів моніторингу професійної освіти належать: *планування*, що охоплює визначення цілей моніторингу, ключових показників, методів збирання даних та встановлення чіткого графіку; *збір даних* за допомогою різних інструментів (опитування, інтерв'ю тощо), що відображають поточний стан професійної освіти; *аналіз даних* для виявлення тенденцій, викликів або прогалин у якості професійної освіти; *інтерпретація та оцінювання* шляхом глибокого аналізу отриманих даних, а також визначення можливих причин виявлених проблем; *подання звіту*, що містить ключові висновки моніторингу, а також рекомендації щодо подальшого вдосконалення освітнього процесу; *впровадження рекомендацій та відстеження їх ефективності*. Ці етапи взаємопов'язані і циклічні, що забезпечує постійне вдосконалення та адаптацію професійної освіти до динамічних змін у технологіях і на ринку праці.

У забезпеченні оцінювання та моніторингу якості професійної освіти публічно-приватне партнерство використовує такі методи і засоби: *опитування та інтерв'ю* – для збирання даних від студентів, викладачів, роботодавців та інших заінтересованих сторін партнерства; *аналіз документів*, а саме: навчальних планів, звітів, інших документів, щоб визначити їх відповідність стандартам якості; *спостереження за навчальним процесом*, зокрема за відвідуванням практичних і теоретичних занять, інших видів навчальної діяльності; *самооцінювання* навчальних програм з метою внутрішнього моніторингу та вдосконалення змісту професійної освіти; *електронні платформи моніторингу* для відстеження прогресу студентів, взаємодії викладачів і студентів, здійснення аналізу даних у реальному часі; *зовнішнє оцінювання* – для проведення аудиту та оцінювання незалежними агентствами з метою забезпечення

об'єктивності та незалежності. Ці методи і засоби використовують окремо або в комбінації для створення цілісної системи оцінювання та моніторингу якості професійної освіти, що забезпечує відповідність навчальних програм сучасним стандартам якості і потребам ринку праці⁵⁵.

Оцінювання та моніторинг якості професійної освіти в країнах Європи регулюється спеціалізованими законами, постановами, директивами та іншими нормативними актами. До ключових аспектів правового регулювання належать: *стандарти та критерії оцінювання якості освітньої діяльності*, охоплюючи програми, навчальні засоби, методики навчання тощо; *спеціалізовані органи або агентства* з оцінювання якості професійної освіти, відповідальні за оцінювання та акредитацію навчальних закладів; *процес оцінювання та акредитації*, що охоплює самооцінювання, зовнішнє оцінювання, оцінювання відгуків експертів тощо; *звітність та прозорість* результатів оцінювання для всіх заінтересованих сторін публічно-приватного партнерства; *етичні норми і принципи* – для їх дотримання під час процесу оцінювання та моніторингу; *захист даних* – для законодавчого регулювання даних, пов'язаних із оцінюванням і моніторингом; *механізми відгуків та виправлення* – для виправлення виявлених у відгуках недоліків; *міжнародна відповідність* – для забезпечення відповідності національних стандартів міжнародним вимогам і договорам у сфері професійної освіти.

Критерії оцінювання та моніторингу якості професійної освіти є складними і багатоаспектними. У рамках публічно-приватного партнерства найчастіше застосовують такі: *відповідність стандартам*. Публічно-приватне партнерство встановлює специфічні стандарти, які відповідають потребам обох секторів. Оцінювання такої відповідності охоплює перевірку змісту навчальних курсів, викладацького складу, обладнання, щоб упевнитися, що вони відповідають визначеним вимогам; *урахування потреб ринку праці*. Публічно-приватне партнерство сприяє, щоб навчальні програми відображали конкретні потреби ринку праці. Це передбачає співпрацю з промисловістю у розробленні навчальних курсів, стажування та менторство; *ефективність навчання*. Публічно-приватне партнерство пропонує інноваційні методи навчання та оцінювання, що дають змогу студентам засвоювати необхідні навички та знання. Це може включати онлайн-навчання, проєктне навчання та інші педагогічні стратегії; *задоволеність студентів і викладачів*. Публічно-приватне

---

⁵⁵ Mühlemann, S. (2016). The cost and benefits of work based learning. OECD Education Working Papers, № 143, OECD Publishing, Paris. Doi: 10.1887/5jpl4s6g0zv-en.

партнерство бере участь у вимірюванні задоволеності студентів і викладачів освітніми результатами через опитування, фокус групи та інші методи зворотного зв'язку. Окрім того, публічно-приватне партнерство допомагає у виробленні відповідних механізмів для збирання та аналізу цієї інформації; *фінансова ефективність*. Оцінювання фінансової ефективності охоплює детальний аналіз вартості навчальної програми відносно її результатів. Публічно-приватне партнерство сприяє забезпеченню додаткових ресурсів або ефективного використання наявних ресурсів; *зв'язок із промисловістю*. Оцінювання цього критерію охоплює аналіз взаємодії з промисловістю у розробленні навчальних курсів, здійснення наукових досліджень, організацію стажування тощо; *інноваційність*. Публічно-приватне партнерство сприяє впровадженню нових технологій та методів навчання. Оцінювання цього аспекта враховує результати аналізу того, як інноваційні підходи впроваджуються та впливають на якість професійної освіти; *етичність і прозорість*. Оцінювання етичної поведінки та прозорості передбачає перевірку процесів та процедур, що забезпечують чесність і прозорість усіх аспектів програми; *безперервний моніторинг та вдосконалення*. Публічно-приватне партнерство допомагає встановленню системи для регулярного моніторингу та вдосконалення програм на основі зібраних даних і відгуків. Успішне впровадження цих критеріїв у рамках публічно-приватного партнерства забезпечує більш гармонійний підхід до оцінювання та моніторингу якості професійної освіти, який відображає інтереси як академічної спільноти, так і промисловості.

У рамках публічно-приватного партнерства методика оцінювання та моніторингу якості професійної освіти передбачає збалансований підхід до оцінювання ефективності навчальної програми. Методика містить такі елементи:

- *визначення цілей і критеріїв*. Публічно-приватне партнерство передбачає спільне визначення цілей, таких як підготовка студентів до конкретних ролей у промисловості, відповідність національним стандартам тощо;

- *розроблення інструментів оцінювання*. Це охоплює розроблення тестів, опитувальників, спостережень, а також використання даних з наявних систем моніторингу;

- *збір даних*. У рамках публічно-приватного партнерства розробляється спільна процедура збирання даних, що відображають інтереси публічного та приватного секторів;

– *аналіз даних*. Забезпечує порівняння результатів зі встановленими критеріями, визначення спільних сильних і слабких сторін програми, аналіз трендів і динаміки;

– *зворотний зв'язок і постійне вдосконалення*. Передбачає збір даних від студентів, викладачів, роботодавців, що використовуються для постійного вдосконалення навчальної програми;

– *прозорість і звітність*. У контексті публічно-приватного партнерства особливе значення в оцінюванні якості професійної освіти має прозорість і звітність. Це охоплює регулярні звіти, спільні зустрічі партнерів, а також оприлюднення результатів;

– *етичні вимоги*. Оцінювання та моніторинг якості професійної освіти проводиться відповідно до визначених етичних норм, стандартів, що забезпечують конфіденційність та чесність процесу;

– *багаторівневий аналіз*. Подібний аналіз передбачає оцінювання на різних рівнях – від індивідуального навчання студентів – до впливу навчальної програми на промисловість та економіку в цілому;

– *використання технологій*. Публічно-приватне партнерство використовує сучасні технології для автоматизації процесу збирання та аналізу даних, що дає змогу ефективніше відстежувати та аналізувати результати навчання, а також надавати оперативний зворотний зв'язок студентам, викладачам та іншим заінтересованим сторонам партнерства;

– *участь заінтересованих сторін*. Методика оцінювання та моніторингу передбачає врахування думок і потреб усіх ключових стейкхолдерів, включаючи уряд, приватний сектор, студентів, викладачів, громадськість;

– *гнучкість*. Публічно-приватне партнерство застосовує гнучкий підхід до оцінювання здатності адаптовуватись до динамічних змін на ринку праці, враховує технологічний розвиток та інші фактори;

– *регулярний перегляд та оновлення*. Оцінювання та моніторинг якості професійної освіти є безперервним процесом з регулярним переглядом та оновленням методики, інструментів і критеріїв для впевненості, що вони є актуальні та відповідні;

– *забезпечення якості*. Публічно-приватне партнерство встановлює спеціальні процедури й стандарти для забезпечення якості оцінювання та моніторингу;

– *інтеграція з існуючими системами*. Це може охоплювати інтеграцію з національними й галузевими системами оцінювання та

моніторингу, що дає змогу узгоджувати і поєднувати різні підходи й стандарти;

– *спостереження за дотриманням законодавства*. У рамках публічно-приватного партнерства оцінювання та моніторинг якості професійної освіти проводяться відповідно до вимог освітнього законодавства та нормативних актів.

Існує багато прикладів, як публічно-приватне партнерство вплинуло на оцінювання та моніторинг якості професійної освіти в країнах Європи. Зокрема в Німеччині публічно-приватне партнерство між урядом та промисловістю допомогло створити систему оцінювання та моніторингу учнівства. Торгово-промислові палати співпрацюють з урядом для оцінювання навичок учнів/студентів і моніторингу якості навчальних програм. У рамках публічно-приватного партнерства уряд Великої Британії співпрацює з кваліфікаційним агентством (QCA) для розроблення кваліфікаційних стандартів та забезпечення якості оцінювання системи професійної освіти. У Франції агентство компетентності відповідає за координацію публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти. Воно також забезпечує оцінювання та моніторинг якості професійних кваліфікацій і співпрацює з регіональними урядами, приватним сектором та навчальними закладами. В Австрії незалежний дослідницький інститут (IBW) теж співпрацює з урядом й приватним сектором для оцінювання та моніторингу якості професійної освіти. Ці та інші приклади демонструють як публічно-приватне партнерство використовується для оцінювання та моніторингу якості професійної освіти, забезпечуючи взаємодію між урядом, приватним сектором та іншими стейкхолдерами. Це сприяє постійному вдосконаленню та впровадженню інновацій у сфері професійної освіти.

Публічно-приватне партнерство в країнах Європи має значний вплив на *збільшення інвестицій* у розвиток професійної освіти. Це можуть бути *інвестиційні гранти, спонсорські програми, субсидії*, які дають змогу залучати кошти з різних бюджетів у професійну освіту. Наприклад, приватні інвестиції сприяють розвитку системи стипендій та грантів для студентів і викладачів з метою залучення талановитих і умотивованих молодих людей до освітнього процесу. Тому у Португалії з бюджету ЄС фінансується програма «Learning for All», згідно з якою забезпечуються можливості отримання особами професійної освіти та підвищення кваліфікації упродовж усього життя⁵⁶. В Естонії з 2011 р. фінансується програма публічно-приватного партнерства під назвою «Партнерство для розвитку

---

⁵⁶ Portuguese Ministry of Education. (2015). Learning for All [Brochure]. <https://www.dge.mec.pt>

кваліфікацій» (Estonian Qualifications Authority)⁵⁷. Означена програма спрямована на розроблення, імплементацію та оцінювання нових професійних кваліфікацій у співпраці з бізнес-структурами та іншими заінтересованими партнерами.

У Швеції головним інвестором професійної освіти є держава, а партнерство з приватним сектором є важливим доповненням до державної системи освіти. Це дає змогу підвищувати рівень впливу роботодавців на якість професійного навчання та забезпечувати його відповідність своїм потребам. Згідно з датським законодавством, підприємства беруть участь у фінансуванні проєктів з професійної освіти, що дає їм право впливати на зміст навчання та відбір студентів для практичної підготовки. Держава, зі свого боку, забезпечує фінансову підтримку навчальних закладів, організацію освітнього процесу, дотримання освітніх стандартів.

Існують різні програми публічно-приватного партнерства для фінансування професійної освіти, наприклад, «Dual VET Mobility», що сприяє мобільності студентів і викладачів між навчальними закладами та приватними компаніями в різних європейських країнах (Австрія, Данія, Німеччина тощо). Зокрема в Австрії фінансові дотації надаються як під час працевлаштування студентів, згідно з колективним договором у перший рік учнівства, так і кожний наступний рік їхнього перебування в трудових відносинах у рамках програм учнів^{58, 59}. Фінансова підтримка відбувається коштом соціальних облігацій. Це сприяє розв'язанню проблем, пов'язаних із зростанням рівня безробіття серед молоді, особливо із сімей емігрантів.

У Німеччині є приклади, коли державні органи та приватні підприємства спільно фінансують, розробляють та реалізують проєкти публічно-приватного партнерства у професійній освіті, які мають стратегічне значення для країни. Такі проєкти пов'язані з будівництвом навчальних закладів, модернізацією їх матеріально-технічної бази тощо. Окрім того, ці проєкти мають відповідати вимогам екологічної безпеки та енергоефективності, а також бути вигідними для приватних підприємств. Партнерство укладається на певний строк, після закінчення якого держава відновлює контроль над

---

⁵⁷ Estonian Qualifications Authority. (n.d.). Estonian Qualifications Authority. Retrieved from <https://www.kutsekoda.ee/en/>

⁵⁸ Радкевич, В.О., Пуховська, Л.П., Бородієнко, О.В., Радкевич, О.П., Леу, С.О., Артемчук, В.В., & Корчинська, Н.М. (2018). Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід. Житомир. «Полісся».

⁵⁹ Radkevych, V., Kravets, S., Herliand, T., Radkevych, O., & Kozak, A. (2021, March). Modern technologies in the development of professional competence in teachers from professional (vocational) education schools. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1840, No. 1, p. 012041). IOP Publishing.

проєктом публічно-приватного партнерства або продовжує співпрацю з приватним підприємством. У рамках партнерства приватні підприємства зазвичай відповідають за технічну реалізацію проєкту, а також за його фінансування, тоді як держава забезпечує надання землі та інфраструктури, а також визначає правила регулювання й контролю за діяльністю партнерства. В Естонії держава забезпечує фінансування програм підготовки фахівців через публічно-приватне партнерство. Окрім цього, держава виділяє гранти приватним підприємствам для реалізації спільних проєктів у сфері професійної освіти. Зокрема Данія має ряд програм фінансування та стимулювання співпраці між приватним і публічним секторами у розробленні та впровадженні інноваційних освітніх проєктів. У Словенії фінансування проєктів публічно-приватного партнерства у професійній освіті забезпечується на різних рівнях: центральним урядом, регіональними та місцевими органами влади, а також приватними інвесторами. Зокрема порядок регулювання інвестицій у професійній освіті⁶⁰ визначає механізм співфінансування проєктів і програм, реалізованих у рамках публічно-приватного партнерства.

У реалізації проєктів публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти беруть активну участь великі ІТ-компанії. Насамперед вони інвестують у розвиток освітнього процесу навчальних закладів, для того, щоб студенти мали доступ до найсучасніших знань і професійних навичок. Окрім того, це стимулює педагогічний персонал до безперервного самовдосконалення, впровадження нових методик, навчальних комплексів і форм організації занять⁶¹. Приватні інвестиції є важливим джерелом фінансування дослідницької діяльності навчальних закладів, що сприяє розробленню сучасних технологій навчання, які позитивно позначаються на підвищенні рівня конкурентоспроможності їх випускників на ринку праці. Проєкти публічно-приватного партнерства стимулюють впровадження гнучких форм навчання, як-от: онлайн-курси, професійно-орієнтоване навчання тощо. Це відкриває нові можливості для студентів, які мають змогу засвоїти знання з різних сфер економіки та отримати компетенції, що відповідають вимогам сучасного ринку праці.

Збільшення рівня приватних інвестицій у професійну освіту стає невід'ємним складником сталого економічного розвитку країн Європи. Приватні інвестиції позитивно впливають на модернізацію

---

⁶⁰ i list RS. (2007). Pravilnik o financiranju investicij v izobrazevanju. <https://www.uradni-list.si>

⁶¹ Hanushek, E. A., Woessmann, L., & Zhang, L. (2011). General Education, Vocational Education, and Labor-Market Outcomes over the Life-Cycle. NBER Working Paper No. 17504. National Bureau of Economic Research.

інфраструктури, упровадження інноваційних технологій і методів навчання, що, в кінцевому підсумку, дає змогу підвищити якість професійної освіти, відповідність змісту підготовки фахівців потребам сучасного ринку праці. Як приклад можна навести ситуацію у Франції, коли до фінансування інфраструктурних освітніх проєктів широко долучаються приватні партнери, які, відповідно до специфіки моделі «Concession», відповідають за будівництво та експлуатацію інфраструктури^{62,63}. Для цього публічно-приватне партнерство створює платформу для об'єднання зусиль урядів країн Європи та приватного сектору щодо інвестування в технологічну та освітню інфраструктуру. Адже приватний сектор має більший доступ до новітніх технологій та методів навчання, які можуть використовуватись в освітньому процесі. За допомогою спільних зусиль публічно-приватного партнерства досягається синергія, яка прискорює розвиток та впровадження інновацій в освітній процес навчальних закладів для підвищення якості підготовки фахівців⁶⁴.

Співпраця між публічним і приватним секторами є важливою у вигляді інвестицій у професійну освіту, забезпечення регулювання та оцінювання якості освітнього процесу, щоб гарантувати відповідність його високим стандартам⁶⁵. Зокрема для підвищення якості та ефективності навчання приватні компанії допомагають навчальним закладам у доступі до новітнього обладнання та виробничих технологій (Австрія, Бельгія). У Латвії проєкти публічно-приватного партнерства спрямовуються на розвиток освітньої інфраструктури. Для цього в країні започаткована програма «Зміцнення матеріально-технічної бази професійної освіти», яка передбачає фінансування ремонту та модернізації навчальних закладів за участі приватних компаній⁶⁶. Підвищенню якості професійної підготовки кваліфікованих фахівців у Литві сприяє програма «VET centres of excellence», заснована на засадах об'єднання ресурсів партнерів з метою фінансування проєктів модернізації матеріально-технічної бази майстерень та лабораторій навчальних закладів⁶⁷.

---

⁶² Grimsey, D., & Lewis, M. (2007). Public private partnerships and public procurement. *Agenda: A Journal of Policy Analysis and Reform*, 171-188.

⁶³ Grimsey, D., & Lewis, M. (2007). *Public private partnerships: The worldwide revolution in infrastructure provision and project finance*. Edward Elgar Publishing.

⁶⁴ European Commission. (n.d.). Employment, Social Affairs & Inclusion. Retrieved from <https://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=en>

⁶⁵ OECD (2020). *Public-Private Partners for Skills Development*. OECD. <https://www.oecd.org/>

⁶⁶ Ogbunaya, T. C., & Udodo, E. S. (2015). Repositioning Technical and Vocational Education and Training (TVET) for Youths Employment and National Security in Nigeria. *Journal of Education and Practice*, 6(32), 141-147.

⁶⁷ European Commission. (n.d.). Employment, Social Affairs & Inclusion. Retrieved from <https://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=en>

У Великій Британії широко застосовується модель публічно-приватного партнерства під назвою «Приватна фінансова ініціатива», яка передбачає приватне фінансування модернізації освітньої інфраструктури⁶⁸. Прикладом впливу публічно-приватного партнерства на підвищення якості та доступності професійної освіти є модель «Build – Operate – Transfer», яка широко застосовується в Данії. Особливість цієї моделі публічно-приватного партнерства в тому, що приватний партнер зобов'язується збудувати інфраструктурний об'єкт, експлуатувати його впродовж певного строку, а потім передати у власність держави. У Португалії такі проекти мають на меті будівництво нових будівель та реконструкцію існуючих з метою покращення умов для організації освітнього процесу і забезпечення належного рівня комфорту учнів і вчителів. Проект публічно-приватного партнерства «Skolebygg» теж було створено в Норвегії для модернізації матеріально-технічної бази навчальних закладів, впровадження сучасних виробничих технологій⁶⁹.

Збільшенню інвестицій публічно-приватного партнерства у розвиток технологічної та освітньої інфраструктури навчальних закладів сприяють проекти: «Skills of Jobs» в Албанії для вдосконалення навичок та зайнятості молоді шляхом налагодження співпраці між місцевим урядом, приватними компаніями й міжнародними організаціями. Проект також фінансує розвиток навчальних програм, які відповідають потребам місцевого ринку праці та передбачає стажування студентів у приватних компаніях; «Технологічний парк» у Фінляндії. Його суть у спільному розробленні новітніх технологій дослідницькими центрами, навчальними закладами, приватним сектором та їх впровадження у професійну освіту; «Digital Skills Accelerator» у Великобританії. Проект надає студентам можливість навчатись у провідних експертів у галузі та готує їх до кар'єри в сфері технологій⁷⁰. Ці приклади свідчать, що публічно-приватне партнерство в країнах Європи працює на різних рівнях: від місцевих ініціатив – до національних стратегій, і в різних галузях: від традиційно промислових – до передових технологічних секторів. Отже, публічно-приватне партнерство забезпечує фінансування проектів у сфері професійної освіти, що використовуються для модернізації інфраструктури, вдосконалення

---

⁶⁸ Akintoye, A., Beck, M., & Kumaraswamy, M. (Eds.). (2015). Public private partnerships: a global review.

⁶⁹ Sällberg, H., & Numminen, E. (2022). Key Drivers for Infrastructure Public-Private Partnership Adoption in Sweden. In WEI International Conference on Business and Economics. WEI.

⁷⁰ European Commission. (n.d.). Employment, Social Affairs & Inclusion. Retrieved from <https://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=en>

змісту навчального матеріалу, підвищення професіоналізму педагогічного персоналу та інших важливих аспектів.

Публічно-приватне партнерство є ключовим фактором розвитку *міжнародного партнерства* у сфері професійної освіти в країнах Європи. Цей механізм сприяє активізації інвестицій, зокрема у модернізацію технічного оснащення, розроблення нових кваліфікацій, стандартів, практико-орієнтованих програм і методик навчання тощо. Ініціативи міжнародного партнерства охоплюють взаємовідносини між державними установами, навчальними закладами, приватним сектором та іншими сторонами публічно-приватного партнерства, що відкривають нові можливості для глобалізації освітніх сервісів. Це дає змогу країнам Європи співпрацювати на міждержавному рівні, обмінюючись досвідом та ресурсами через міжнародні програми. Такий підхід визначає нові вектори публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і забезпечує синергію співпраці учасників партнерства.

У розвитку міжнародного партнерства важливе значення мають проекти, що реалізуються в рамках міжнародних донорських програм. Вони охоплюють підготовку кадрів, розвиток освітньої інфраструктури, формування нормативної бази для функціонування професійної освіти тощо. Міжнародні проекти у сфері професійної освіти стають все більш орієнтовані на розвиток конкретних навичок, що відповідають потребам сучасного ринку праці, а також на підвищення якості освітніх послуг та налагодження співпраці між навчальними закладами різних країн Європи⁷¹. Вони часто включають в себе елементи проектно-орієнтованого навчання, що передбачає активну взаємодію між учасниками освітнього процесу та сприяє розвитку навичок комунікації, критичного мислення, креативності.

У реалізації міжнародних проектів популярною методологією є сценарний підхід, який дає змогу враховувати різні фактори, що впливають на розвиток професійної освіти, а саме: технологічні, економічні та соціальні. Водночас успіх міжнародних проектів у сфері професійної освіти європейських країн залежить від високої якості управління, включаючи планування, моніторинг та оцінювання. Прикладом такого співробітництва є програма Європейського Союзу Erasmus+, що забезпечує для студентів, викладачів і фахівців з різних країн можливість навчатися чи працювати за кордоном. Це не тільки підвищує міжкультурну обізнаність, але й сприяє розвитку нових педагогічних підходів та зв'язків між навчальними закладами

---

⁷¹ Grollmann, P., & Markowitsch, J. (2022). Methodological choices in developing Scenarios in vocational education and training-reflections on three European scenario projects. <https://doi.org/10.1556/063.2021.00054>

європейських країн. Публічно-приватне партнерство підсилює цей процес, долучаючи до нього більше учасників із приватного сектору, а також забезпечуючи фінансування та підтримку з боку промисловості.

Проекти Erasmus+ у сфері професійної освіти в країнах Європи різноманітні та мають значний потенціал для розвитку кваліфікацій і практичних навичок. До них відносять: «Twinning Professional Learning Workshops», спрямований на професійний розвиток педагогічних працівників через міжнародну співпрацю та обмін педагогічним досвідом; «VET Mobility Charter», що фокусується на підвищенні рівня мобільності студентів і викладачів у межах професійної освіти, на основі набуття професійних навичок, актуальних для сучасного ринку праці; «Appren EU», забезпечує обмін найкращими практиками між країнами Європи у сфері професійного навчання. Він спрямований на створення ефективних моделей навчання, які можуть бути впроваджені на національному рівні; «Sector Skills Alliances», передбачає розроблення нових курсів професійного навчання, що відповідають специфічним потребам ринку праці в окремих секторах економіки. Erasmus+ фінансує не тільки виконання проєктних завдань, але й створює платформу для міжнародної співпраці. Це охоплює координацію дій між учасниками партнерства та гармонізацію стандартів професійної освіти. Тобто, Erasmus+ відображає стратегічний підхід Європейського Союзу до розвитку професійної освіти в країнах Європи, що сприяє зміцненню міжнародного партнерства в цій сфері та підвищує конкурентоспроможність європейських країн на світовому ринку праці.

Не менш важливе значення має програма «Leonardo da Vinci». Як частина загальної стратегії Європейського Союзу в сфері професійної освіти, ця програма спрямована на підвищення кваліфікації фахівців через стажування та навчання в європейських країнах. Програма фінансує широкий спектр проєктів, спрямованих на забезпечення транснаціональної мобільності, розроблення інноваційних політик, навчальних курсів, методик навчання тощо, а також допомагає людям здобути нові навички, знання, кваліфікації, заходи щодо підвищення привабливості професійної освіти та її загальної конкурентоспроможності на європейському ринку праці⁷². Наприклад, проєкт «Central», фокусується на сертифікації для зайнятості в транспорті та логістиці в Європі. Цей проєкт має на меті створити єдині стандарти та кваліфікації для професіоналів у цій

---

⁷² Erasmus scholarships. (2023). Leonardo da Vinci programme. Retrieved from Erasmus scholarships

галузі⁷³. Ще одним важливим проектом є «Forestur», зосереджений на навчанні професіоналів у сфері туризму. Проект намагається підвищити якість послуг у туристичній індустрії шляхом організації спеціалізованого навчання. Цінними є результати проекту «ЕСОТООЛ», спрямованого на гармонізацію систем сертифікації в професійній освіті і підготовці, а також створення єдиного європейського стандарту для оцінювання та визнання кваліфікацій. Проекти, які підтримуються програмою «Leonardo da Vinci», здійснюються за активної участі представників навчальних закладів, бізнесу та інших організацій. Це сприяє підвищенню рівня ефективності публічно-приватного партнерства в цілому⁷⁴.

У країнах Європи реалізуються також міжнародні програми співпраці між державними і недержавними установами у сфері професійної освіти. Прикладом слугує партнерство між країнами Північної Європи для розвитку інноваційних методик навчання у сфері ІТ та технологічних наук. Зокрема між Німеччиною і країнами, які є членами – Європейської Спільноти професійної освіти (ЕСVET), піонерським завданням стало розроблення модульних програм для дуальної системи навчання⁷⁵. Зазначимо, що ЕСVET забезпечує підтримку реформ національних систем професійної освіти європейських країн, проектування професійних кваліфікацій, а також проведення заходів щодо підвищення мобільності фахівців⁷⁶. Одним із прикладів, що використовує ЕСVET, є проекти географічної мобільності. Ці проекти дають змогу визнавати навчальні досягнення студентів, отримані під час перебування за кордоном. Це сприяє навчанню впродовж життя, створюючи людям можливість накопичувати навчальні результати в різних країнах⁷⁷.

Ключовими учасниками формування політики професійної освіти на глобальному рівні є міжнародні організації. Однією з найвідоміших вважають Міжнародну організацію праці (ІЛО), яка активно реалізує проекти у сфері професійного навчання й зайнятості населення в країнах Європи. Вона також підтримує ініціативи стосовно формування практичних навичок у фахівців, необхідних для ринку праці. Це дає змогу забезпечити високий рівень зайнятості й соціальної інтеграції для сталого розвитку та економічного зростання країн Європи. Так, проект «Skills for Employment», зосереджується на розвитку навичок для зайнятості в різних сферах економіки, виходячи

⁷³ Leonardo da Vinci programme. (2023). In Wikipedia. Retrieved from Wikipedia

⁷⁴ Erasmus scholarships. (2023). Leonardo da Vinci programme. Retrieved from Erasmus scholarships

⁷⁵ European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop). (2015). Spotlight on VET: anniversary edition: vocational education and training systems in Europe

⁷⁶ op.europa.eu. (n.d.). European credit system for vocational and training. Retrieved from <https://op.europa.eu/en>

⁷⁷ Там само

з потреб конкретного ринку праці. Інший важливий проєкт – «Green Jobs», що фокусується на створенні робочих місць у «зелених» секторах економіки. Проєкт дає змогу підвищити екологічну відповідальність та створити нові можливості для зайнятості. Міжнародна організація праці також здійснює проєкти, спрямовані на інтеграцію вимушених мігрантів і біженців у ринки праці приймаючих країн, що передбачає підтримку їх навчання та сертифікації. Співпраця з місцевими та урядовими організаціями країн Європи визначає успіх цих ініціатив, адже фінансування проєктів здійснюється за рахунок донорських внесків, грантів, інших джерел⁷⁸.

Масштабні дослідження у сфері професійної освіти країн Європи здійснює ЮНЕСКО, наприклад, з метою ідентифікації найбільш актуальних навичок: від цифрових – до роботи з відновлювальними джерелами енергії. Під керівництвом UNESCO відбуваються зустрічі експертів технічної і професійної освіти та підготовки з країн Європейського Союзу, на яких обговорюються попередні результати досліджень з міжнародної співпраці та ролі Європейської Комісії в цьому процесі⁷⁹. ЮНЕСКО також координує проєкт «Education for All» («Освіта для всіх»), який охоплює розроблення модулів професійної освіти для осіб з обмеженими можливостями. Цей проєкт визначає норми і стандарти для навчальних закладів, що забезпечують інклюзивну освіту. UNESCO активно взаємодіє з різними стейкхолдерами, включаючи уряди країн Європи, навчальні заклади, бізнес, громадські організації для забезпечення якості професійної освіти на європейському рівні. Це потребує координації зусиль та стратегічного планування для досягнення сталого розвитку. Зазначимо, що UNESCO також активно співпрацює з Європейським центром розвитку професійної підготовки (CEDEFOP) у рамках проєкту «Bridging Innovation and Learning in TVET», який має на меті розроблення інноваційних підходів до професійної освіти та підготовки фахівців⁸⁰.

CEDEFOP активно досліджує ринок праці та освітні потреби в країнах Європи, акцентуючи увагу на проєктах, пов'язаних з оцінюванням та валідацією неформального й інформального навчання. Це специфічні проєкти, які охоплюють механізми перевірки знань і навичок, отриманих поза традиційним освітнім середовищем. Одним із його ключових проєктів є навчання дорослого населення, який має на меті підвищення кваліфікації фахівців впродовж життя.

---

⁷⁸ ILO. (2023). Programmes and projects in Europa and Central Asia. <https://www.ilo.org>

⁷⁹ Rauner, F. (2009). Overview: TVET research. International handbook of education for the changing world of work: Bridging academic and vocational learning, 1442-1460.

⁸⁰ UNESCO-UNEVOC. (2023). Webinar January 2023-Future of VET. Retrieved from UNESCO-UNEVOC

Інший проєкт – «Anticipating and Matching Skills» – зосереджується на зменшенні розбіжностей між навичками та потребами ринку праці. Цей проєкт виявив, що майже 45% дорослих працівників у країнах Європейського Союзу вважають, що їхні навички можуть бути краще розвинені або використані на роботі. Проєкт «Apprenticeships in Work – Based Learning» дає змогу молодим людям і дорослим підвищити їхню довгострокову працездатність на основі якісної професійної освіти та підготовки через практику на робочому місці⁸¹.

Значний вклад у сферу професійної освіти країн Європи вносить Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Зокрема через свої регулярні звіти та підготовлені аналітичні матеріали ОЕСР впливає на формування освітніх політик країн Європи, акцентуючи увагу на необхідності адаптації до змінюваних умов ринку праці. Наприклад, ОЕСР у рамках програми PISA (Program for international Student Assessment) здійснює оцінювання навичок майбутніх фахівців з математики, читання та природничих наук. Ці дані допомагають урядам країн Європи адаптувати систему професійної освіти до відповідей на конкретні виклики ринку праці. ОЕСР також реалізує програму «Teaching and learning international Survey» (TALIS), що вивчає педагогічні практики та освітнє середовище в навчальних закладах різних країн Європи⁸². Результати дослідження слугують вихідними для вдосконалення педагогічних технологій, методів і засобів професійного навчання.

Реалізація проєктів публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в європейських країнах має багато переваг, а саме: забезпечення практичної спрямованості навчання; сприяння розвитку інновацій, доступності та якості освіти, підвищення рівня зайнятості та зменшення безробіття й витрат на професійне навчання, оскільки компанії забезпечують необхідну інфраструктуру та обладнання для практичної підготовки фахівців тощо. Для впровадження публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в країнах Європи існують загальні рекомендації, яких вони дотримуються, окрім додаткових, що застосовуються залежно від особливостей їх економічного розвитку:

1. Сприяння взаємодії між роботодавцями та навчальними закладами (державні органи сприяють забезпеченню ефективної взаємодії між різними секторами економіки та системою професійної освіти). Це здійснюється за допомогою спеціально створених комунікаційних платформ, форумів, робочих груп та інших форматів взаємодії.

---

⁸¹ CEDEFOP. (2023). Projects. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/search?keywords=projects>

⁸² European Training Foundation. (2021). PPPs for skills development: Volume I. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_i.pdf

2. Залучення роботодавців до розроблення та регулярного оновлення навчальних програм, що сприяє підвищенню рівня їх практичної спрямованості та відповідності потребам ринку праці.

3. Забезпечення гарантій якості навчання: державні органи забезпечують контроль за якістю навчання, вимагають від навчальних закладів виконання стандартів якості. Крім того, роботодавці залучаються до оцінювання результатів навчання та пропонують підтримку у підготовці студентів до роботи в конкретній галузі.

4. Сприяння розвитку інновацій шляхом розроблення нових технологій та продуктів, що дає змогу приватним компаніям збільшувати свою конкурентоспроможність на ринку.

5. Забезпечення доступності професійної освіти, зокрема для тих, хто має низький рівень доходів. Це здійснюється шляхом надання державними органами стипендій та інших форм підтримки для студентів, а також за допомогою розроблення спеціальних програм підготовки фахівців із різних соціальних груп.

6. Зміцнення зв'язків між навчальними закладами та роботодавцями шляхом обміну даними та інформацією. Це дає змогу роботодавцям краще зрозуміти, які навички та знання необхідні для роботи в конкретній галузі, а навчальним закладам – отримувати важливу інформацію про потреби ринку праці у кваліфікаціях.

7. Забезпечення роботодавцями умов для набуття студентами практичного досвіду в реальному виробничому середовищі, а також можливість стажування в провідних компаніях приватного сектора.

8. Установлення чіткої процедури відбору партнерів публічно-приватного партнерства, забезпечення прозорості та конкуренції у процесі відбору.

9. Визначення рівня участі державних установ та приватних компаній у публічно-приватному партнерстві, охоплюючи фінансування та виконання зобов'язань.

10. Здійснення державними установами контролю за виконанням умов договору з приватними партнерами, зокрема за якістю професійної освіти та виконанням фінансових зобов'язань.

11. Досягнення успішного партнерства у сфері професійної освіти на довгостроковій основі, що дає змогу забезпечувати стабільність та надійність планування й реалізації проєктів публічно-приватного партнерства.

12. Залучення до публічно-приватного партнерства інших стейкхолдерів, зокрема громадськість, професійні галузеві організації, батьків та інших заінтересованих сторін.

13. Забезпечення стійкого фінансування партнерства у професійній освіті шляхом розроблення фінансових механізмів, таких як гранти, кредити.

14. Забезпечення прозорості у відносинах між публічним і приватним секторами, охоплюючи чітке визначення цілей, зобов'язань, відповідальності кожної сторони, раціональне використання бюджетних коштів, ресурсів та часу.

15. Підготовка вчителів і тренерів до реалізації проєктів публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти шляхом проведення тренінгів, навчальних курсів, семінарів з питань співпраці з приватними партнерами.

16. Розроблення законодавчої бази, що регулює публічно-приватне партнерство у професійній освіті. Наявність такої бази є важливою для забезпечення правової захищеності партнерів, контролю якості професійної освіти та чіткого розподілу витрат.

17. Визначення основних пріоритетів. У кожній країні можуть бути різні потреби у професійній освіті. Тому визначаються основні напрями розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти, зокрема враховуються потреби приватного сектора, забезпечення якості підготовки висококваліфікованих фахівців.

18. Залучення приватного сектора до фінансування дослідницьких проєктів і програм, що сприяє впровадженню інновацій у професійній освіті та підготовці кадрів.

19. Розширення міжнародної співпраці з метою обміну досвідом, знаннями та ресурсами для покращення професійної освіти в європейських країнах.

20. Розвиток програм підвищення кваліфікації та навчання впродовж життя, які допомагають фахівцям розвивати свої знання й навички відповідно до вимог ринку праці. Це охоплює створення гнучких навчальних програм, доступних онлайн та в різні часові періоди, що забезпечує можливість навчання широкого кола фахівців упродовж життя.

21. Забезпечення підтримки малого та середнього бізнесу в партнерстві з навчальними закладами, що сприяє розвитку місцевої економіки й більшій зайнятості випускників, які мають бажання створити власний бізнес чи стартапи.

22. Формування позитивного іміджу професійної освіти серед населення та потенційних абітурієнтів, підкреслюючи значення практичних навичок і знань для успішної кар'єри.

23. Залучення досвідчених фахівців з приватного сектора до проведення лекцій, майстер-класів та наставництва для студентів.

Отже, публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти в країнах Європи є важливим інструментом, що дає змогу державним установам співпрацювати з приватними компаніями та іншими заінтересованими сторонами публічно-приватного

партнерства з метою забезпечення якісної професійної підготовки кваліфікованої робочої сили, необхідної для розвитку конкретних галузей економіки. Окрім того, публічно-приватне партнерство уможливорює зменшення навантаження на державний бюджет, забезпечення економічної ефективності здобуття професійної освіти, її прозорості, а також конкуренцію та контроль за виконанням партнерами умов договору. Ключовим чинником успіху публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в країнах Європи є забезпечення активної участі усіх заінтересованих сторін партнерства у постійному моніторингу та оцінюванні її якості.

Питання для самоконтролю

1. Які провідні тенденції розвитку публічно-приватного партнерства в європейських країнах у сфері професійної освіти ви можете визначити?
2. Які є головні відмінності в підходах до розвитку публічно-приватного партнерства у різних європейських країнах?
3. Які переваги публічно-приватного партнерства в контексті розвитку професійної освіти?
4. Які можливі ризики асоціюються з публічно-приватним партнерством у сфері професійної освіти?
5. Які інноваційні підходи застосовуються в публічно-приватному партнерстві в європейських країнах?
6. Яке значення має публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти для економічного розвитку європейських країн?
7. Який вплив публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти на рівень безробіття серед молоді в європейських країнах?
8. Як публічно-приватне партнерство сприяє підготовці кадрів відповідно до потреб ринку праці в європейських країнах?
9. Які механізми фінансування публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти ви можете виділити?
10. Як публічно-приватне партнерство забезпечує розвиток інклюзивної освіти в європейських країнах?
11. Які стратегічні цілі визначається публічно-приватним партнерством у контексті професійної освіти в європейських країнах?
12. Які країни-лідери в Європі використовують публічно-приватне партнерство як основний інструмент реформування системи професійної освіти?

РОЗДІЛ 2

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ

2.1 Залучення компаній до публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання: практика Греції

Грецька республіка (Греція) – розвинена індустріально-аграрна країна, розташована на півдні Балканського півострову. Її площа майже у 4,5 рази, а чисельність населення приблизно в 4 рази менша, ніж в Україні. Вона є членом-засновником Організації Об'єднаних Націй, членом Європейського Союзу та багатьох інших міжнародних організацій – НАТО, ОЕСР, СОТ, ОБСЄ тощо. До Єврозони входить із 2001 р.

Найважливішими секторами грецької економіки є сільське господарство, морська промисловість і туризм. У Греції найвищий рівень безробіття серед країн ЄС, чисельність зайнятої робочої сили за останні п'ять років скоротилася майже на 10%.

Конституція передбачає отримання безкоштовної освіти усіма громадянами Греції. Система освіти централізована та підпорядковується національним законам, президентським указам та міністерським актам. Витрати на освіту тут здебільшого припадають на оплату праці освітян: «Греція була серед десяти країн ОЕСР, які витрачали найменшу частку ВВП на заклади початкової та вищої освіти. У 2018 р. Греція витратила 3,7% ВВП на заклади початкової та вищої освіти, що на 1,2 процентного пункту нижче середнього показника по ОЕСР. За всіма рівнями освіти Греція виділила нижчу частку ВВП, порівняно з середнім показником по ОЕСР, як на передвищому, так і на вищому рівнях»⁸³.

Міністерство освіти та у справах релігій ухвалює ключові рішення, пов'язані з довгостроковими цілями; врегульовує зміст навчальних програм, набір персоналу та фінансування. Регіональні управління освіти здійснюють нагляд за реалізацією національної освітньої політики. На місцевому рівні дирекції початкової та середньої освіти контролюють роботу усіх шкіл.

Формальна освіта у Греції налічує 6 етапів: починаючи з обов'язкової початкової і середньої для громадян у віці з 4 до 15 років

---

⁸³OECD (2021), Education at a Glance 2021: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>

і завершуючи вищою⁸⁴. Тут поширена європейська політика навчання впродовж всього життя, вона є частиною широкого плану розвитку. У школах другого шансу освіта надається особам, старшим 18 років, які мають атестат про закінчення лише початкової школи. У цих школах, інститутах професійної підготовки, професійно-технічних школах, школах професійного навчання та центрах безперервного навчання і колегіях освіта надається відповідно до певних кваліфікацій.

Національна система освіти та навчання розроблена відповідно до Європейської рамки кваліфікацій. Система професійної освіти Греції регулюється державою і включає три цикли програм. Основний напрям професійно-технічних програм, які надають певний рівень спеціалізації на базі старшої середньої школи під наглядом Міністерства освіти і передбачають понад 25% навчання на роботі. Програми учнівства пропонуються у професійно-технічних школах під егідою Міністерства освіти та у професійно-технічних школах Організації кадрів (керуються здебільшого Організацією зайнятості трудових ресурсів, грецькою державною службою зайнятості та контролюються Міністерством праці). Третій цикл – програми учнівства після здобуття середньої освіти у професійно-технічних навчальних закладах пропонуються державними та приватними закладами професійної підготовки також для випускників старших класів середньої школи⁸⁵.

Безперервне професійне навчання у відповідних центрах. Ними керують регіональні органи влади, муніципалітети, соціальні партнери, торгові палати, професійні асоціації, вищі навчальні заклади та приватні організації. За забезпечення якості їхньої освіти, акредитацію провайдерів і сертифікацію кваліфікацій на рівні 5 відповідає Національна організація із сертифікації кваліфікацій та професійної орієнтації⁸⁶.

У сфері професійної освіти і навчання Греції існують певні проблеми, а саме: частка учнів старшої середньої освіти, зарахованих до системи ПТО, є нижчою порівняно з іншими країнами ЄС; частка дорослих, які здобувають освіту у цій системі, становить усього 3,9% та значно нижче середнього показника по ЄС (10,8%)⁸⁷. У 2019 р. більшість громадян (майже 90%) вважали професійну освіту і

---

⁸⁴National Education Systems: Greece. European Commission. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/greece/overview>

⁸⁵Cedefop; National Organisation for the Certification of Qualifications and Vocational Guidance (EOPPEP) (2022). Vocational education and training in Europe - Greece: system description [From Cedefop; ReferNet. Vocational education and training in Europe database]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/greece-u2>

⁸⁶EAEA. (2011). Country report Greece. (Helsinki). www.eaea.org/country/greece

⁸⁷Lalioti, V., Karantinos, D., & Chrysakis, M. (2018). Company Engagement in Apprenticeships in Crisis-Hit Greece: A Critical Overview. *Social Sciences*, 7(7), 103. <https://doi.org/10.3390/socsci7070103>

навчання Греції якісною, але при цьому лише 29% 16-18-річних здобувають її, що значно нижче середнього показника по ЄС (49%). Такий стан речей спричинений тим, що «... 87% респондентів у Греції вважають, що загальна освіта має більш позитивний імідж, ніж професійна освіта і навчання. Більше восьми з 10 респондентів також вважають, що професійна освіта і навчання призначена для учнів із низькими оцінками, ...»⁸⁸.

У процесі подолання цих проблем задіяні компанії, які навчають на робочому місці згідно з програмами навчання, розробленими Міністерством освіти за участю соціальних партнерів. Національні стандарти, правила навчання та система забезпечення якості створюють підґрунтя програм професійно-технічної підготовки.

За програмою учнівства щорічно навчаються приблизно 10000 студентів. Оплата учня становить 75% від мінімальної щоденної заробітної плати за усі чотири семестри учнівства. Компанії, які беруть участь у програмі, субсидуються. Ця субсидія може бути виплачена роботодавцеві або безпосередньо учневі. Учні отримують соціальне страхування відповідно до їх стажу, який входить до пенсійного. Крім того, після закінчення навчання випускники отримують диплом спеціалізації, що відповідає кваліфікації 4 рівня національної та європейської рамок кваліфікацій.

Програми учнівства після здобуття середньої освіти (третій цикл), які надаються у професійно-технічних навчальних закладах, фінансується з державного бюджету та з фонду Міністерства освіти. Програми учнівства фінансуються з національних, приватних або Європейських соціальних фондів. Підприємства сплачують учням 45% від зарплати⁸⁹.

Залучення приватних компаній до системи професійної освіти і навчання було ініційоване через налагоджування соціального діалогу. Закон 2013 р. передбачав його відповідні інституційні та організаційні основи. До співпраці долучилась велика кількість соціальних партнерів – представників приватних компаній: Загальної конфедерації грецьких робітників, Грецької конфедерації професіоналів, майстрів і торговці, Грецької туристичної конфедерації, Грецької федерації підприємств і Грецької конфедерації комерції та підприємництва. В існуючій системі учнівства виявилось більше невирішених питань, ніж ті, на розв'язання яких

⁸⁸ Vocational education and training: an underused route to a good job in Greece. 30 July 2019. CEDEFOP. <https://www.cedefop.europa.eu/en/press-releases/vocational-education-and-training-underused-route-good-job-greece>.

⁸⁹ Cedefop; National Organisation for the Certification of Qualifications and Vocational Guidance (EOPPEP) (2019). Vocational education and training in Europe: Greece [From Cedefop; ReferNet. Vocational education and training in Europe database]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/greece>

спрямовувались зусилля. Спільний політичний маніфест щодо тристороннього соціального діалогу в професійній освіті і навчанні визначив такі нові пріоритети:

1. Організація оперативної моделі прийняття рішень для професійної освіти і навчання, щоб повністю зрозуміти динаміку співпраці між інституційними та соціальними партнерами, бізнесом, роботодавцями, палатами та провайдерами.

2. Перегляд способів управління та фінансової підтримки професійної освіти і навчання, а також посилення галузевого, міжгалузевого та тристороннього соціального діалогу на місцевому та національному рівнях.

3. Перегляд існуючої інституційної та організаційної основи з одночасним оновленням існуючих навчальних програм з метою підвищення привабливості професійної освіти і навчання та участі молоді в програмах учнівства.

4. Забезпечення якості та сертифікація програм професійної освіти і навчання, а також розробка дієвих і надійних інструментів для кількісної та якісної оцінки результатів навчання слухачів.

5. Формування надійної основи для перевірки навичок, набутих у неформальному та/або формальному освітньому та/або навчальному контексті, з опорою на існуючі європейські інструменти ⁹⁰.

Розгортанню програмних дій в Греції на основі цих пріоритетів зашкодила світова економічна криза, втрати від якої тут були найбільшими в Європі. Цікавим для українських науковців є те, що професійна освіта тут розглядається як елемент плану післякризового відновлення економіки. У 2020 р. ухвалено законодавчу базу, яка регулює професійну освіту і навчання та освіту впродовж всього життя та запроваджено необхідність здобуття професійної освіти на національному рівні за певними кваліфікаціями.

Для підтримки управління професійної освіти і навчання було створено консультативні органи на національному та регіональному рівнях та визначена на інституційному рівні грецька рамка кваліфікацій. У ній визначена класифікація кваліфікацій за різними рівнями освіти та підготовки. У її основу заклали рівні навчання та концепцію результатів навчання як важливі елементи кваліфікацій і нагород. Вона має вісім рівнів з дескрипторами, визначеними у термінах фактичних і теоретичних знань, когнітивних і практичних навичок та автономної компетентності і відповідальності. Її метою було розробити рекомендації для заохочення навчання впродовж

---

⁹⁰ Zarifis, Georgios K.; Manavi, Charikleia. (2017). The Role of Social Partners in Reforming Social Dialogue for Vocational Education and Training in Greece. *Journal of Educational Sciences*, v18, n1(35), 5-25, с. 6.

життя; створити прозорі та порівняні кваліфікації; сертифікувати усі види освіти та професійної підготовки, а також підвищити горизонтальну та вертикальну мобільність.

У 2021 р. були засновані нові структури професійного консультування при школах. У кожному державному закладі професійно-технічної освіти діє Бюро розвитку кар'єри. Воно відповідає за організацію та моніторинг учнівства і стажування студентів на робочих посадах, запропонованих приватними компаніями, допомагаючи полегшити їх перехід до ринку праці.

2.2 Досягнення і виклики публічно-приватного партнерства у професійній освіті Іспанії

Іспанія – унітарна парламентська конституційна монархія, яка є членом ЄС з 1986 р. Площа території та чисельність населення Іспанії (505 990 км² та 47,42 мільйонів у 2021 р., відповідно) і України відрізняються не суттєво. Ця розвинена індустріально-аграрна країна за обсягом промислової продукції на початку XXI століття посідала 5-те місце в Європі. Туризм тут є важливим сектором економіки, дохід від якого у 2015 р. склав 60 млрд. євро. Рівень безробіття в Іспанії у липні 2022 р. склав 12,6%, що значно більше, ніж у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) – 4,9%⁹¹. На початку 2019 р. 23% молодих людей із середньою освітою в Іспанії були безробітними⁹².

Органи управління, спеціалісти в галузі освіти та інші державні й приватні суб'єкти, які виконують функції регулювання, фінансування або надання послуг для реалізації права на освіту, включені в Конституцію Іспанії 1978 р. У 2020 р. Закон про освіту, чинний з 2006 р, був змінений Основним законом. Реалізація відповідних поправок почалася в 2020-2021 і завершиться у 2023-2024 навчальному році. Базова освіта є обов'язковою та надається безкоштовно у державних установах у віці від 6 до 16 (17) років. Старша середня освіта триває два академічні роки і надається переважно в середніх школах дітям віком від 16 до 18 років. Вона пропонує учням вибір між двома загальними програмами: бакалавр природничо-технічних або гуманітарні-соціальних наук і проміжне професійне навчання⁹³.

⁹¹OECD. (2022). OECD Employment Outlook 2022: Building Back More Inclusive Labour Markets, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1bb305a6-en>

⁹²OECD. (2020). Education at a Glance 2020: OECD Country Note, OECD Publishing, Paris, <https://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:aff4a36c-fa50-4f7c-870b-f50c2b2a9568/eag2020-cn-en.pdf>

⁹³National Education Systems: Spain. (19 April 2023). European Commission. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/greece/overview>

Близько 30% учнів можуть не отримати атестат через низьку академічну успішність. Для вирішення цієї проблеми та реінтеграції цих учнів вони зобов'язані навчатися за програмами професійної підготовки. За результатами навчання вони мають досягти компетенції, еквівалентної професійній кваліфікації першого рівня, та отримують шанс вийти на ринок праці та/або продовжити навчання на проміжній професійно-технічній програмі. Трохи більше половини з тих, хто отримує атестат про повну загальну середню освіту, вирішують продовжити навчання за академічними програмами у школі за програмою бакалавра; біля третини вступають на проміжні професійно-технічні програми. Ці програми передбачають 2000 годин навчання впродовж двох років та надають технічний диплом.

Наявність технічного диплому дає випускникам право вступати на вищі професійні програми за умови складання вступних іспитів. Усі дипломи про професійну освіту як середнього, так і вищого рівня класифіковані за 26 видами економічної діяльності. Це, наприклад, «сільське господарство», «комп'ютерні технології та зв'язок», «охорона здоров'я» тощо. «Навчальні плани для програм середньої та вищої професійної освіти визначаються на національному рівні, з невеликим елементом свободи дій для автономних громад, які можуть вносити місцеві доповнення»⁹⁴.

Іспанія, як і багато інших південних країн ЄС, протягом останніх десятиліть провела реформу системи професійної освіти та навчання. У циклі реформ, розпочатому Копенгагенською декларацією, і підписаною Іспанією у 2002 р., німецька та інші європейські системи дуальної професійної освіти були найактуальнішими моделями належної практики в уявленні громадськості південних країн, що реформуються: «Іспанія не лише прийняла формулювання, що лежить в основі Копенгагенської декларації, але й приєдналася до того ж напрямку: основи системи професійної освіти і навчання можна чітко співвіднести з Копенгагенськими принципами та опорами»⁹⁵.

З кінця 1990-х рр. минулого століття Іспанія поступово стала європейським лідером із застосування механізму публічно-приватного партнерства, який відіграв безпрецедентну роль у розвитку країни⁹⁶. У

---

⁹⁴ Field, S, Kis, V & Kuczera, M. (2012). A skills beyond school commentary on Spain, OECD, Paris, viewed 16 Jun 2023, http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/OECD_Reviews_of_Vocational_Education_and_Training_-_A_Skills_Beyond_School_Commentary_on_Spain.pdf

⁹⁵ Martínez-Izquierdo, L., & Torres Sánchez, M. (2022). Dual Vocational Education and Training Systems' Governance Model and Policy Transfer: The Role of the European Union in Its Diffusion. *Social Sciences*, 11(9), 403. <https://doi.org/10.3390/socsci11090403>

⁹⁶ Allard, G., & Trabant, A. (2008). Public-Private Partnerships In Spain: Lessons And Opportunities. *International Business & Economics Research Journal (IBER)*, 7(2). <https://doi.org/10.19030/iber.v7i2.3217>

сфері професійної освіти і навчання практикується така форма публічно-приватного партнерства, коли держава укладає контракти з приватним сектором для забезпечення широкого доступу до субсидованої приватної освіти.

Проект Основного закону про організацію та інтеграцію професійного навчання 2021 р. спрямований на вирішення таких структурних проблем: дисбаланс між рівнем підготовки та потребами ринку праці; низька акредитація професійних навичок; мало часу, присвяченого навчанням; низька кількість студентів на таких курсах. Нова модель базується на державній та приватній співвідповідальності, тісному зв'язку між навчальними центрами та компаніями, зв'язку між попитом і пропозицією, інноваціях, дослідженнях та підприємництві⁹⁷.

На основі аналізу зарубіжного досвіду іспанські науковці доходять висновку про позитивні результати публічно-приватного партнерства. Вони полягають у охопленні професійною освітою ринку праці в цілому, тобто, не лише потенційних найманих працівників, а й тих, хто пропонує робочі місця: «досвід показує, що найбільш ефективно навчання ринку праці планується та здійснюється в тісній співпраці з компаніями»⁹⁸.

Профорієнтація в школах, за національним законодавством, є обов'язковою. Вона має допомогти молодим людям зорієнтуватися у виборі професійного чи академічного шляху у старших класах середньої освіти, а також обрати відповідний професійний шлях. Як для середньої, так і для вищої професійної освіти, навчання на робочому місці є обов'язковим наприкінці програми. Разом з тим, запровадження професійного навчання на робочому місці в Іспанії суттєво відстає від таких країн, як Данія, Німеччина чи Швейцарія. Це перешкоджає використанню цінності робочого місця як навчального середовища і більшому узгодженню навчання з потребами роботодавців. Об'єктивною причиною такого стану речей є те, що майже 90% усіх іспанських фірм мають п'ять працівників або менше. Для подолання цього обмеження державна влада намагається сприяти розвитку співпраці між фірмами та центрами професійної освіти і навчання у партнерстві з торговельними палатами, бізнесом і профспілками⁹⁹.

---

⁹⁷ La Moncloa. (15.06.2021). The Government of Spain Presents a Single Vocational Training System that Connects Training with Employment. Activity of the Council of Ministers. <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/councilministers/Paginas/2021/20210615council.aspx>

⁹⁸ Arellano, A., Felgueroso, F., Vazquez, P., & Gonzalez, E. (2008). Public-Private Partnerships in Labour Markets. IESE Business School Working Paper No. 744. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1264962>

⁹⁹ Jin, Y., A. Caldera Sánchez and P. Garcia Perea (2017). Reforms for more and better quality jobs in Spain. OECD Economics Department Working Papers, No. 1386, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/72275f0b-en>

Загалом, іспанська система професійної освіти і навчання демонструє як певні досягнення так і невирішені питання у запровадженні публічно-приватного партнерства¹⁰⁰. Досягнення розглядаються як сильні сторони, головна з яких – це залучення соціальних партнерів та інших зацікавлених сторін на усіх рівнях. Цим забезпечуються передумови досягнення відповідності потребам ринку праці загальної структури і змісту програм навчання. Узгоджена система кваліфікацій закладів освіти з міністерствами освіти та праці надає чіткий сигнал потенційним роботодавцям про навички та знання. Ефективне використання навчання на робочому місці дає змогу розвивати «тверді» навички на сучасному обладнанні та «м'які» – через реальний досвід роботи в команді.

2.3 Особливості публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання Італії

Республіка Італія – одна з 10 найрозвиненіших індустріально-аграрна країна Європи. Її площа майже у 2 рази менша, а чисельність населення майже у 1,5 рази більша ніж в Україні. Вона є співзасновником ЄС та членом численних міжнародних організацій.

Обробна промисловість тут найважливіший сектор економіки. Переважна більшість компаній в Італії (95,1%) є мікропідприємствами – до 9 найманих працівників. Рівень безробіття є одним з найбільших серед країн ЄС і демонструє тенденцію до зростання під час кризи з нерівномірним розподілом між особами низького і високого рівня кваліфікації. Рівень працевлаштування випускників закладів ПТО віком від 20 до 34 років у 2016-2020 рр. зріс з 64,1% до 65,1%, відповідно.

Освіта в Італії (вища, професійна, середня) має велике значення, вона побудована відповідно до Європейської рамки кваліфікацій. Але при цьому частка осіб віком до 64 років з вищою освітою (20,1%) є нижчою за середній показник по ЄС (34,0%). Подібне спостерігається і серед осіб середньої та низької кваліфікації¹⁰¹.

Обов'язкова освіта у Італії триває від 6 до 16 років. У 14 років учні роблять вибір між загальною освітою і професійною, вони мають

---

¹⁰⁰ Field, S, Kis, V & Kuczera, M. (2012). A skills beyond school commentary on Spain, OECD, Paris, viewed 16 Jun 2023, <[http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/OECD_Reviews_of_Vocational_Education_and_Training - A Skills Beyond School Commentary on Spain.pdf](http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/OECD_Reviews_of_Vocational_Education_and_Training_-_A_Skills_Beyond_School_Commentary_on_Spain.pdf)

¹⁰¹ Cedefop; INAPP – National Institute for Public Policy Analysis (2022). Vocational education and training in Europe - Italy: system description [From Cedefop; ReferNet. Vocational education and training in Europe database]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/italy-u2>

право/обов'язок продовжити освіту до 18 років та завершити 12-річну освіту або здобути професійну підготовку¹⁰².

У старших класах середньої школи вони можуть обрати п'ятирічні програми, що включають два останніх роки обов'язкової освіти та три роки навчання у:

- середній школі, яка забезпечує загальноосвітню програму та другий рівень середньої школи;
- технікумі;
- професійно-технічному училищі.

На рівні старшої середньої школи пропонуються:

- п'ятирічні програми у технічних школах, по закінченні яких видаються дипломи про технічну освіту; або у професійно-технічних училищах, по закінченні яких видаються дипломи про професійну освіту, а випускники мають можливість здобувати у подальшому вищу освіту;
- трьохрічні програми професійної освіти та навчання, які надають професійну кваліфікацію;
- чотирьохрічні програми, за результатами яких надається диплом професійного техника.

Програми навчання розробляються Міністерством освіти, університетів та наукових досліджень та узгоджуються з Міністерством праці і соціальної політики. Рівні підготовки взаємоузгоджені та можуть бути продовжені з метою підвищення кваліфікації.

У взаємовідносинах між системою освіти та навчання Італії і системою виробництва існують протиріччя, пов'язані з низькою часткою кваліфікованої робочої сили. Це стало наслідком низької кількості випускників системи професійної освіти порівняно з іншими європейськими країнами. На тлі цих протиріч світові економічні кризи значно погіршили параметри ринку праці, що спонукало до пошуку нових форм взаємодії освіти з виробництвом.

У певних видах освіти Італії спостерігаються ознаки публічно-приватного партнерства. Освіта на робочому місці та в закладах освіти (учнівство) здійснюється за письмовою трудовою угодою. У ній визначаються права та обов'язки усіх сторін, умови учнівства, випробувальний термін, професійні завдання, розмір заробітної плати, початковий та підсумковий рівні навчання та кваліфікації, яку має отримати учень.

---

¹⁰²Angotti, R.; (2019). Vocational education and training in Europe: Italy. Cedefop ReferNet VET in Europe reports 2018. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/Vocational_Education_Training_Europe_Italy_2018_Cedefop_ReferNet.pdf

Пропонується такі типи учнівства:

1 – для усіх програм старших класів середньої школи, надає можливість отримати кваліфікацію на рівні професійного оператора (сертифікат) або професійного техника (диплом) у 22 професійних галузях;

2 – вища освіта/учнівство та науково-дослідне стажування у програмах вищих технічних інститутів та в усіх програмах вищої освіти, яка передуює отриманню університетського ступеню, дипломів вищих технічних інститутів та докторських ступенів;

3 – не відповідає жодному рівню освіти, диплому чи кваліфікації, але дає змогу отримати професію відповідно до національних галузевих колективних договорів і кваліфікацію, прописану в трудових угодах та затребувану на ринку праці.

Таким чином, учнівство 1 та 2 типів пов'язані з переважно з вимогам формальної освіти, а 3 типу – виключно з кваліфікаційними вимогами до працевлаштування¹⁰³.

Фінансування учнівства здійснюється переважно Міністерством праці, залежно від кількості учнів по регіонах. Фінансування безперервної професійної освіти здійснюється за рахунок відрахувань на заробітну плату в розмірі 0,30%, які сплачують приватні компанії Національному інституту соціального страхування відповідно до закону 1978 р. У 2017 р. для підприємств, які інвестують у професійну освіту або технологічні навички, були впроваджені податкові пільги¹⁰⁴.

Практика навчання для дорослих протягом усього життя поступово набула ознак публічно-приватного партнерства. Рамковим законом 1978 р. про професійну освіту визначаються його основоположні принципи. Національним законом 1993 р. про безперервну освіту і навчання визначаються пріоритети та джерела фінансових ресурси (за рахунок компаній, особистих ваучерів і т.д.). І нарешті, законом 2000 р. визнається право робітників на оплачувану відпустку для навчання. Він дає змогу резервувати ресурси для фінансування як навчальних проєктів, які пропонують компанії, так і пропозицій окремих працівників, які подають заявки на індивідуальні ваучери.

---

¹⁰³Revisione dei percorsi dell'istruzione professionale nel rispetto dell'articolo 117 della Costituzione, nonché riacordo con i percorsi dell'istruzione e formazione professionale, a norma dell'articolo 1, commi 180 e 181, lettera d), della legge 13 luglio 2015, n. 107. (17G00069) : DECRETO LEGISLATIVO 13 aprile 2017, n. 61. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2017/05/16/17G00069/sg>

¹⁰⁴Angotti, R.; (2019). Vocational education and training in Europe: Italy. Cedefop ReferNet VET in Europe reports 2018. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/Vocational_Education_Training_Europe_Italy_2018_Cedefop_ReferNet.pdf

Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти як форма співробітництва між державним органом та приватною стороною має різні типи функціональності, тобто: межі втручання держави у відносини з приватними компаніями. Це в подальшому впливає на визначення рамки кваліфікацій, політику державного органу щодо формування професійних та кваліфікаційних навичок, систематичний моніторинг ринку праці та стратегічне планування у сфері професійної освіти.

Країни, які мають давні традиції публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти, мають такі його функціональні типи: публічно-приватне партнерство, спрямоване на знання; публічно-приватне партнерство, орієнтоване на професійну освіту і навчання; публічно-приватне партнерство, орієнтоване на фінансові ресурси¹⁰⁵.

Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання Італії має функціональну спрямованість на знання. Особливість цього партнерства полягає в тому, що учням/студентам надаються саме ті знання, за допомогою яких формуються навички, компетенції і кваліфікації, які створюють максимальні гарантії їхнього працевлаштування у майбутньому. Реалізація цих гарантій потребує узгодження взаємодії усіх складових системи професійної освіти і навчання з ринком праці. Основою налагодження цього процесу є якісна та достовірна інформація. В Італії ці дані з 1997 р. збираються за допомогою системи Excelsior.

Ініціаторами публічно-приватного партнерства були Міністерство праці та Національне агентство з активної трудової політики (Anpal) у співпраці з Італійським союзом торгових, промислових, ремісничих і сільськогосподарських палат (відомим як Unioncamere). За рекомендацією Європейського соціального фонду це мало сприяти узгодженню попиту/пропозиції на ринку праці шляхом покращення планування здобуття необхідних професійних навичок та кваліфікацій: «Excelsior – це система оцінювання потреб у навичках, яка генерує кількісні та якісні показники для кожного регіону та сектору в Італії»¹⁰⁶. У процесі обстеження збирається інформація щодо видів навчальної діяльності, навчання на робочому місці та самостійного навчання. у 2018 р. цією системою було охоплено 1,3 млн. компаній та 11,8 млн. співробітників.

¹⁰⁵Vecchi, V., Taurelli, S., Meer, M. (2021). Public-private partnerships for skills development : a governance perspective. European Training Foundation, Volume I, Thematic overview, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2816/422369>

¹⁰⁶Meer, M., Avagyan, A., Galvin Arribas, J. (2021). Public-private partnerships for skills development : a governance perspective. European Training Foundation, Volume II, Case studies, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2816/371790>

На вирішення далекоглядних стратегічних цілей цієї глибоко інтегрованої у ринок праці інформаційної системи спрямовується реформування політики професійної освіти і навчання Італії. Проблема безробіття серед молоді і кількості молоді без працевлаштування і навчання (*Not in Education, Employment or Training – NEETs*) є чутливою для низки країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). В Італії найвищий рівень цих показників.

На початку 2000-х років в Італії запроваджено реформу, спрямовану на вирішення цієї проблеми. Структуру та зміст курсів професійної освіти і навчання було ретельно переглянуто, звідси:

- коротку професійну освіту подовжено з двох до трьох років;
- запроваджено обов'язкові загальні предмети (такі як мова, математика та історія), надаючи учням більш загальні та м'які навички;
- було врегульовано, які навчальні заклади можуть пропонувати такі програми (школи чи акредитовані навчальні центри);
- вперше офіційно визнавалися кваліфікації професійної освіти і навчання в системі формальної освіти.

За дослідженнями італійських науковців, ця реформа мала комплексний позитивний вплив. Вона скоротила час переходу від школи до роботи майже на 5 місяців (скорочення на 24%), «...деякі регіони прийняли квазіринкову організацію, в якій приватні навчальні заклади конкурували з державними школами»¹⁰⁷.

2.4 Проблеми публічно-приватного партнерства у системі професійної освіти і навчання Португалії

Демократична Республіка Португалія належить до розвинених країн світу, площа якої майже у 6 разів (92 225 км²), а чисельність населення у 2022 р. (10 467 366) майже у 4 рази менші, ніж в Україні. Вона є одним із засновників ЄС. Економіка Португалії характеризується великою кількістю малих фірм чисельністю до 9 і від 10 до 49 співробітників, які забезпечують зайнятість понад 60% працездатного населення, що на 10 пп. вище середнього показника по ЄС¹⁰⁸. На початок 2023 р. рівень безробіття в Португалії (7,1%) був нижчий ніж в Італії (7,9%) та Іспанії (13,0%), але вищий ніж середній

---

107. Citation: Comi, S.L., Grasseni, M. and Origo, F. (2022), "Sometimes it works: the effect of a reform of the short vocational track on school-to-work transition", *International Journal of Manpower*, Vol. 43 No. 7, pp. 1601-1619. <https://doi.org/10.1108/IJM-06-2021-0391>

108. OECD (2020), *Strengthening the Governance of Skills Systems: Lessons from Six OECD Countries*, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/3a4bb6ea-en>

у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (4,9%)¹⁰⁹.

Конституцією Республіки 1976 р. встановлені принципи свободи викладання та навчання, а також права громадян і обов'язки держави в сфері освіти Португалії. Ці принципи лягли в основу Закону про освіту 1986 р., який визначає освітні цілі, структури та способи організації. Відповідальністю Міністерства освіти є визначення, координація, реалізація та оцінка національної політики щодо системи освіти (дошкільна, базова, старша середня та позашкільна освіта), а також щодо поєднання освітньої політики з політикою кваліфікації та професійної підготовки. Професійна освіта та навчання, у тому числі і дорослих, є спільною відповідальністю Міністерства освіти та Міністерства праці, солідарності та соціального забезпечення. Міністерство науки, технологій і вищої освіти відповідальне за вищу освіту і визначення та реалізацію політики, що впливає на національну науково-технічну систему.

Державна освіта є обов'язковою безкоштовною, триває 12 років (у віці від 6 до 18 років) і складається з базової (1-9-й класи) та старшої середньої (10-12-й класи). Різні типи організації освіти є взаємнопроникними і гарантують доступ до вищої освіти через національні іспити. Напрямок, який не орієнтований на подальше навчання, передбачає академічну і професійно-технічну сертифікацію, тобто – поєднання загальної технічної підготовки та підготовки на робочому місці. Дорослі, які не отримали базової або старшої середньої освіти у відповідному віці, мають можливість отримати академічну та професійну сертифікації в національній мережі центрів Qualifica. Ця мережа забезпечує систему орієнтації для дорослих і координує широке коло навчальних закладів¹¹⁰.

Особливістю системи освіти Португалії є орієнтація на положення конвенції про визнання кваліфікацій в європейському регіоні. Узгоджена на Лісабонському саміті в 1997 р., вона мала на меті вихід ЄС до 2010 р. на перше місце як спільноти, що базується на знаннях¹¹¹. Розроблена Радою Європи та ЮНЕСКО, вона була підписана та ратифікована 55 країнами. Ця конвенція покликана сприяти взаємному визнанню кваліфікацій без дискримінації всіма європейськими країнами.

---

¹⁰⁹Unemployment Rates, OECD - Updated: February 2023. OECD. <https://www.oecd.org/newsroom/unemployment-rates-oecd-update-february-2023.htm>

¹¹⁰National Education Systems: Portugal. European Commission. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/portugal/overview>

¹¹¹Council of Europe and UNESCO. "Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region." Lisbon Recognition Convention, 1997.

Орієнтація на досягнення певного кваліфікаційного рівня стала відправним моментом у професійній освіті Португалії. Особливе значення надається визнанню, підтвердженню та сертифікації компетенцій протягом усього життя як відправної для навчання та професійної підготовки дорослих з низьким рівнем шкільної освіти. У 2002 р. Міністерство освіти започаткувало інтегровану політику та системи, спрямовані не лише на дорослих, а й на молодь. Структурна урядова реформа замінила «Національне агентство з питань освіти та навчання дорослих» на «Генеральне управління професійної освіти та навчання».

Із 2006 р. відповідальним за управління та координацію професійної освіти на національному рівні є «Національне агентство кваліфікацій». Підпорядковане Міністерству освіти і Міністерству праці та соціальної солідарності, воно, серед іншого, визначає орієнтири моделей фінансування та розподілу ресурсів, необхідних для надання кваліфікації; розробляє та керує системою визнання, перевірки та засвідчення компетенції, як академічної, так і професійної¹¹².

Урядовою реформою 2007 р. на базі цієї інституції було створено «Національне агентство кваліфікації та професійної освіти» (Agência Nacional para a Qualificação e o Ensino Profissional – ANQEP). До реформи основними постачальниками послуг у галузі професійної освіти були державний Інститут зайнятості та професійного навчання (Instituto do Emprego e Formação Profissional – IEFP), державні середні школи, школи професійної освіти, курси професійної освіти та деякі фірми¹¹³.

Форми публічно-приватного партнерства у португальській системі професійної освіти і навчання пов'язані з її загальноекономічними особливостями. У період 1995–2014 рр. було 35 проєктів публічно-приватного партнерства у чотирьох секторах: дороги (22), залізниця (2), охорона здоров'я (10) та безпека (1). Освіта здебільшого забезпечується прямими державними інвестиціями і коштами ЄС¹¹⁴. Відтак говорити про публічно-приватне партнерство у португальській системі професійної освіти і навчання можна лише за певними ознаками соціального партнерства у навчальному процесі. Договір між урядом та соціальними партнерами був підписаний лише у липні 2021 р.

---

¹¹²EAEA (2011): Country report Portugal. (Helsinki). www.eaea.org/country/portugal

¹¹³CEDEFOP, 2014. European inventory on validation of non-formal and informal learning 2014: country report Portugal. <http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning/european-inventory>

¹¹⁴Miranda Sarmiento, J., & Renneboog, L. D. R. (2014). The Portuguese Experience with Public-Private Partnerships. (CentER Discussion Paper; Vol. 2014-005). Finance.

Програми професійної освіти і навчання в Португалії узгоджені з «Національним каталогом кваліфікацій». На старшому рівні середньої школи більшість учнів відвідують професійні курси (80%), які тривають 3 роки, або курси учнівства (15%) – 2,5-3 роки. У результаті видається професійний сертифікат і диплом про завершення 12-го року навчання¹¹⁵.

У 2016 р. уряд запустив нову версію «Програми кваліфікацій», яка стала частиною національної «Програми економічних реформ», поданої до Європейської Комісії наприкінці 2015 р. Вона орієнтована на досягнення таких показників:

- 1) для 50% населення – повна середня освіта;
- 2) для 15% дорослих – підвищення кваліфікації упродовж життя;
- 3) 40% осіб у віці 30-34 років – сертифікат про вищу освіту¹¹⁶.

З цією метою 300 центрів кваліфікації надавали інформацію, рекомендації і направляли дорослих (18+) на професійну освіту та навчання. Законодавством визначено, що «Центри кваліфікації та професійної освіти» можуть бути створені у державних і приватних школах, а також центрах професійної підготовки, за які відповідає «Інститут зайнятості та професійної підготовки». Підприємства або соціальні партнери також можуть створювати такі центри¹¹⁷.

У Португалії спостерігаються певні розбіжності в налагодженні співпраці між різними зацікавленими сторонами на інституційному рівні, а саме:

– по-перше, Міністерство освіти наголошує на шкільних програмах ПТО, а Міністерство праці, солідарності та соціального захисту сприяє програмам професійної освіти і навчання з високою часткою навчання на робочому місці при максимальному залученні роботодавців;

– по-друге, відносини між агентством ANQEP і інститутом IEFEP є складними. Перше контролює Національний каталог кваліфікацій, дотримання якого є обов'язковим для програм професійних курсів і курсів учнівства. Другий є одним із найбільших постачальників програм учнівства та відповідає за планування великої кількості цих курсів по всій країні;

¹¹⁵OECD (2020), Strengthening the Governance of Skills Systems: Lessons from Six OECD Countries, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/3a4bb6ea-en>

¹¹⁶ANQEP et al. (2020), Qualifica, <https://www.qualifica.gov.pt/#/>

¹¹⁷Portugal RVA country profile in education and training. UNESCO Institute for Lifelong Learning. (11 September 2016). <https://uil.unesco.org/document/portugal-rva-country-profile-education-and-training>

– по-третє, складна демографічна ситуація загострює конкуренцію за одних і тих самих студентів між різними постачальниками професійної освіти і навчання.

Існують також проблеми із залученням зацікавлених сторін до управління агентством ANQEP: члени галузевих рад іноді відмовляються від виконання своїх обов'язків, так само, як і представники малого бізнесу, які набагато більш чутливі до витрат, ніж великі фірми¹¹⁸. Через труднощі взаємодії з малими фірмами ANQEP зосереджується на встановленні тісних зв'язків із середніми та великими фірмами, а також з асоціаціями роботодавців для збільшення їхньої участі в навчанні¹¹⁹.

Упродовж останніх років спостерігаються суперечливі, але загалом позитивні зміни. Кількість тих, хто навчається в професійній освіті у старших класах середньої освіти, зменшується, у 2019 р. вона склала 39%, що нижче від середнього показника по ЄС – 48%. Водночас, частка людей в Португалії з низьким рівнем кваліфікації або без неї впала з 73,7% у 2005 р. до 44,6% у 2020 р., але все ще залишається найвищою в ЄС. А рівень працевлаштування нещодавніх випускників закладів професійної освіти зріс з 78,2% у 2016 р. до 82,2% у 2020 р., що є вищим для ЄС (79,6%)¹²⁰.

2.5 Інституційно-правові механізми розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання Сербії

Для України у процесі запровадження державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти може бути корисним досвід розвитку інституційно-правових механізмів та законодавчо-нормативної бази Республіки Сербія. На думку зарубіжних науковців: «у Сербії існує потужна правова база для розвитку публічно-приватного партнерства», тоді як «державно-приватне партнерство в Україні не формується на давніх традиціях соціального діалогу, характерних для професійної освіти»¹²¹. За результатами аналізу

---

¹¹⁸Culpepper, P. (2007), "Small states and skill specificity: Austria, Switzerland, and interemployer cleavages in coordinated capitalism", *Comparative Political Studies*, Vol. 40/6, pp. 611-637.

¹¹⁹Culpepper, P. and K. Thelen (2008), "Institutions and collective actors in the provision of training", in Mayer, K. and H. Solga (eds.), *Skill formation: Interdisciplinary and cross-national perspectives*, Cambridge University Press, New York.

¹²⁰Cedefop; Educational Research Institute (2022). *Vocational education and training in Europe - Portugal: system description* [From Cedefop; ReferNet. Vocational education and training in Europe database]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-ineurope/systems/portugal-u2>

¹²¹Vecchi, V., Taurelli, S., & Meer, M. (2021). *Public-private partnerships for skills development : a governance perspective* (Vol. I, Thematic overview). European Training Foundation, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2816/422369>

безпосередньо досвіду Республіки Сербія стверджується: «Це дослідження може стати основою для подальших досліджень, які оцінять можливості та запропонують рішення для побудови ефективної, функціональної системи державно-приватного партнерства у країнах, які перебувають на початковому етапі її впровадження»¹²².

Сербія – це невелика країна, розташована на Балканському півострові. Її площа майже у 6 разів менша за площу України, а чисельність населення – менша приблизно в 5 разів. Історична паралель полягає в тому, що перемогу на місцевих виборах 1990 р. у всіх шести республіках СФРЮ (так само як у тодішньому СРСР) здобули націоналістичні сили. У теперішньому вигляді вона існує після 1992 р. як одна з наступниць колишньої Югославії. Також обидві країни орієнтуються на входження у європейський цивілізаційний простір. Сербія з 2012 р., а Україна з 23 червня 2022 р. знаходяться у однаковому статусі як кандидати на вступ до Європейського Союзу. Подібністю у здобутті державності зумовлюється подібність інституційно-правових передумов налагодження соціального діалогу при запровадженні публічно-приватного партнерства. Закони про партнерство в обох країнах були ухвалені майже одночасно: 2010 р. (Україна) та 2011 р. (Сербія). Необхідність ухвалення цього закону в Сербії виникла для реалізації Стратегії стимулювання іноземного інвестування, ухваленої в 2006 р. Стверджується, що інституційна база і якість правової системи є одними з тих факторів, від яких залежить, чи буде використовуватися концепція публічно-приватного партнерства як необхідна¹²³.

Процедури розроблення, ухвалення та реалізації проєктів з публічно-приватного партнерства регулюються цим законом та законом про держзакупівлі. У Сербії мають місце довготривалі проєкти публічно-приватного партнерства з терміном дії від 5 до 50 років.

Метою цього закону є створення сприятливих умов для заохочення та просування проєктів публічно-приватного партнерства, які фінансуються за рахунок приватних концесій; збільшення прозорості, справедливості, ефективності та довгострокової стійкості проєктів, сприяння розвитку інфраструктури та суспільних проєктів на благо Республіки Сербії. У цьому законі виписані принципи, на

---

¹²²Amović, G. (2019). Development of the institutional framework of Public-Private Partnership in the Republic of Serbia. (JPMNT) Journal of Process Management – New Technologies, International, Vol. 7, No3. <https://doi.org/10.5937/jouproman7-22397>

¹²³Damjanovic, A. E., Minic, M., & Milovanovic, S. (2017). Analysis of public-private partnership projects in Serbia. Megatrend Review, 14(1), 117-132. <https://doi.org/10.5937/MegRev1701117D>

яких він базується, та основні елементи: що може бути предметом публічно-приватного партнерства, його форма, фінансові обов'язки приватного партнера та гарантії, які надає приватному партнеру держава, а також механізм розподілу ризиків між державними та приватними партнерами. У Законі окремо визначено права національних, регіональних та місцевих органів влади ініціювати процедури реалізації проектів з публічно-приватного партнерства на підставі попереднього економічного аналізу.

У 2016 р. для поліпшення контролю над наслідками та ризиками, а також для забезпечення відповідності міжнародним стандартам та найбільш прогресивній міжнародній практиці, у цей Закон були внесені деякі правки.

У системі освіти і навчання Сербії формальну професійну кваліфікацію учні здобувають переважно у середніх школах, які поділяються на суто професійні та змішані (у межах загальноосвітніх гімназій). Правове регулювання професійної освіти і навчання Сербії регламентується Законом про середню освіту від 2013 р. Здобута професійна освіта у школах Республіки Сербія не є задовільною: навчальні програми не відповідають потребам ринку; існують певні проблеми у проходженні позааудиторної практики; не вистачає акредитованих робочих місць, інструкторів для проходження практики; мало компаній зацікавлені в співробітництві з освітою, тому що не мають стимулів до цього. Причиною такого стану речей є існування успадкованих перешкод до налагодження продуктивного соціального діалогу. Діти з найбільш заможних верств населення вступають до гімназій, а бідніші – до професійно-технічних шкіл, що посилює соціальну нерівність у отриманні навичок та, відповідно, соціально-економічну сегрегацію. Це означає, що учні гімназій та учні професійно-технічних шкіл розділені як за соціально-економічним статусом, так і за когнітивними навичками¹²⁴.

До недавнього часу держава забезпечувала всю професійну освіту в Сербії, вона проводилася традиційним способом, коли учні в основному вивчали теорію, а практичне навчання моделювалося. У 2014 р. в рамках проекту Німецького співробітництва з розвитку за допомогою сторонніх експертів було модернізовано кілька 3-річних профілів професійної освіти: слюсар-зварювальник, електрик, промисловий механік, кравець, автослюсар, електромонтер мереж установок. Проект не лише оновив зміст програм, а й запровадив тісну

---

¹²⁴World Bank. (2020). Serbia's New Growth Agenda : Job and Training-Ready. Country Economic Memorandum;. World Bank, Washington, DC. <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/cd6923b3-0a89-5f64-97b5-b3dacf1a0ecf>

співпрацю з компаніями. Учні за переглянутими програмами проходили практику в школі лише на першому курсі; на другому і третьому курсах навчалися на підприємстві. Для забезпечення якісних інструкторів на підприємствах визначено заходи з розвитку відповідного потенціалу. Попередні результати ретельної оцінки впливу проєкту показують, що через шість місяців після закінчення середньої школи учні, які навчаються за оновленими програмами, мали кращі робочі місця, ніж в інших однолітків.

У 2016 р. Міністерство економіки та розвитку Сербії та Торгово-промислова палата доклали зусиль до створення інституційних передумов дуальної освіти. У 2017 р. був ухвалений відповідний закон, який у 2019-2020 навчальному році запроваджено у повному обсязі. Метою Закону про дуальну освіту є врегулювання відносин між школами, компаніями та учнями (їхніми батьками як законними опікунами) встановлення відповідальності трьох сторін. Відповідно до цього закону, приватні компанії для здійснення навчання без відриву від виробництва, мають отримати сертифікат Торгово-промислової палати про відповідність певним вимогам, а персонал компанії, який проводить інструктаж, – ліцензію. Компанії покривають студентам витрати на транспорт, харчування, страхування та надають обладнання. Студенти отримують як компенсацію не менше 70 відсотків мінімальної заробітної плати за той час, який вони витрачають на навчання в компанії.

Але механізми забезпечення якості та моніторингу Національної моделі професійного навчання на робочому місці виявилися малоефективними. Рівень працевлаштування випускників професійно-технічної освіти (віком 20-34 рр.) становив 53,6%, що значно нижче середнього по ЄС (76,8%). Було докладено зусиль, щоб випускні іспити в середній школі навіть перенесли на 2021-2022 роки¹²⁵.

Для наближення знань і навичок випускників професійних шкіл до суспільних потреб та вимог ринку праці в 2018 р. було прийнято закон про Національну рамку кваліфікацій. Для підтримки зусиль зі встановлення системи забезпечення якості у процесі планування, розвитку, отримання, сертифікації та оцінювання кваліфікацій було створено нові органи, такі як Національне агентство кваліфікацій та галузеві ради навичок¹²⁶.

Сьогодні Республіка Сербія має розвинену інституційну інфраструктуру здобуття професійної освіти, а саме:

---

¹²⁵ETF. (2021). Serbia Education, Training and Employment Development; https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/document/CFI_Serbia_2021.pdf

¹²⁶ETF. (2020). Quality assurance in adult education and training in Serbia. ETF Forum Member Institution: Qualifications Agency

– Міністерство освіти, науки і технічного розвитку – відповідає за розроблення і реалізацію державної політики у галузі освіти; Міністерство фінансів – бере участь в управлінні професійною освітою та фінансує її; Міністерство молоді та спорту – виділяє гранти та стипендії для учнів з проблемних сімей; Міністерство праці, зайнятості, у справах ветеранів та соціальним питань – переважно вивчає попит на ринку праці та підтримує розвиток навичок;

– регіональні управління шкіл – структурні підрозділи Міністерства освіти, науки і технічного розвитку, які контролюють та оцінюють роботу середніх професійно-технічних училищ; координують підвищення кваліфікації вчителів; контролюють фінансування шкіл та беруть участь в запровадженні публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання. Національна рада з освіти розробляє політику та стратегію для усіх рівнів освіти та надає висновки щодо програм середньої професійної освіти і навчання та освіти для дорослих. Рада з професійної освіти та освіти дорослих – здійснює моніторинг, аналізує й координує потреби й інтереси соціальних партнерів, але не займається фінансуванням, не розробляє та не оцінює політику професійної освіти і навчання. Її рішення мають рекомендаційний характер, тому часто ігноруються;

– ключову роль у системі здобуття професійної освіти і навчання відіграють: Інститут покращення освіти та Центр професійної освіти і навчання для дорослих; Інститут якості й оцінювання освіти, прерогативою якого є розроблення навчальних планів і програм; Рада національної структури кваліфікацій; Агентство з національної структури кваліфікацій та 12 галузевих рад з професійних навичок, які створюють галузеві профілі та кваліфікаційні стандарти.

Ретельний науковий моніторинг запровадження публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання з відповідним інституційним реагуванням дав певні позитивні результати. Республіка Сербія має більш, як 100 ефективних проєктів з публічно-приватного партнерства, серед них найбільш успішними вважаються такі¹²⁷: Національний проєкт Інституту зернових та овочевих культур, який представляє державу, з приватними фермерськими господарствами, що надають йому свою ресурсну базу (сільськогосподарські угіддя) для досліджень. Держава організує

---

¹²⁷Meer, M., Avagyan, A., Galvin Arribas, J. (2021). Public-private partnerships for skills development : a governance perspective. Volume II, Case studies, European Training Foundation, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2816/371790>

підвищення кваліфікації фермерів щодо усіх агротехнологічних аспектів та процесів вирощування культур; Міжнародний проєкт «Освіта для працевлаштування», який наполовину фінансується Швейцарією. Його метою є запровадження німецької дуальної освіти та вдосконалення нормативно-правової бази Сербії для забезпечення молоді навичками, необхідними для подальшого працевлаштування. Партнерами виступають місцеві муніципалітети, Національна служба зайнятості, заклади середньої професійно-технічної освіти та приватні компанії; Національний проєкт «Кластер модного одягу» – асоціація, яка об'єднує 20 приватних компаній із сектору моди і виробництва одягу та 3 вищих навчальних заклади. Метою цього проєкту було сприяти експорту продукції, для цього об'єднали виробників та освітян для подолання дефіциту кваліфікованої робочої сили; Національний проєкт «Бізнес-асоціація готелів та ресторанів». Він був створений для подолання дефіциту у кваліфікованих працівниках цієї галузі – кухарі, офіціанти, бармени, пекарі, кондитери тощо. Асоціація створила власну Академію, на базі якої проводяться різноманітні безкоштовні курси та тренінги за затвердженими агентством регіонального розвитку програмами.

Питання для самоконтролю

1. Рівень безробіття у Греції серед країн ЄС є:
  - a. найнижчий
  - b. найвищий
  - c. середній
  - d. невідомо
2. Витрати Греції на освіту порівняно з середнім показником за ОЕСР:
  - a. нижчі
  - b. вищі
  - c. такі самі
  - d. невідомо
3. Система професійної освіти і навчання Греції регулюється на рівні:
  - a. місцевому
  - b. національному
  - c. регіональному
  - d. підприємницькому
4. Бюро розвитку кар'єри Греції:
  - a. проводить навчання
  - b. контролює навчальний процес
  - c. організує стажування у приватних компаніях

- d. є недержавною установою
5. В Італії учнівство здійснюється:
- a. лише в закладах освіти
  - b. на робочому місці після завершення середньої школи
  - c. на робочому місці та у закладах освіти
  - d. відсутнє
6. Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання Італії має функціональну спрямованість на:
- a. професійну освіту і навчання
  - b. фінансові ресурси
  - c. вищу освіту
  - d. знання
7. Освіта Португалії здебільшого забезпечується:
- a. коштами ЄС
  - b. приватними компаніями
  - c. прямими державними інвестиціями і коштами ЄС
  - d. прямими державними інвестиціями
8. Сучасна професійна освіта Португалії спрямована
- a. лише на дорослих
  - b. лише на молодь
  - c. лише на безробітних
  - d. не лише на дорослих, але й на молодь
9. Публічно-приватне партнерство у професійній освіті і навчанні Сербії реалізується у формі:
- a. концесії
  - b. приватизації
  - c. дуальної освіти
  - d. угод лізингу
10. У Сербії у запровадженні публічно-приватного партнерства у професійній освіті і навчанні беруть участь:
- a. Національна рада з освіти
  - b. Регіональні управління шкіл
  - c. Міністерство освіти
  - d. Міністерство науки і технічного розвитку.

РОЗДІЛ 3

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

3.1 Ініціативи публічно-приватного партнерства: досвід Австрії

Заклади освіти переживають далекосяжні процеси трансформації з точки зору їх місій у навчанні, дослідженні та впливі на суспільство. Всупереч їхньому попередньому розумінню та місії, австрійські заклади професійної освіти тепер все більше зобов'язані вносити дані досліджень і викладання для вирішення соціальних викликів і співпраці з партнерами в громаді. Це спонукає до розгляду закладів професійної освіти як рушійної сили соціальних інновацій і вимагає лідерства в освіті на багатьох рівнях.

Проекти громадської інфраструктури в Австрії, зокрема публічно-приватного партнерства, зазнають низки змін. В останні кілька років увага публічно-приватного партнерства була зосереджена на соціальній інфраструктурі, як-от: школи, лікарні та інші установи. Багато з них були структуровані як так звані *Betreibermodelle* (операторська модель), тобто форма створення, фінансування та експлуатації моделей¹²⁸.

Крім того, Австрія започаткувала довгострокові урядові та приватні програми (наприклад, *AplusB*¹²⁹, *COMET*, *COIN*, *BRIDGE*, *Josef Ressel Centers*¹³⁰, *FHplus*¹³¹, *Laura Bassi*¹³², *Research Studios Austria*¹³³, *Christian Doppler Labors (CDG)*¹³⁴) для фінансової та адміністративної підтримки співпраці між університетами та промисловістю з метою сприяння передачі технологій між професійною освітою та виробництвом¹³⁵. Урядові програми «*AplusB*

¹²⁸ Hamerl, T. (2022). Austria: PPP & Infrastructure Projects Going Digital and Green. *CEE Legal Matters*. 4(9), 74. http://ceelegalmatters.com/Magazines/ISSUE_CBELM_9.4_free.pdf

¹²⁹ Sperrer, M., Müller, C., & Soos, J. (2016). The Concept of the Entrepreneurial University Applied to Universities of Technology in Austria: Already Reality or a Vision of the Future?. *Technology Innovation Management Review*, 6(10), 37-44. <http://doi.org/10.22215/timreview/1026>

¹³⁰ Collective Action and Responsible Partnerships in Focus. (2023). FH Wien der WKW. <https://www.fh-wien.ac.at/en/research/institute-for-business-ethics-and-sustainable-strategy/josef-ressel-center-care/>

¹³¹ Hofer, R. (Ed). (2007). Monitoring and analysis of policies and public financing instruments conducive to higher levels of R&D investments The «POLICY MIX» Project Country Review AUSTRIA. Vienna. https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/austria.pdf

¹³² Centres of Expertise Laura Bassi. (2017). OCUVAC. <https://www.ocuvac.com/>

¹³³ Research Studios Austria – Forschungsgesellschaft-mbH. (2023). DevelopmentAID. <https://www.developmentaid.org/organizations/view/7059/research-studios-austria-forschungsgesellschaft-mbh>

¹³⁴ About Us. Christian Doppler Research Association (CDG). (2023). Christian Doppler Forschungsgesellschaft. <https://www.cdg.ac.at/en/about-us>

¹³⁵ Austria Higher Education System. (2023). EuroEducation.net. <https://www.euroeducation.net/prof/ausco.htm>

Zentren», «PreSeed» і «Seedfinancing» підтримують динаміку технологічних та інноваційних фірм на ранніх стадіях і мають збільшити кількість наукомістких та науково-інтенсивних нових стартапів.

Чинні нормативно-правові акти щодо розробки навчальних програм не передбачають обов'язкової співпраці між університетом та бізнес-сектором. На розсуд «комітету з навчальних планів» («Curricula Committee»), є консультації з роботодавцями або відповідними бізнес-палатами при розробці нових навчальних планів. Проте в Австрії курси вищої освіти значною мірою розробляються у співпраці з професіоналами відповідної галузі, керівні органи університетів (університетські ради) часто включають представників промисловості та громадського життя. Ради Fachhochschule активно залучають соціальних партнерів до акредитації навчальних програм. Тому більшість університетів регулярно співпрацюють з компаніями через окремі наукові проєкти або через співпрацю на політичному рівні.

Відповідно до Австрійської стратегії досліджень, технологій та інновацій (Austrian Strategy for Research, Technology and Innovation)¹³⁶, були створені Центри передачі знань (Wissenstransferzentren – WTZ), які сприяють об'єднанню ресурсів між університетами на місцевому або регіональному рівнях. Створивши три регіональні центри передачі знань (WTZ Схід, WTZ Південь і WTZ Захід), австрійські заклади вищої освіти (університети та технічні коледжі) роблять свій внесок в активізацію передачі знань від науки до промисловості та суспільства. Усі дослідницькі ініціативи та проєкти, що фінансуються в рамках WTZ, мають бути спрямовані на передачу інновацій. Центри передачі знань базуються на досвіді попередньої реалізації імпульсної програми австрійської передачі знань і технологій (термін програми 2019-2021 рр.) та її попередньої програми «Центри передачі знань та ПІВ (права інтелектуальної власності) – використання» (термін програми 2013-2018 рр.).

Метою базової програми «Vorsprung durch Wissenstransfer in MINT / Life Science» є подальше зміцнення співпраці між університетами та технічними коледжами, а згодом і з компаніями. Тривалість проєкту: 2022-2024 рр.¹³⁷

Розглянемо приклади тематичних напрямів та основних ініціатив діяльності Центрів передачі знань.

¹³⁶ Austrian Federal Government. (2020). RTI Strategy 2030. Strategy for Research, Technology and Innovation of the Austrian Federal Government. Vienna. Federal Government of the Republic of Austria. https://era.gv.at/public/documents/4489/RTI_Strategy_2030-1-1.pdf

¹³⁷ Wissenstransferzentren. (2023). WTZ. <https://www.wtz.ac.at/wissenstransferzentrum-deutsch/wissenstransferzentren/index.html>

1. Проект співпраці «Transfer HUBs» фокусується на новій та інноваційній діяльності з передачі знань між університетами та суспільством. Основна увага приділяється міждисциплінарній та міжрегіональній співпраці з додатковою цінністю для суспільства.

2. Проект співпраці «Innovation Matters» спрямований на підтримку обміну знаннями для вирішення суспільних проблем і сприяння соціальним інноваціям з активним залученням партнерів по трансферу з бізнесу та суспільства (із залученням європейської платформи оцінки знань – EU Knowledge Valorisation Platform¹³⁸)

3. У проекті співпраці «Transfer Impulses» передбачається професіоналізація роботи з інтелектуальною власністю в контексті передачі знань і технологій, започаткування довгострокової співпраці між наукою та промисловістю. Необхідно розширити компетенції в обробці придатних для використання результатів досліджень у галузі мистецтва, гуманітарних наук, соціальних наук і культурології.

4. Використання результатів дослідження насамперед розглядається як публікації та патенти. Проте університети також володіють численними видами інтелектуальної власності, окрім цих, які мають високий потенціал як у фінансовому, так і в соціальному плані. Цілями спільного проекту «Exploitation channels 2.0» є: посилення використання результатів досліджень за допомогою інноваційних способів представлення; негайне використання результатів художніх досліджень; розбудова інфраструктури та експертиза в експлуатації біоматеріалів; підвищення обізнаності дослідників щодо альтернативних варіантів експлуатації.

5. Успішна комерціалізація результатів проекту «Entrepreneurial ValueChain4Universities», особливо за допомогою стартапу, вимагає поєднання принаймні трьох «компонентів»: «хороший» зміст проекту (результат дослідження, результат проекту, концепція продукту тощо), людина, яка бажає та здатна рухати проект вперед, а також здібну та мотивовану особистість засновника. Мета полягає в тому, щоб забезпечити успішну комерціалізацію там, де ці компоненти недоступні.

6. Багато технологій майбутнього створюють нові можливості та вже використовуються для виробництва продукції. Щоб сприяти розумінню цих технологій і захопленню технікою та природничими науками, університети-учасники проекту «STEM4School»

---

¹³⁸ Knowledge Valorisation Platform. (2023). European Commission. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/industrial-research-and-innovation/eu-valorisation-policy/knowledge-valorisation-platform_en

представляють цікаві технології вчителям і студентам-викладачам у наукових лабораторіях і демонструють сфери їх застосування.

7. Сьогодні університети стикаються з дедалі складнішими вимогами, наприклад, цифровізація, поява нових дисциплін, орієнтація на експлуатацію або трансдисциплінарність – це відкриває можливості, але також вказує на потреби адаптації. «Connecting.Ideas4Research» досліджує два багатообіцяючі підходи щодо цих викликів: залучення спільнот практиків і вирішення етичних наслідків цифровізації для дослідницької практики.

8. Контакти з місцевим та міжнародним бізнесом і промисловістю є важливим елементом передачі знань і технологій в університетах. Спільною метою проєкту «Business and Industry Cooperation Project» є розширення співпраці між університетами, бізнесом і промисловістю, ініціювання спільних дослідницьких проєктів і, таким чином, надання важливого імпульсу для передачі знань і технологій. З цією метою, зокрема, заплановано наступні заходи: подальший розвиток онлайн-курсу «Підприємництво», проведення серії семінарів, здійснення заходів щодо фінансування співпраці між університетами та бізнесом, проведення кар'єрного саміту та семінарів з передачі знань за допомогою Connected Learning.

Прикладом державно-приватного партнерства є організація австрійської системи дуальної освіти. Компанії розглядають навчання на виробництві як цінну інвестицію в майбутнє. Воно дає їм змогу якнайкраще задовольнити свої майбутні потреби у кваліфікованій робочій силі, оскільки вже під час навчання учні роблять значний внесок у повсякденну роботу компанії, де вони навчаються.

Наразі близько 29 000 компаній відкриті для молоді як навчальні майданчики. Добровільно організовуючи виробниче навчання, компанії демонструють свою соціальну відповідальність і роблять важливий внесок у зниження рівня безробіття серед молоді, одночасно забезпечуючи свої майбутні потреби у кваліфікованій робочій силі.

Однак укладення договору про професійне навчання не обов'язково призводить до укладення трудового договору між випускником та закладом освіти. Таке можливе коливання є характерною рисою системи вільної освіти. Тому компанії, які інвестують у професійне навчання, діють не лише у власних інтересах, але й на користь усіх секторів економіки та професійних галузей, які мають попит на кваліфікованих випускників професійної освіти.

Навчання на базі компанії характеризується такими особливостями:

– воно відбувається в реальних умовах праці. Учень здобуває необхідні знання та навички, передбачені професіограмою (Berufsbild¹³⁹) для відповідної професії, за якою він навчається. Отже, учень може одразу після завершення навчання приступити до роботи за фахом.

– більша частина навчання відбувається в рамках реальної виробничої діяльності, що знижує витрати і підвищує мотивацію учня до навчання.

– для компаній, які не можуть повністю забезпечити навчання за профілем роботи, існує можливість додаткового практичного навчання в навчальному альянсі. Крім того, в деяких галузях економіки створюються міжфірмові навчальні центри (наприклад, «Lehrbauhöfe»¹⁴⁰).

Підприємство, яке хоче навчати учнів, зобов'язане подати заяву на визначення придатності для навчання на виробництві (Feststellungsantrag) до бюро професійного навчання (Lehrlingsstelle) у землі, де знаходиться підприємство. У кожній з дев'яти федеральних земель Австрії створено бюро професійного навчання. Воно розташоване на базі регіональної економічної палати, але діє від імені Міністерства економіки. У співпраці з Палатою праці Управління професійного навчання зобов'язане за законом перевіряти, чи відповідає підприємство, яке подає заявку на акредитацію як навчальне підприємство, необхідним умовам. У разі позитивного результату компанія отримує декларацію (Feststellungsbescheid), яка засвідчує, що вона має право набирати учнів.

Для акредитації підприємство має забезпечити дві групи умов:

По-перше, виконання правових умов. Відповідно до Закону про регулювання торгівлі, комерції та промисловості (Gewerbeordnung), підприємство повинно мати право здійснювати діяльність, за якою навчатиметься учень. Учні можуть навчати не лише підприємства торгівлі, комерції та промисловості, але й представники вільних професій, такі як фармацевти, архітектори, адвокати, інженери-будівельники тощо, а також об'єднання, адміністративні установи та інші юридичні особи.

---

¹³⁹ Berufsbild Informationstechnologie. (2022). Wirtschaftskammer Österreich. <https://www.wko.at/branchen/information-consulting/unternehmensberatung-buchhaltung-informationstechnologie/it-dienstleistung/berufsbild-informationstechnologen.html>

¹⁴⁰ Glaninger, I. (2021). Die österreichischen Lehrbauhöfe. Das dritte Standbein der dualen Ausbildung in der Bauwirtschaft. Bau Aktuell. Baurecht – Baubetriebswirtschaft – Baumanagement, 1(12), 40-41. https://issuu.com/lindeverlag/docs/bau_aktuell_2021_01

По-друге, виконання корпоративних умов. Підприємство має бути обладнане та кероване так, щоб учень міг досягти всіх результатів навчання, включених до профілю компетентності (Berufsprofil). Компанії, які не можуть повною мірою надавати необхідні знання та навички, але бажають навчати учнів, можуть робити це в рамках навчального об'єднання. Крім того, на підприємстві має бути достатня кількість професійно та педагогічно кваліфікованих викладачів. Розмір компанії не є вирішальним фактором для навчання на виробництві, кожна компанія, навіть якщо вона складається з однієї особи, може навчати учнів, якщо вона відповідає вищезазначеним передумовам.

За даними станом на кінець грудня 2019 р. 29 034 компанії навчали 109 111 учнів (включно з внутрішньо фірмовими навчальними центрами), близько 2/3 усіх учнів навчаються на малих та середніх підприємствах (SME – до 250 працівників)¹⁴¹.

У рамках навчального об'єднання (Ausbildungsverbund¹⁴²) можуть навчати учнів ті підприємства, які не в змозі у повному обсязі передати знання та навички, передбачені для учнівської професії.

Для таких випадків Закон про професійну освіту (Berufsausbildungsgesetz¹⁴³) передбачає створення обов'язкового навчального об'єднання: допускається проведення навчання, якщо додаткові навчальні заходи проводяться на іншому підприємстві або у відповідному закладі освіти. Однак більшість результатів навчання, що є ключовими для професії, за якою здійснюється професійна освіта, повинні бути отримані на «базовому» підприємстві.

У договорі про навчання необхідно узгодити навчальний альянс, партнера(ів) альянсу (відповідні компанії або заклади освіти), а також результати навчання, отримані за межами «базового» підприємства.

Можна також укладати навчальні альянси на добровільних засадах, якщо навчальні компанії мають на меті надати учням особливі компетентності, які, можливо, виходять за межі профілю (наприклад, конкретні комп'ютерні програми, навички володіння іноземними мовами, певні «м'які» навички тощо).

У деяких землях були створені інституціоналізовані навчальні альянси (наприклад, Альянс корпоративного навчання Верхньої

---

¹⁴¹ Apprenticeship system. The Dual System of Vocational Education and Training in Austria. (2020). Federal Ministry for Digital and Economic Affairs. <https://www.bmaw.gv.at/dam/jcr:974125d8-c7f0-4b29-bb68-685cc163d47a/Apprenticeship%20system.2020.pdf>

¹⁴² Ausbildungsverbund. (2023). HRM Akademie. <https://hrm-akademie.de/stichworte/ausbildungsverbund.html#:~:text=Im%20Ausbildungsverbund%20wirken%20mehrere%20Betriebe.ist%20gesetzlich%20vorgesehen%20und%20erwünscht.>

¹⁴³ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Berufsausbildungsgesetz, Fassung vom 11.07.2023. (2023). Rechtsinformationssystem des Bundes. <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10006276>

Австрії (Firmenausbildungsverbund Oberosterreich, FAV OÖ), які надають компаніям інформацію та підтримку щодо можливих підприємств-партнерів та закладів освіти, а також беруть на себе координацію різних заходів навчального альянсу.

Успіх і подальший розвиток системи професійної освіти Австрії ґрунтується на партнерстві багатьох інституцій та установ на різних рівнях.

1. Федеральний рівень.

– Федеральне міністерство цифрових технологій та економіки (BMDW). Частина виробничого навчання на базі підприємства належить до сфери компетенції Міністерства економіки. Правова основа для цієї частини навчання закладена в Законі про професійну освіту (Berufsausbildungsgesetz – BAG). Крім BAG, для кожної професії існують положення про навчання та іспити (Ausbildungs und Prüfungsordnungen). Ці правила видаються Міністерством економіки на основі експертних висновків, наданих Федеральною консультативною радою з питань професійного навчання (Bundesberufsausbildungsbeirat – BBAB);

– Федеральна консультативна рада з питань професійного навчання (BBAB). Ця рада створена Міністерством цифрових технологій та економіки за пропозицією соціальних партнерів (Федеральної економічної палати Австрії, Федеральної палати праці). Викладачі професійно-технічних училищ з неповним робочим днем кооптуються (кооптація (лат. cooptatio — «додаткове обрання») — введення до складу виборного органу нових членів або кандидатів власним рішенням даного органу без проведення додаткових виборів) як дорадчі члени. BBAB подає до Федерального міністерства заяви та концепції, які необхідно враховувати при прийнятті або внесенні змін до нормативно-правових актів. Крім того, BBAB складає звіти (наприклад, про модернізацію професійного навчання) від імені BMDW;

– Федеральне міністерство освіти, науки та досліджень (BMBWF). Положення, що стосуються організації професійно-технічних училищ з неповною зайнятістю, а також засадничі принципи рамкових навчальних планів викладені у Федеральному законі про організацію шкіл (Schulorganisationsgesetz – SchOG). Міністерство освіти, науки та досліджень видає рамкові навчальні програми для професійно-технічних училищ з неповною зайнятістю для кожної професії. Половину заробітної плати викладачів професійно-технічних училищ з неповною зайнятістю фінансує федеральний уряд, а іншу половину – землі (Länder).

2. Регіональний рівень.

– відділення професійного навчання (Lehrlingsstellen), які знаходяться при економічних палатах у кожній окремій землі, діють як органи першої інстанції у сфері професійного навчання. Вони перевіряють (спільно з представниками регіональних палат праці) придатність навчальних закладів до проведення професійного навчання за певними спеціальностями та кадрові питання, а також відповідають за перевірку та реєстрацію договорів про навчання. Їхнє завдання – надавати учням і навчальним компаніям широкі консультації з усіх питань, що стосуються професійного навчання. Їм допомагають відділи захисту учнів та молоді, які діють при регіональних палатах праці. За пропозицією регіональної консультативної ради з питань професійного навчання (Landesberufsausbildungsbeirat) керівники управлінь з питань професійного навчання призначають голів екзаменаційних комісій з підсумкової атестації. Відділи професійного навчання також керують проведенням випускних іспитів та програмами субсидування закладів освіти;

– Федеральні землі відповідають за будівництво та оснащення професійно-технічних училищ з неповною зайнятістю. Крім того, вони фінансують половину заробітної плати викладачів професійно-технічних училищ з неповною зайнятістю;

– губернатори земель та адміністративні суди земель, яким допомагають відповідні державні урядові установи, відповідають за професійну підготовку і діють як наглядові органи. Вони, серед іншого, ухвалюють рішення про скасування зареєстрованих договорів про професійне навчання та призначають членів відповідної Регіональної консультативної ради з питань професійного навчання (LBAV). Державні адміністративні суди є другою інстанцією при розгляді апеляцій у справах, пов'язаних з професійною освітою, наприклад, при скасуванні акредитації закладу освіти;

– регіональні консультативні ради з питань професійного навчання (Landes-Berufsausbildungsbeiräte – LBAV) створюється одна у кожній землі, до складу якої входять представники соціальних партнерів, і яка має на меті надання консультативних послуг з усіх питань, пов'язаних з професійною освітою на регіональному рівні. Вона відповідає за підготовку експертних висновків, пропозицій та зауважень, що безпосередньо стосуються системи професійної освіти у відповідній землі. За її пропозицією призначаються голови екзаменаційних комісій з підсумкової атестації учнів;

– Регіональні управління освіти (Bildungsdirektionen) відповідають за забезпечення якості та виконання завдань у межах своєї компетенції, а також за реалізацію федеральних рамкових навчальних планів.

3. Місцевий рівень.

– навчальні підприємства. Особа, яка має право викладати (тобто власник компанії), відповідає за професійну підготовку учнів. На підприємстві учень проходить підготовку як кваліфікований працівник. Учні допомагають викладачі.

– професійно-технічні училища з неповною денною формою навчання перебувають у безпосередньому контакті з навчальними компаніями. Це одна з найважливіших передумов успішного навчання на виробництві.

Важливим аспектом є фінансування навчальних компаній. Існують численні державні субсидії для учнів і навчальних компаній. Різні варіанти фінансування навчання на базі підприємства (Betriebliche Lehrstellenförderung) регулюються двома директивами:

- Guideline acc. § 19c para. 1 digit 1-7 Vocational Training Act;
- Guideline acc. § 19c para. 1 digit 8 Vocational Training Act.

Базова дотація (Basisförderung).

Заклад освіти може подати заявку на базову субсидію наприкінці кожного року навчання. Метою базової субсидії є покриття витрат, які виникають у компанії (заробітна плата, внески на соціальне страхування) під час навчання учнів. Розмір субсидії залежить від року навчання та виплачуваної винагороди:

– для учнів першого року навчання компанії отримують три бруто-винагороди за навчання (згідно з відповідним колективним договором),

– для учнів 2-го року навчання – дві,

– для учнів 3-го та 4-го року навчання – одну.

– якщо період навчання становить 3,5 роки, компанії отримують половину винагороди за останній (піврічний) рік навчання.

У разі нарахування кредитів за період навчання та в разі скорочення періоду навчання, базова субсидія розраховується на пропорційній основі.

Орієнтовані на якість та системні варіанти субсидування:

– заходи з навчання, що виходять за рамки профілю професії (обов'язкові або добровільні заходи в рамках навчальних об'єднань, додаткові компетенції для учнів, пов'язані з конкретною професією, підготовчі курси до випускного іспиту з професії);

- заходи для учнів з труднощами у навчанні (наприклад, корекційні курси з німецької мови, математики та іноземної мови спілкування);

- стажування за кордоном, включаючи відповідні мовні курси для учнів;

- сприяння оплаті витрат на інтернат під час навчання у професійно-технічному навчальному закладі;

- заходи з підвищення кваліфікації педагогічних працівників початкової професійної освіти;

- допомога учням, які склали випускний іспит на «відмінно» або «добре».

Фінансування та переваги проектів:

- проекти на підтримку рівного доступу жінок і чоловіків до різних видів учнівства;

- проекти на підтримку інтеграції в дуальну систему, а також міжрегіонального працевлаштування на посаду учня;

- проекти, спрямовані на підтримку управління якістю та інновацій у навчанні на підприємствах.

Крім того, з метою розширення участі та підвищення шансів на успішне завершення професійного навчання (тобто для зменшення або запобігання відсіву учнів), просуваються послуги наставництва та підтримки. До них відносяться:

- наставництво та консультування для учнів, а також навчальних компаній;

- надання навчальних посібників для учнів;

- забезпечення якості випускного іспиту з професійного навчання шляхом створення Клірингового офісу.

Базове субсидування та фінансування, пов'язане з якістю фінансування з Австрійського фонду виплат. У разі неплатоспроможності, одна частина доходів фонду зарезервована для субсидування робочих місць для учнівської молоді. Субсидії Державної служби зайнятості (AMS) фінансуються з бюджету.

Отже, для того, щоб залишатися конкурентоспроможними на міжнародній економічній арені, потрібні висококваліфіковані працівники. У Європейському Союзі дедалі більше визнають, що професійне навчання робить ключовий внесок у цьому відношенні. Відтак через високий рівень безробіття серед молоді в багатьох країнах-членах ЄС австрійська система професійного навчання вважається зразком найкращої практики. Однак такі форми навчання з порівняно високим рівнем участі компаній і соціальних партнерів в управлінні системою можна знайти лише в кількох країнах Європи.

Політичні заходи, яких вживає Федеральне міністерство цифрових технологій та економіки, спрямовані на збереження та подальший розвиток специфічних сильних сторін Австрії, а саме:

- забезпечення цінності системи професійного навчання;
- забезпечення мобільності та прозорості, а також визнання професійних кваліфікацій, здобутих австрійськими громадянами за кордоном. Цієї мети передбачається досягти, зокрема, шляхом нещодавньої класифікації свідоцтв про навчання на рівні 4 відповідно до Національної рамки кваліфікацій (NQF) та Європейської рамки кваліфікацій (EQF).

3.2 Досвід Gesamtmetall для розвитку професійних навичок у Німеччині

Gesamtmetall – це Федерація німецьких об'єднань роботодавців у металургійній та електротехнічній галузях (M+E). Заснована у 1890 році, федерація представляє спільні інтереси найбільшого промислового сектору Німеччини. Gesamtmetall має на меті покращити виробничі відносини та умови праці, а, отже, і продуктивність німецької металургійної та електротехнічної промисловості. Це має вирішальне значення для створення та збереження конкурентоспроможних робочих місць у Німеччині. Gesamtmetall виступає від імені 22 асоціацій-членів, що представляють понад 7 100 компаній та 2,4 мільйона працівників¹⁴⁴.

Машинобудування та металургія є ключовим промисловим сектором Німеччини. Вона генерує обіг понад 1,3 трильйона євро на рік у більш ніж 25 600 компаніях із загальною кількістю працівників близько 3,9 мільйона.

Більшу частину свого обігу компанії генерують за рахунок виробництва засобів виробництва. Дві третини продукції та послуг експортуються. Галузі M+E здебільшого складаються з малих та середніх підприємств. Понад дві третини компаній мають менше 100 працівників; лише два відсотки мають штат понад 1000 працівників. Найбільшими секторами M+E є машинобудування, автомобільна промисловість, металообробка, електротехніка та сектор точної механіки/оптики/годинників.

Gesamtmetall аналізує економічний клімат, розробляє стратегії колективних переговорів, координує переговори з профспілками, надає підтримку у випадку страйків та допомагає компаніям виконувати колективні договори. Однак концептуальна робота не

---

¹⁴⁴ Short Summary in English. About us. (2023a). Gesamtmetall. <https://www.gesamtmetall.de/verband/about-us/>

обмежується раундами переговорів. Gesamtmetall також постійно працює над вдосконаленням самої системи колективних переговорів.

Федерація озвучує позицію галузі М+Е щодо соціальної політики на національному та європейському рівнях. Основна увага приділяється стабільному фінансуванню систем соціального забезпечення та утриманню адміністративних витрат компаній на гідному рівні. Gesamtmetall надає своїм асоціаціям-членам ноу-хау з таких питань, як пенсійні схеми для працівників, політика охорони здоров'я та соціальне забезпечення. Gesamtmetall також бере активну участь у формуванні соціальної політики. Прикладами цього є заснування пенсійного фонду MetallRente¹⁴⁵ та колективний договір, який дає змогу працівникам використовувати частину своєї заробітної плати для пенсійних планів.

Gesamtmetall формулює та публікує позиції, які поділяють представники галузей М+Е з усіх важливих питань. Повідомлення зосереджені на донесенні підприємницьких позицій та поясненні поглядів галузі. У цьому контексті Gesamtmetall прагне до діалогу зі ЗМІ, заснованого на взаємній довірі. Gesamtmetall та її асоціації-члени глибоко переконані, що європейська інтеграція, а також завершення створення єдиного європейського ринку є не тільки надзвичайно вигідним для громадян Європи, але й просто необхідним у надзвичайно конкурентному світі. Законодавча компетенція із соціальних питань залишається на національному рівні. Тим не менш, кількість європейських законодавчих ініціатив у сфері соціальної політики за останні роки значно зросла. Законодавство ЄС у цій сфері дедалі більше впливає на основну діяльність Gesamtmetall та її асоціацій-членів. У багатьох випадках ці ініціативи становлять серйозну загрозу для конкурентоспроможності всієї галузі та свободи асоціацій (автономії колективних переговорів), захищеної статтею 9 Основного Закону Німеччини.

Через свій офіс у Брюсселі Gesamtmetall представляє інтереси німецьких галузей М+Е у відносинах з європейськими інституціями. З цією метою Gesamtmetall тісно співпрацює зі своєю європейською організацією Seemet та її афілійованими асоціаціями у 20 країнах.

Сьогодні кожен, хто шукає роботу, має такий широкий вибір, якого раніше ніколи не існувало – і в галузі М+Е також. Недолік: кваліфікованих працівників стає все менше. Однак через структурні зміни вони потрібні, як ніколи гостро. Тому компанії М+Е приділяють значну увагу навчанню, вони організують навчання, коли це можливо. Індустрія М+Е пропонує широкий спектр професій з

---

¹⁴⁵ MetallRente: starke Vorsorge für deine Zukunft. (2023). MetallRente. <https://www.metallrente.de/>

подвійним навчанням, з новітніми технічними розробками, різноманітними кар'єрними можливостями та потенціалом заробітку вище середнього. Половина з 20 кваліфікованих професій з найвищою середньою валовою заробітною платою належить до металургійної та електротехнічної галузей.

Один з напрямів діяльності Gesamtmetall – це професійна освіта. Федерація бере участь у розробці та перегляді профілів робочих місць для професійного навчання. Фінансує низку проєктів, спрямованих на покращення навчання та розвиток STEM-потенціалу наступних поколінь, наприклад, у галузі математики та природничих наук. Батьки, вчителі, молодь та громадськість різними способами інформуються про робочі місця, перспективи кар'єри та необхідні вимоги до професійного навчання в компаніях М+Е та в галузі в цілому.

Після років пандемії спостерігається певний підйом, так 2022 рік приніс нове зростання кількості підписаних контрактів на навчання за професіями М+Е: було підписано 70 443 нових контракти, що на 5,5 % більше. Це зростання було помітним у всіх секторах (металургія, електротехніка, технічні ІТ). Попит був найбільш помітним на технічні ІТ-професії. З ростом майже на 10 % до 18 920 контрактів на навчання (у порівнянні з 17 137 у 2021 році) технічні ІТ-професії лідирують за кількістю заповнених навчальних місць. Промислові електротехнічні професії зросли на 5,1 % до 11 768 контрактів, а металургійні професії – на 3,8 % до 39 755. Знову ж таки, найбільше контрактів у 2022 році було укладено для ІТ-фахівців (17 554 – зростання на 11 %), за ними йдуть навчальні професії промислового механіка (+5 %) і техніка з мехатроніки (+4,8 %).¹⁴⁶

Однак, кількість абітурієнтів продовжує залишатися обмеженою. Кожне восьме навчальне місце в галузі М+Е зараз залишається незаповненим. Стає зрозуміло, що не лише проблеми відповідності вимогам поглиблюють дефіцит кваліфікованої робочої сили. Найбільшим викликом залишається посилення інтересу молоді та молодих людей до професійного навчання. З цієї причини Gesamtmetall також бере активну участь у забезпеченні молодих талантів.

Загалом компанії М+Е щороку дають перспективу на майбутнє близько 200 000 молодих людей (більшість з них – за однією з STEM-професій), на що витрачається понад чотири мільярди євро на рік. Переважна більшість компаній М+Е, які можуть забезпечити навчання, роблять це.

---

¹⁴⁶ Ausbildung. (2023b). Gesamtmetall. <https://www.gesamtmetall.de/themen/ausbildung/>

Соціальні партнери в металургійній та електротехнічній промисловості мають спільну мету – забезпечити підприємства якомога більшою кількістю кваліфікованих кандидатів на навчання. Однак деякі випускники шкіл не відповідають сучасним вимогам професійно-технічної освіти.

Для того, щоб покращити стартові шанси таких слабких абітурієнтів і забезпечити компанії М+Е кваліфікованими працівниками, яких вони потребують навіть у демографічно складні часи, були розроблені регіональні моделі підтримки. У рамках цих програм молодих людей готують до навчання за допомогою школи та підтримки компанії, пропонуючи їм таким чином навчання та перспективи працевлаштування в галузі М+Е. Залежно від регіональних умов, ці програми можуть також пропонувати можливості для молодих біженців.

Деякі з моделей закріплені в колективних договорах або угодах із соціальними партнерами або базуються на вже існуючих моделях і розвивають їх далі.

Професії М+Е є класичними професіями STEM, тому STEM має бути постійно і стабільно закріпленим як будівельний блок у освітній кар'єрі молодих людей. Знання та досвід, отримані під час STEM-освіти, формують основу для забезпечення кваліфікованих працівників у галузі М+Е.

Дослідження освітніх трендів Інституту розвитку якості освіти (Instituts zur Qualitätsentwicklung im Bildungswesen – IQB 2015/2024)¹⁴⁷ свідчить про гостру потребу в діях: понад 20 % учнів не змогли розв'язати прості математичні завдання до кінця четвертого класу. Запровадження обов'язкових національних мінімальних стандартів забезпечило б досягнення кожною дитиною певних стандартів досягнень після завершення ключових етапів навчання в школі. На цьому етапі школи мають бути набагато відповідальнішими. Водночас порівняність між федеральними землями буде збільшена. Роботодавці М+Е однозначно виступають за покращення якості шкіл і викладання, оскільки шкільна система закладає основу для навчання та зрілості навчання.

На цьому тлі стає зрозумілою особливо гостра проблема, пов'язана з дефіцитом фахівців у галузі STEM: нестача вчителів у всіх типах шкіл і в усіх класах. Тут необхідно терміново покращити рамкові умови для навчання та професії вчителя, щоб професія вчителя знову стала більш затребуваною. Потенційні вчителі STEM,

---

¹⁴⁷ Schipolowski, S. (2023). IQB-Bildungstrend 2024 in der Sekundarstufe I. Instituts zur Qualitätsentwicklung im Bildungswesen. <https://www.iqb.hu-berlin.de/bt/BT2024/>

зокрема, знаходять привабливі пропозиції в приватному секторі, за якими школи не можуть встигнути. Виникає замкнене коло: немає вчителів STEM – немає викладання STEM – немає STEM-фахівців.

Gesamtmetall також є членом Nationalen MINT Forum¹⁴⁸. Платформа, що об'єднує понад 30 установ, залучених до STEM-освіти, допомагає привернути увагу громадськості до важливості STEM-освіти та просувати ефективну та якісну STEM-освіту разом з політиками.

Компанії та асоціації галузі М+Е визнали цю проблему і вже багато років працюють над тим, щоб забезпечити наступне покоління STEM-фахівців для галузі за допомогою численних проєктів та заходів. Яскравими прикладами є наступні чотири ініціативи, започатковані або підтримані роботодавцями галузі М+Е¹⁴⁹:

по-перше, з 1990 року роботодавці галузі М+Е інформують школярів у Німеччині про можливості навчання технічним професіям галузі М+Е за допомогою інфомобілів – М+Е-InfoMobiles. З 2014 по 2016 рік інфомобілі були замінені новими інфовантажівками – М+Е-InfoTrucks. Загалом, десять цих сучасних транспортних засобів використовуються з початку 2017 року, і в 2024 році на них чекає ще одне захоплююче нововведення. Наприклад, для профорієнтаційної роботи з молоддю задіяні десять спеціалізованих автомобілів – М+Е-InfoTrucks площею 80 м² навчального простору. Вони працюють у школах цілий рік, щоб зацікавити молодь кар'єрою в галузі STEM (рис. 3.1)¹⁵⁰;

по-друге, під брендом «think ING»¹⁵¹ асоціації М+Е інформують школярів та студентів про STEM-курси, навчання та кар'єрні можливості в інженерії. Наразі платформа переглядається та доповнюється багатьма новими інструментами та інформацією. Нещодавно розроблений додаток забезпечить мобільний доступ з кінця 2023 року;

по-третє, асоціації М+Е просувають національну мережу досконалості MINT-EC (STEM-EC)¹⁵², що складається з гімназій із чітким профілем у галузі математики, інформаційних технологій, природничих наук і технологій.

---

¹⁴⁸ Wir sind die Stimme der Mint-Bildung in Deutschland. (2023). Nationalen MINT Forum. <https://www.nationalesmintforum.de/ueber-uns>

¹⁴⁹ Fachkräftemangel. (2023c). Gesamtmetall. <https://www.gesamtmetall.de/themen/fachkraeftemangel/>

¹⁵⁰ MEArbeitgeber. (2023). Europäisches Jahr der Kompetenzen: Wie begeistert man die nächste MINT-Generation? YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=PDqPIL13VmU>

¹⁵¹ Als Ingenieur*in die Welt von morgen gestalten. (2023a). Think ING. <https://www.think-ing.de/>

¹⁵² Kommende Veranstaltungen von MINT-EC. (2023). MINT-EC. <https://www.mint-ec.de/>

Рис. 3.1 Профорієнтаційний M+E-InfoTruck від Gesamtmetall

Вона була заснована роботодавцями у 2000 році і тісно співпрацює з їхніми регіональними освітніми ініціативами. MINT-ES пропонує широкий спектр заходів, підтримку та можливості для налагодження контактів для учнів, а також подальше навчання та професійний обмін для вчителів та шкільних адміністраторів. Мережа, яка наразі налічує 338 сертифікованих шкіл, де навчається близько 350 000 учнів та працює 29 500 вчителів, з 2009 року перебуває під патронатом Постійної конференції міністрів освіти та культури земель (Kultusministerkonferenz der Länder – KMK)¹⁵³;

по-четверте, ініціативою роботодавців M+E є найбільша європейська мережа вчителів STEM «Наука на сцені» (Science on Stage)¹⁵⁴. Основна увага приділяється розвитку інноваційних ідей викладання та навчання, а також обміну ними. Понад 25 000 вчителів вже використовують навчальні матеріали, кваліфікаційні пропозиції для початкової та середньої школи або відвідують один з-понад 20 курсів підвищення кваліфікації вчителів.

Gesamtmetall та його асоціаційні-члени сприяють підтримці компаній з розвитку молодих талантів. Щоб підтримувати свою ефективність та інноваційний потенціал, підприємства металургійної та електротехнічної промисловості потребують достатньої кількості добре підготовлених працівників – кваліфікованих робітників та

¹⁵³ Informationen der Länder für Geflüchtete aus der Ukraine – Інформація з федеральних земель для біженців з України. (2023). KMK. <https://www.kmk.org/aktuelles/ukraine.html>

¹⁵⁴ Was ist Science on Stage? (2023). Science on Stage. <https://www.science-on-stage.de/science-stage>

інженерів. На тлі демографічних змін залучення молоді є серйозним викликом. Для компаній М+Е та їхніх об'єднань це означає активізацію зусиль щодо забезпечення кваліфікованою робочою силою.

У конкурентній боротьбі за молодь, яку можна навчати, галузь М+Е повинна підкреслювати привабливість свого навчання та інженерних професій. Завдяки різноманітним проектам та ініціативам для всіх вікових груп Gesamtmetall підтримує математичну та природничу освіту та надає інформацію про те, як закріпитися у професійному світі металургійної та електротехнічної промисловості. Десять надсучасних М+Е InfoTrucks утворюють мережу і є флагманом загальнонаціональної інформаційної роботи з молоддю.

Разом з Європейською федерацією профспілок industriAll¹⁵⁵ Gesamtmetall взяла на себе зобов'язання сприяти високоякісному та ефективному професійному навчанню в Європі за допомогою низки заходів, у тому числі й власних.

Універсальний сайт www.MEberufe.info¹⁵⁶ пропонує всім зацікавленим сторонам – учням, а також вчителям, батькам і компаніям – швидкий доступ до мультимедійної інформації, адаптованої до їхніх потреб, а також онлайн-замовлення матеріалів про навчальні можливості, які пропонує індустрія М+Е. Серед них – популярні піксі-книги (Pixi-Bücher) «Моя подруга – інженер»¹⁵⁷ та «Знання: енергія та електрика»¹⁵⁸.

Також безпосередньо на сайті www.MEberufe.info є біржа навчальних місць металургійної та електротехнічної промисловості, яка забезпечує швидкий огляд та доступ до загальнонаціональної пропозиції навчальних місць за технічними професіями в компаніях металургійної та електротехнічної промисловості. Слід зауважити, що наприкінці 2023 року індустрія М+Е комплексно оновить свою кар'єрну інформацію та додасть до своїх ініціатив новостворену центральну іміджеву та кар'єрну платформу: www.MEberufe.info перетвориться на www.zukunftsindustrie.de. Також нову назву матиме і програма.

У той же час, попередня база даних компаній «М+Е-Firmendatenbank» буде розширена до центральної біржі вакансій та пропозицій компаній-членів М+Е: всі пропозиції – від стажування до безкоштовного навчання, місць для бакалаврських та магістерських

¹⁵⁵ IndustriALL Global Union. (2023). industriAll. <https://www.industrialall-union.org/who-we-are>

¹⁵⁶ М+Е-Berufsinformation. (2023). MEberufeINFO. <https://www.meberufe.info/>

¹⁵⁷ PixiWissen «Meine Freundin, die ist Ingenieurin». (2023b). Think ING. <https://www.think-ing.de/materialien/pixiwissen-meine-freundin-die-ist-ingenieurin>

¹⁵⁸ PixiWissen – Energie und Strom. (2023c). Think ING. <https://www.think-ing.de/materialien/pixiwissen-energie-und-strom>

робіт до початкових робочих місць для випускників – можуть бути розміщені та підтримуватися самими компаніями, включаючи профіль компанії.

Цей сервіс покликаний допомогти, зокрема, малим та середнім підприємствам зробити свої пропозиції більш помітними на регіональному рівні. Мобільний додаток спростить регіональний пошук за допомогою відповідних фільтрів – зацікавлені молоді люди та компанії M+E зможуть ще краще знаходити один одного.

3.3 Кампуси професій і кваліфікацій у Франції

У Франції налічується понад 3500 державних і приватних закладів вищої освіти¹⁵⁹. Університети, як правило фінансуються французькою державою, розташовані по всій Франції, присуджують національні ступені (бакалавра, магістра, доктора), які мають однакову академічну цінність. Будь-хто, хто має диплом про середню освіту або еквівалент, може вступити на перший курс. Наука, література, мови, мистецтво, гуманітарні науки, медицина та спорт: університетські програми охоплюють усі сфери навчання та дослідження (до університетів вступає 75 % іноземних абітурієнтів).

Майже 20 % іноземних студентів навчаються за програмою Grandes Ecoles:

- Écoles Normales Supérieures (ENS – Інститути вищої освіти);
- Instituts d’Etudes Politiques (IEP – Інститути політичних наук);
- Écoles d’ingénieurs (Інженерні інститути);
- Écoles de commerce et de gestion (Інститути бізнесу та менеджменту);
- Écoles vétérinaires (Інститути ветеринарії) та ін.

Державні та приватні заклади вищої освіти, що входять до системи Grandes Ecoles є визнані державою. Вони присуджують ступені за 5 років бакалаврату, а деякі присуджують звання магістра. Вступ до Grandes Ecoles дуже вибірковий. Він базується на конкурсному вступному іспиті після двох років підготовчих класів, з відповідним ступенем або безпосередньо після закінчення середньої школи для шкіл, які мають інтегровану підготовчу програму. Плата за навчання вища, ніж в університеті.

Майже 3000 державних і приватних закладів вищої освіти пропонують курси в конкретних секторах, таких як: медицина, аудіовізуальні засоби, комунікації, журналістика, мода та дизайн,

---

¹⁵⁹ The Different Types of Institutes of Higher Education in France. (2023). CAMPUS FRANCE. <https://www.campusfrance.org/en/institutes-higher-education-France>

агрономія, політологія тощо. Ці інститути надають ступені та сертифікати, які можуть *визнаватися* або *не визнаватися* державою. Вступ до цих спеціалізованих шкіл та інститутів здійснюється на основі конкурсного вступного іспиту або досьє абітурієнта. Навчання там зазвичай триває від двох до п'яти років.

Також широкого розповсюдження у Франції набули Campus des métiers et des qualifications (Кампуси професій і кваліфікацій)¹⁶⁰.

Під лейблом «Campus des métiers et des qualifications» на певній території утворюється мережа учасників (рис. 3.2), які працюють у партнерстві для розвитку широкого спектру професійної, технологічної та загальної підготовки здобувачів середньої та вищої освіти, а також як початкове або безперервне навчання, яке зосереджене на конкретних курсах і на секторі діяльності, що відповідає національним або регіональним економічним викликам.

Кампус професій і кваліфікацій – це місце навчання та інновацій, максимально наближене до компаній (65 % здобувачів освіти після закінчення навчання займатиметься професіями, які ще не винайдені), вони мають на меті запропонувати молодим людям найкращі навчальні курси, зібрані в рамках Кампусу.

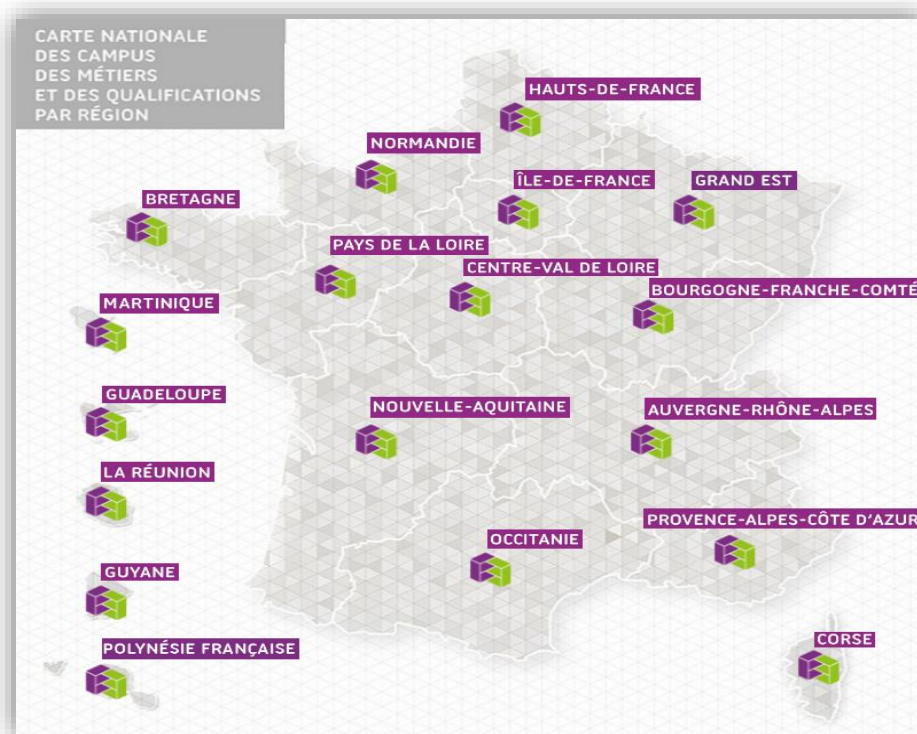

Рис. 3.2 Карта Франції з позначеними Кампусами

¹⁶⁰ Les Campus des métiers et des qualifications. (2023a). Ministre de l'Éducation nationale et de la Jeunesse. <https://www.education.gouv.fr/les-campus-des-metiers-et-des-qualifications-5075>

Реагування через навчання на потреби в робочих місцях і навичках у певному секторі економіки – це сенс існування Кампусу. З цією метою він об'єднує в регіональному масштабі:

- школи (загальноосвітні, технологічні та професійні гімназії);
- заклади вищої освіти (університети, вищі школи / інститути тощо);
- центри підготовки учнів (Le centre de formation d'apprentis – CFA¹⁶¹);
- організації початкового або безперервного навчання (Greta, CNAM, AFPA, ESPE тощо)¹⁶²;
- дослідницькі лабораторії;
- компанії;
- асоціації.

Зараз існує понад сто Кампусів, зареєстрованих у період з 2014 по 2018 рр., які можуть подати запит на оновлення звання «Campus des métiers et des qualifications».

Проекти Кампусу підлягають сертифікації на термін від 1 до 5 років максимум з можливістю поновлення. Цей лейбл присуджує комісія, що складається з представників регіональної влади, ректорів, Асоціації французьких регіонів (Régions de France¹⁶³), генеральних інспекцій національної освіти, департаментів Міністерства національної освіти та молоді, вищої освіти, досліджень та інновацій та Міністерства економіки.

Кампуси професій і кваліфікації сприяють підтримці політики регіонального економічного та соціального розвитку. Їх основне завдання – сприяти інтеграції молодих людей у трудову діяльність. Вони також можуть бути частиною синергії з Регіональними центрами конкурентоспроможності.

Кампуси об'єднують учасників професійного навчання за галузевим спрямуванням. Вони утворюють синергію між професійно-технічними та загальноосвітніми закладами, центрами підготовки учнів, навчальними організаціями, закладами вищої освіти, дослідницькими лабораторіями та компаніями, об'єднуючи в рамках посиленого партнерства в єдину мережу заклади загальної та вищої освіти, компанії, дослідницькі лабораторії, спортивні та культурні асоціації тощо. До Кампусу професій і кваліфікацій входить принаймні один місцевий державний заклад освіти.

---

¹⁶¹ Le centre de formation d'apprentis (CFA): création, fonctionnement, personnels et apprentis. (2023b). Ministre de l'Éducation nationale et de la Jeunesse. <https://www.education.gouv.fr/le-centre-de-formation-d-apprentis-cfa-creation-fonctionnement-personnels-et-apprentis-2069>

¹⁶² Éducation et formation des adultes. (2023). Commission européenne. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/fr/national-education-systems/france/principaux-operateurs-de-formation>

¹⁶³ Régions de France – L'institution représentant les Régions. (2023). Régions de France. <https://regions-france.org/>

Дані структури побудовані навколо сектору передового досвіду, який відповідає національному чи регіональному економічному виклику, що підтримується громадою та бізнесом (Центри конкурентоспроможності (Pôles de Compétitivité¹⁶⁴), розвиток нових галузей промисловості тощо): авіація, будівництво та громадські роботи, нові джерела енергії, цифровізація, металургія та ін.

Центри, що входять до структури Кампусу, пропонують молодим людям широкий спектр загальної, технологічної та професійної підготовки до найвищого рівня в сфері діяльності. Вони дають змогу компаніям наймати добре підготовлених працівників і сприятимуть регіональному економічному розвитку та професійній інтеграції молоді.

Він оснащений житловими приміщеннями та підтримує життя громади з метою створення клімату, сприятливого для динаміки сталого навчання. Кампуси професій і кваліфікацій пропонують навчальні курси відповідно до політики відновлення продуктивності:

- сектори, що створюють робочі місця (промисловість, будівництво та громадські роботи, графічне мистецтво, енергетика, цифрові технології, а також готелі та ресторани та інші сектори послуг)¹⁶⁵;

- сектори технологій майбутнього (цифрові, здоров'я та економіку життя, енергетичний перехід, безпеку інформації та транзакцій)¹⁶⁶.

Наявні зв'язки з місцевими компаніями сприяють прийому студентів для навчання в компанії та безперервному навчанню працівників. Вони також сприяють виробництву прототипів, надаючи технічні платформи для Кампусу. Це місце, яке сприяє технологічним інноваціям у всіх їх формах і передачі навичок.

Для того, щоб допомагати студентам на шляху до отримання дипломів про вищу освіту, Кампуси професій і кваліфікацій сприяють поєднанню шляхів навчання, даючи змогу молодим людям приймати різні статуси протягом усього навчання: учнівство або навіть стажер професійного навчання. Вони також відіграють важливу роль у наданні інформації про можливості, які пропонує підтвердження

---

¹⁶⁴ Pôle de compétitivité. (2020). GEOconfluences. <http://geoconfluences.ens-lyon.fr/glossaire/pole-de-competitivite>

¹⁶⁵ La dynamique REV3 Hauts-de-France pour l'horizon 2050. (2022). Youman Pro. <https://youmanpro.com/rev3-hauts-de-france-emploi.html>

¹⁶⁶ Ces filières d'avenir qui recrutent en 2021. (2021). L'Etudiant. <https://www.letudiant.fr/etudes/ces-filieres-d-avenir-qui-recrutent-en-2021.html>

попереднього досвіду (La validation des acquis de l'expérience – VAE¹⁶⁷).

Кампуси професій і кваліфікацій можуть включати центри підготовки учнів (CFA) та органи безперервної освіти. Серед цілей Кампусів є розвиток міжнародного аспекту навчання молоді, вони сприяють відновленню виробництва, економічному розвитку територій і конкурентоспроможності нових промислових секторів шляхом мобілізації закладів професійної та технологічної освіти.

Проект «Campus» у Франції завжди базується на триптиху: по-перше, підтримка розвитку перспективного сектору; по-друге, підтримувати навички на території; по-третє, підвищення якості навчання.

Кампус професій і кваліфікацій – це мережа, яка об'єднує активних гравців економічного сектору майбутнього.

Отже, завдання сьогодні полягає в тому, щоб у тісній співпраці з регіонами створити Кампуси передового досвіду, об'єднуючі потужні виробництва та заклади освіти на всіх територіях.

Ще одним лідером публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання Франції є Network «n+i». Ця некомерційна організація, була створена в 1997 р. за ініціативи Французької конференції директорів французьких інженерних шкіл (Conférence des Directeurs des Ecoles Françaises d'Ingénieurs – CDEFI). Її очолює обрана рада з 12 директорів інженерних інститутів¹⁶⁸.

Network «n+i» об'єднує близько 50 французьких інженерних закладів вищої освіти (Національна вища школа мистецтв і ремесел – Arts et Métiers ParisTech¹⁶⁹, група закладів Національного інституту прикладних наук – INSA(s)¹⁷⁰, політехнічні заклади – Polytech(s)¹⁷¹, Національний заклад (школа/інститут) мостів та шляхів – ENPC¹⁷² тощо), які вирішили об'єднати зусилля міжнародної співпраці, щоб залучити та прийняти іноземних студентів, які стануть майбутніми топ-менеджерами французьких та іноземних компаній у всьому світі.

Тісно співпрацюючи з відповідними міністерствами та їх представниками, та за підтримки установ, що просувають інтереси

¹⁶⁷ Organisation internationale du travail. (2018). La validation des acquis de l'expérience (VAE): Kit de formation. Organisation internationale du travail. Service des compétences et de l'employabilité. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/publication/wcms_764430.pdf

¹⁶⁸ About Us. Presentation. (2023a). Network n+i. <https://www.nplusi.com/public/en/about-us>

¹⁶⁹ Arts et Métiers, the Grande Ecole of Technology. (2023). Arts et Métiers. <https://artsetmetiers.fr/en/arts-et-metiers-grande-ecole-technology>

¹⁷⁰ INSA Lyon is France's leading post-baccalaureate engineering school. (2023a). INSA LYON. <https://www.insa-lyon.fr/en/insa-lyon>

¹⁷¹ Présentation de L'école Polytechnique. (2023). POLYTECHNIQUE. <https://www.polytechnique.edu/ecole/presentation-de-lecole-polytechnique>

¹⁷² Une Ambition: Être un Acteur de Premier Plan au Niveau International. (2023a). École des Ponts. <https://ecoledesponts.fr/strategie>

Франції за кордоном (Campus France, French Alliances, Chambers of commerce (торгові палати) тощо), Network «n+i» підготувала майже 3 000 інженерів з найкращих університетів, з-понад 80 країн, з яких 35 % – жінки.

У нинішньому контексті глобалізації, коли конкуренція є жорсткою, інженерна освіта є викликом для французьких компаній, які сподіваються розвиватися на міжнародному рівні. Network «n+i» підтримує їх, пропонуючи рішення для навчання та завоювання лояльності їхніх майбутніх двокультурних та тримовних інженерів – осіб, які в майбутньому ухвалюватимуть економічні рішення.

У межах публічно-приватного партнерства від імені своїх інженерних установ-членів Network «n+i» пропонує повний пакет послуг, який налаштовується відповідно до потреб 23 компаній-партнерів. Серед партнерів є такі всесвітньо-відомі компанії, як: DANONE, MICHELIN, PSA Peugeot Citroën, RENAULT SAS, ST Microelectronics SRL, TOTAL, VINCI Construction та ін¹⁷³.

Створена платформа для поширення пропозицій стажування. Французькі та іноземні студенти інженерних інститутів Network «n+i» можуть ознайомитися із пропозиціями стажування від компаній-партнерів на вебсайті мережі. Файли заявки (мотивація, особистий та професійний проєкт тощо) контролюються та перевіряються інженерними інститутами перед розповсюдженням у компанії.

Створюються умови для компаній на засадах індивідуального партнерства відповідно до потреб роботодавців. Компанія-партнер має право: обирати програму навчання, яка найкраще відповідає потребам підприємства; вибирати одного або кількох студентів, яких вона хоче підтримувати, через базу даних перевірених файлів програм; обирати приймаючі французькі інженерні інститути та/або університет походження; визначати розмір своєї матеріальної допомоги (забезпечення); визначити за допомогою Network «n+i» тип коучинга, який хоче студент: прийом VIP, репетиторство, пакети культурної (Cultural Integration Package – PIC), лінгвістичної (Linguistic Integration Package – PIL) та методологічної інтеграції (Methodological Integration Package – PIM), зустріч з компанією тощо; зазначити тип партнерства, який вона бажає (спонсорство чи інше).

Оскільки до Network «n+i» входить 50 інженерних закладів, які розташовані в більш ніж 40 містах Франції, то для компаній-партнерів на вибір пропонується «Велика панель курсів», що охоплює усі дисципліни інженерних наук, починаючи від аерокосмічної та

---

¹⁷³ List of companies. (2023b). Network n+i. <https://www.nplusi.com/public/en/companies>

цивільної інженерії – до кібернетики, харчової промисловості, хімічної та електротехніки.

Процес відбору студентів для компаній-партнерів здійснюється під наглядом Network «n+i». Персонал контролює та перевіряє файли заявок онлайн. Потім заявники проходять одну або кілька співбесід (через Skype або офлайн під час поїздки в країну). Нарешті, інженерні установи використовують всю доступну інформацію для відбору кандидатів для компаній-партнерів.

Отже, для компаній-партнерів функціонує «Єдина база даних», у якій розміщено понад 500 заявок студентів 70 різних національностей, що доступні онлайн щороку. База даних Network «n+i» допомагає ідентифікувати інженера-студента за різними критеріями: країна походження, цільові країни, сфера навчання тощо.

У разі зацікавлення студентом, для організації його стажування та навчання компанія-партнер може обрати одну або декілька пакетів підготовчої програми «Шлях до успіху», що сприяють інтеграції студента у французьке академічне життя, а саме:

1. Пакет культурної інтеграції (PIC): персональна допомога та супровід від прибуття до Франції (вітання, страхування, банк, проживання, трансфери) до закінчення навчання.

2. Пакет лінгвістичної інтеграції (PIL): інтенсивні курси французької мови у Франції перед інженерною підготовкою.

3. Пакет методологічної інтеграції (PIM): період методологічної, академічної та лінгвістичної адаптації як частини інженерної підготовки.

Компанії можуть підтримати навчання іноземних студентів у Франції. Вартість фінансових інвестицій може бути змінною, залежно від обраних програм і вибору повністю або частково підтримувати перебування студента. Мінімальна інвестиційна вартість становить 10 000 євро на студента на рік (за винятком короткострокових програм).

Фондами розпоряджається Network «n+i», яка є некомерційною організацією, має загальний інтерес (General Interest) і право отримувати спонсорські кошти та видавати сертифікати про звільнення від сплати податків. Network «n+i» уповноважена видавати квитанцію з правом на податкову знижку (60 %) у розмірі не більше 5 % річного обігу.

Network «n+i» пропонує компаніям два типи програм підтримки, це:

– стипендії, що покривають відсотки за кредитом (компанія, яка бажає найняти кваліфікованого інженера, обмежуючи свій фінансовий ризик, може фінансувати стипендію, що покриває відсотки банківської позики студента (приватна угода між студентом і місцевим банком). Ця стипендія дасть змогу студентові скористатися фінансуванням без відсотка на період його/її навчання);

– стипендії (вартість стипендії може змінюватись залежно від обраних програм навчання, а також залежно від французького інженерного закладу).

Крім того Network «n+i» буде управляти коштами для загального набору вибраних послуг: щомісячне проживання, страхування, трансфери, реєстрація (академічні витрати), персоналізована допомога, інтеграційні пакети, репетиторство та можливо авіаквитки. Компанія-партнер може вирішити створення індивідуальних курсів у Франції чи за кордоном, відповідно до своїх стратегічних інтересів і потреб (коротка програма, магістр, орієнтований на роботу, розробка курсів тощо). Обсяг фінансування може дуже відрізнятись, залежно від обраного проекту та залучених компаній.

За схемою діяльності Network «n+i» функціонують й інші фонди при закладах освіти (наприклад: La Fondation de l'École nationale des ponts et chaussées¹⁷⁴; Fondation École Polytechnique¹⁷⁵; Fondation Insa Lyon¹⁷⁶).

Розглянемо декілька прикладів співпраці Arts et Métiers ParisTech (Національна вища школа мистецтв і ремесл) у межах публічно-приватного партнерства. Це громадська наукова, культурна та професійна установа, яка знаходиться під наглядом Міністерства вищої освіти та досліджень. Головна місія полягає в підготовці інженерів широкого профілю або спеціалістів, але також пропонує магістратуру-дослідницьку програму, спеціалізовану магістерську програму, а також докторську підготовку та безперервну освіту. Навчання та дослідження роблять Arts et Métiers ParisTech ідеальним партнером для багатьох галузей. Протягом багатьох років було розроблено широкий спектр послуг, щоб відповідати різноманіттю потреб компаній. Ця пропозиція доступна в трьох сферах: працевлаштування, навчання та інновації.

Schneider Electric – це європейська промислова група, що працює на міжнародному рівні та є глобальним спеціалістом з

---

¹⁷⁴ Contribuez. Dons et Mécénat. Taxe D'apprentissage. (2023b). École des Ponts. <https://ecoledesponts.fr/contribuez>

¹⁷⁵ La Fondation. (2023). Fondation École Polytechnique. <https://www.polytechnique.edu/fondation/la-fondation>

¹⁷⁶ Fondation Insa Lyon. (2023b). INSA LYON. <https://www.insa-lyon.fr/en/partnership-sponsorship>

управління енергією та автоматизації. Вона виробляє та продає продукцію для керування живленням, автоматичне керування та відповідні рішення для цих бізнес-напрямів. Бажаючи підтримати школу та сприяти розвитку її діяльності, Schneider Electric взяла на себе трирічне зобов'язання брати участь у стратегічному проекті Arts et Métiers, визначеному в кампанії «На шляху до промисловості майбутнього».

Fondation Egalité Mixité (Фонд рівності та різноманітності) за підтримки та схвалення FACE (Fondation Agir Contre l'Exclusion (Фонд дії проти виключення) має на меті зробити внесок у національну комунікаційну кампанію щодо професійного різноманіття та сприяти соціальним інноваціям для рівних можливостей для жінок і чоловіків.

Arts et Métiers стало переможцем конкурсу проектів 2016 р. під назвою «Технологія – іменник жіночого роду». Мета цього проекту – популяризація наукових досліджень та кар'єри молодих жінок. Він використовує фоторепортажі, щоб висвітлити шляхи 18 молодих жінок-інженерів. Як студенти, так і випускники, вони демонструють, що жінки займають своє місце у світі індустрії та технологій, який все ще є переважно чоловічим.

Engie є глобальним енергетичним гравцем і експертом у галузі електроенергії та енергетичних послуг. Engie прагне сприяти інноваціям, які є її стратегією трансформації, обміну та підвищення престижності галузі, зі студентами Arts et Métiers.

Група вирішила підтримати першу краудфіндингову кампанію «CrAMfunding, підприємницький виклик», спрямовану на студентів Arts et Métiers, щоб підвищити їхню обізнаність про динаміку підприємництва та надати їм можливість вдосконалити свої навички управління проектами та відповідати на виклики завтрашнього дня.

Total – французька приватна нафтогазова компанія. Її діяльність охоплює весь виробничий ланцюг, від видобутку сирової нафти та природного газу до виробництва енергії, нафтопереробки та комерційних операцій. Total також активно працює у сфері відновлюваної енергетики та секторі виробництва електроенергії.

Активно займаючись проблемами інвалідності, група підтримує програму Arts et Métiers PHARES, яка надає репетиторство та підтримку молоді з обмеженими можливостями від третього класу до вступу у заклади вищої освіти. Мета полягає в тому, щоб сприяти доступу до вищої освіти для молодих людей з обмеженими можливостями, даючи їм змогу розглядати навчання відповідно до свого повного потенціалу, та успішно завершити його.

Mann+Hummel – німецький автомобільний постачальник, що спеціалізується на системах фільтрації та технічних пластикових частинах двигуна. Укладена угода про співпрацю з робочою групою «Time to Concept» («Час для створення концепції»), група демонструє свою тверду прихильність до прискорення та оптимізації проектування процесів та інновацій за допомогою інструментів віртуальної реальності та доповненої реальності. Робоча група буде підтримуватися командою з питань присутності та інновацій LAMPA, дослідницькою лабораторією Arts et Métiers, а також інженерами центру технологічних ресурсів CLARTE.

Assystem реалізує глобальні інженерні проекти у сферах енергетики, охорони здоров'я та транспорту. Група вирішила підтримати Arts et Métiers в її розвитку, особливо в питаннях різноманітності, наприклад, шляхом фінансування грантів для здобувачів освіти з обмеженими можливостями.

ThyssenKrupp Presta France, провідний постачальник автомобільної продукції, оснащує кожен сьомий автомобіль у всьому світі системами рульового управління, які збираються на заводі у Флоранжі та Фамеку. На високоавтоматизованих виробничих лініях щодня збирається понад 35 000 рульових колонок і рульових рейок з електропідсилювачем, які вчасно доставляються майже всім виробникам автомобілів. Thyssenkrupp і Arts et Métiers створили кафедру промислових досліджень, що присвячені безпечним та ефективним реконфігурованим виробничим системам.

Отже, з огляду на загальну мету покращення пропозиції програм технічної та професійної освіти та навчання, одночасно задовольняючи потреби ринку праці відповідно до принципів якості та справедливості, уряд Франції прагне налагодити тісні зв'язки співпраці з приватним сектором на макро- або мікрорівні, коли це можливо. На національному рівні підтримується здорова конкуренція між державними центрами, які пропонують сучасні та більш орієнтовані на ринок програми професійної підготовки, і приватними центрами професійної підготовки, на благо цільової групи студентів. Якщо молоді люди швидше влаштовуються на роботу після відповідного та ефективного навчання, то покращиться обізнаність про професійну освіту та репутація закладів професійної освіти. Існує декілька проблем, зокрема необхідно встановити зв'язок та наступність між професійним навчанням і базовою освітою, визначити місце неформального сектору, а також поширення позитивного досвіду державно-приватного партнерства. Немає сумніву, що керівники закладів освіти та підприємств зобов'язані диверсифікувати та інтенсифікувати роботу з професійної підготовки молоді.

Питання для самоконтролю

1. За яких обставин, згідно законодавства Австрії, необхідно створювати навчальне об'єднання?
2. Які інституції та установи задіяні у партнерстві з розвитку системи професійної освіти на регіональному рівні?
3. Які установи визначені в Австрії як партнери з професійної освіти місцевого рівня?
4. Що таке базова субсидія для підприємств та установ та які механізми її отримання?
5. Які проекти мають перевагу при фінансуванні в професійній освіті Австрії?
6. Які послуги наставництва та підтримки учнів системи професійної освіти заохочуються фондами Австрії?
7. Чим зумовлений пріоритет Gesamtmetall у створенні програм із залучення учнівської молоді до STEM-освіти?
8. З якою метою та як організована програма M+E-InfoTrucks (до 2016 р. M+E-InfoMobiles)?
9. Які завдання покликана вирішити Національна мережа досконалості MINT-ES (STEM-ES)?
10. Який ресурс використовується Gesamtmetall для інформування про перспективні місця навчання, роботи та наявні навчальні матеріали для учнів, викладачів та батьків?
11. Які заклади входять до структури Кампусу на регіональному рівні?
12. З якою метою створені Центри конкурентоспроможності (Pôles de Compétitivité)?
13. Зазначте, на яких засадах (триптиху) базується проєкт «Campus» у Франції.
14. Які пакети послуг створені для здобувачів освіти від Network »n+i«?
15. Які умови створюються Network »n+i« для компаній на засадах індивідуального партнерства відповідно до потреб роботодавців?

РОЗДІЛ 4

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ

4.1 Інтеграція та працевлаштування молодих іммігрантів у Бельгії

Професійна освіта в Бельгії має свої особливості і структуру, подібну до багатьох інших країн Європи. Вона спрямована на підготовку студентів до конкретних професійних областей та забезпечує високий рівень якості навчання. Ось деяка загальна інформація про професійну освіту в Бельгії. Система професійної освіти в Бельгії включає в себе технічну освіту, професійну освіту та вищу професійну освіту (вищу професійну освіту також називають фр. «*Hautes Écoles*» – закладом вищої освіти). Студенти можуть обирати різні професійні шляхи, такі як медицина, інженерія, сфера гостинності, мистецтво і багато інших. Технічна освіта в Бельгії спрямована на підготовку студентів до виконання технічних робіт і має практичний спрямований підхід. Професійна освіта орієнтована на конкретні професії та підготовку до практичної роботи у відповідних сферах. Ця освіта може бути надана в школах, професійних інститутах або через підприємства. Вища професійна освіта включає в себе бакалаврат і магістратуру в вищих професійних школах, де студенти отримують практичні навички та готуються до роботи в конкретних галузях¹⁷⁷. У Бельгії також існує можливість отримати професійну освіту заочно або дистанційно, що дає змогу студентам поєднувати навчання з роботою або іншими зобов'язаннями. Бельгійська система освіти фінансується як державними коштами, так і внесками студентів. Вартість навчання може різнитися в залежності від рівня освіти та статусу студента (наприклад, громадяни ЄС мають інші умови фінансування, ніж громадяни інших країн). Мова навчання в Бельгії може бути французькою, голландською або німецькою, залежно від регіону країни. Більшість програм навчання доступні як мовні, так і багатомовні.

Незважаючи на різні соціально-економічні та освітні контексти у Бельгії, системи VET стикаються з багатьма викликами – перш за все, мовними. Співіснування трьох офіційних мов у Бельгії залишається ключовим викликом у всіх регіонах, що також впливає на

---

¹⁷⁷ Cedefop (2020). Spotlight on VET – 2020 compilation. https://www.cedefop.europa.eu/files/vet_in_belgium.pdf

міжрегіональну мобільність. Знання мови навчання є важливим питанням у професійній освіті, особливо для кращої інтеграції новоприбулих. У відповідь на цю потребу, наприклад, у Брюсселі шукачам роботи пропонують мовні ваучери на роботу, щоб покращити їхні мовні навички та шанси на працевлаштування.

Навчання впродовж життя також є серйозним викликом, оскільки участь у навчанні дорослих та безперервній освіті/підготовці залишається порівняно низькою в Бельгії. Наразі низька участь (особливо у Валлонії – 6,6% у 2019 році)¹⁷⁸ та низька залученість компаній до навчання призводить до нестачі кваліфікованої робочої сили серед уже працевлаштованих людей, яка б відповідала змінам у потребах. Особливо це стосується ІКТ-навичок та робочих місць, що призводить до того, що компанії не готові до вирішення проблем цифровізації робочих місць.

Також докладаються зусилля для розширення пропозиції освіти для дорослих, підвищення грамотності та вивчення мов. Політика спрямована на посилення синергії між сферами праці та освіти. Наприклад, до 2017 року компанії були зобов'язані виділяти 1,9% витрат на заробітну плату на підтримку програм навчання впродовж життя; відтоді нова міжпрофесійна угода, підписана соціальними партнерами з приватного сектору, встановила правило, що кожен працівник має право на п'ять днів навчання на рік. Також було вжито певних заходів для збільшення або збереження для збільшення або збереження кількості працівників у віці 45+ в компаніях. Покращення забезпечення та доступу до навчання впродовж життя до навчання впродовж життя посідає важливе місце в політичному порядку денному.

Необхідність цифрової трансформації у сфері навчання та на ринках праці була підкреслена кризою, спричиненою коронавірусом. Через брак обладнання та належних цифрових компетентностей у сфері дистанційного навчання (як серед викладачів, так і серед студентів) забезпечення дистанційного навчання зіткнулося з певними труднощами. Співтовариства запровадили низку заходів для вирішення цих проблем. У BE-FR, FormaForm та Інститут підвищення кваліфікації (IFC) розробили нові курси, щоб допомогти вчителям адаптуватися до викладання онлайн. У Фландрії підтримку вчителям надавали через Klasse (журнал для вчителів Фламандського міністерства освіти) і KlasCement (освітній портал Фламандського міністерства освіти, де викладачі та студенти, які проходять педагогічну підготовку, можуть обмінюватися навчальними

---

¹⁷⁸Cedefop (2020). Spotlight on VET – 2020 compilation. https://www.cedefop.europa.eu/files/vet_in_belgium.pdf

матеріалами і ресурсами). навчання). Очікується, що ці зміни матимуть довгостроковий вплив на методи викладання. У більш широкій перспективі, такі ініціативи такі як GO4Brussels 2030 і «Цифрова Валлонія», спрямовані на розбудовувати майбутнє роботи¹⁷⁹.

Безробіття серед молоді залишається головною проблемою для бельгійської влади, яка загострилася через коронавірусну кризу, оскільки так зване «покоління ковіду» серйозно постраждало від відсутності стажувань/практики та вищого рівня відсіву через дистанційне навчання. Дуальна освіта часто просувається в регіонах і громадах як захід для зменшення бездіяльності серед молоді, але головним чином як шлях навчання, який робить можливим альтернативне навчання для більшої кількості молодих людей з метою підвищення їхньої кваліфікації. У німецькомовній спільноті Бельгії вже існує давня традиція дуального навчання, яка зараз поширюється на вищу освіту. У 2019 році в фламандській мовній спільноті була впроваджена нова система дуального навчання, яка дає змогу учням середньої школи віком від 15 років поєднувати навчання з роботою на підприємстві. Для просування цього нового методу навчання на робочому місці були розроблені різні інструменти та кампанії, які в майбутньому будуть поширені на вищу освіту та освіту для дорослих. Спектр можливостей для навчання та кількість залучених студентів зростає з кожним роком. Ідеї публічно-приватного партнерства широко застосовуються у сфері професійної освіти Бельгії як основа дуальної освіти, у роботі центрів професійної досконалості тощо. Окрім цього така форма публічно-приватного партнерства як соціальний облігаційний імпакт (Social Impact Bond, SIB) широко застосовується у професійній освіті для освоєння та працевлаштування молодих мігрантів.

Duo for a Job («Дует для роботи»)¹⁸⁰ – це некомерційна організація та програма, яка на сьогоднішній день діє як у Бельгії, так і в інших країнах, таких як Франція, Нідерланди та Іспанія. Ця програма спрямована на підтримку молодих людей з іммігрантським корінням, які шукають роботу, інтеграцію на ринку праці та покращення міжкультурного розуміння в суспільстві. Основною ідеєю є створення «дуєтів», в яких молоді люди, зазвичай іммігранти, співпрацюють з досвідченими професіоналами-наставниками

---

¹⁷⁹ Cedefop (2020). Spotlight on VET – 2020 compilation. https://www.cedefop.europa.eu/files/vet_in_belgium.pdf

¹⁸⁰ ETF (2020). Public–Private Partnerships for Skills Development a Governance Perspective Volume II. Case studies. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_ii.pdf

(волонтерами), які надають їм підтримку та допомогу в пошуку та отриманні роботи.

Основні аспекти програми Duo for a Job включають: пошук роботи: молоді люди, які беруть участь у програмі, отримують підтримку у пошуку роботи, оформленні резюме, підготовці до співбесіди, а також консультації щодо кар'єрного розвитку; партнерство з волонтерами: програма об'єднує молодих учасників із волонтерами, які мають досвід та контакти в своїй галузі. Волонтери надають особисту підтримку та розуміють особливості пошуку роботи в Бельгії; міжкультурний обмін: програма сприяє покращенню міжкультурного розуміння і співпраці між різними культурами, створюючи позитивне соціокультурне середовище; підтримка після знаходження роботи: Duo for a Job надає підтримку інтеграції учасникам після того, як вони знайдуть роботу, а також надає можливості для мережевого зв'язку та професійного розвитку; розширення на інші країни: програма Duo for a Job розширилася за межі Бельгії і зараз функціонує в декількох європейських країнах.

Ця програма є доброю ініціативою для іммігрантів, які шукають можливості на ринку праці та хочуть інтегруватися в бельгійське суспільство. Вона сприяє розвитку професійних навичок та соціокультурному розумінню.

Duo for a Job – це програма, яку спочатку спонсорувала організація Actiris, регіональна агенція зайнятості Брюсселя, в рамках політики підтримки інтеграції та працевлаштування недавно прибулих іммігрантів у віці 18-30 років. Програму реалізовувала неприбуткова організація Duo for a Job Association, яка була постачальником послуг і розробником інтервенції. Зокрема, програма була спрямована на роботу з молодими іммігрантами, щоб «посилити їхнє занурення в місцеву культуру шляхом співпраці з досвідченими місцевими громадянами пенсійного віку, допомогти їм підключитися до існуючих мереж працевлаштування та розширити їхні професійні можливості»¹⁸¹. Проблемою, яку намагалася вирішити програма, був високий рівень безробіття (20,8%) у Брюссельському регіоні (у 2013-2014 рр.). Ситуація була ще гіршою з безробіттям серед молоді, яке сягнуло піку на рівні 31,7%. Програма Duo for a Job була реалізована за допомогою схеми облігацій соціального впливу (SIB), що була першою у своєму виді в Бельгії. У цьому тематичному дослідженні розглядаються попередні результати та попередні результати та отримані уроки, а також визначення та механізми SIB.

---

¹⁸¹ Murray, R., Caulier-Grice, J. and Mulgan, G., The open book of social innovation, NESTA-The Young Foundation, London, 2010.

Соціальний облігаційний імпакт (Social Impact Bond, SIB)¹⁸², також відомий як публічно-приватне партнерство з фінансуванням за результатами, є фінансовим механізмом, спрямованим на вирішення соціальних проблем. Ось декілька ключових пунктів стосовно соціальних облігаційних імпаکتів:

1. Суть SIB: SIB – це контракт між урядом, інвесторами та постачальниками соціальних послуг. Інвестори надають фінансування для програми соціальних послуг, а уряд оплачує їх за результатами, тобто тільки у випадку, якщо досягаються певні соціальні показники.

2. Мета SIB: головною метою SIB є стимулювання інновацій у сфері соціальних послуг та забезпечення результатів для громади. Він може бути використаний для вирішення різних соціальних проблем, таких як укладання безробітних у роботу, зменшення кримінальності або поліпшення здоров'я населення.

3. Структура SIB: зазвичай SIB включає інвесторів, постачальників послуг, оцінювачів, урядових органів і експертів. Оцінювачі визначають, чи досягнуті визначені цілі і уряд виплачує інвесторам, якщо це вдається.

4. Ризики і вигоди: SIB дає змогу урядам перенести частину ризиків на приватних інвесторів, що може бути корисним при впровадженні нових програм. Однак це також може вимагати складного моніторингу та оцінки.

5. Приклади застосування: SIB застосовується в різних країнах для вирішення соціальних викликів. Наприклад, SIB використовувався для зменшення рецидиву серед екс-в'язнів у Великобританії та поліпшення освіти у США¹⁸³.

Соціальний облігаційний імпакт є інноваційним підходом до розв'язання соціальних проблем, використовуючи приватний капітал для досягнення громадських цілей. Використання соціального облігаційного імпаکتу як методу фінансування було на той час абсолютно новим, і його застосування в рамках програми «Duo for a Job» було безпрецедентним у Бельгії. Пілотна фаза програми тривала з 2014 по 2016 рік.

Учасники програми:

– Actiris, Брюссельське регіональне агентство зайнятості, є державним органом, який був платником результату, а в цьому випадку – ініціатором процесу. Actiris оголосив конкурс проектів для пошуку постачальника послуг для проведення першого СІБ. Actiris

---

¹⁸² OECD, Understanding social impact bonds, working paper, OECD LEED programme, 2016.

¹⁸³ Social Finance, A new tool for scaling impact: How social impact bonds can mobilise private capital to advance social good, 2012.

попередньо відібрав шість інноваційних проєктів, спрямованих на сприяння професійній реінтеграції молоді в Брюсселі. Шість проєктів оцінювалися за чотирма критеріями: (1) цільова аудиторія проєкту; (2) витрати на одного безробітного і загальна вартість; (3) якість управління постачальником соціальних послуг; і (4) відповідність проєкту передбачуваній структурі SIB.

– Duo for a Job – це неприбуткова асоціація, яка була обрана в якості постачальника послуг. Із шести пропозицій Actiris обрав Duo for a Job як постачальника послуг завдяки інноваційним коучинговим інтервенціям та оцінюваності їх результатів. Duo for a Job – це асоціація, створена в 2013 році, і її бачення стверджує, що «Duo for a Job» має на меті усунути диспропорції та нерівність у доступі до ринку праці для молодих людей з іммігрантським походженням. «Дуо» високо цінує досвід людей похилого віку, руйнує вікові бар'єри і заохочує міжкультурну та міжпоколіннєву діяльність. Duo бореться зі стереотипами, такими як ейджизм та ксенофобія, відтворюючи тісні соціальні зв'язки, засновані на розумінні та солідарності. Підхід Duo полягає в об'єднанні безробітних молодих іммігрантів з досвідченими наставниками (як правило, недавніми пенсіонерами), які можуть допомогти їм зрозуміти ринок праці і зорієнтувати їх на ньому. Молода людина (підопічний) та його/її наставник зустрічаються щонайменше дві години на тиждень протягом шести місяців. Після SIB Duo розширив модель (на той час вона діяла лише в Брюсселі) і зараз працює в чотирьох містах (Брюссель, Льєж, Гент та Антверпен). Модель Duo виявилася досить успішною: у 2019 році вони заявили, що троє із кожних чотирьох іммігрантів, які взяли участь у програмі, знайшли роботу або оплачуване стажування¹⁸⁴.

– Консорціум інвесторів на чолі з Kois Invest (включаючи приватний фонд Degroof Petercam в якості інвестора) залучив 234 000 єврокапіталу для втручання.

– Незалежний оцінювач – Брюссельська обсерваторія зайнятості (l'Observatoire bruxellois de l'emploi) – використовувала квазі-експериментальний метод для оцінки результатів, за участю: експериментальної групи: 180 осіб з цільової групи (18-30 років, не громадяни ЄС, зареєстровані в Actiris), які отримали коучинг за програмою Duo for a Job; контрольної групи: 6 200 осіб, які за своїми характеристиками були подібні до основної групи.

Консорціум інвесторів надав початковий капітал за умови, що інвестори отримають відшкодування лише в разі успіху програми.

---

¹⁸⁴ ETF (2020). Public-Private Partnerships for Skills Development a Governance Perspective Volume II. Case studies. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_ii.pdf

Початкова гіпотеза щодо річної норми прибутку становила від 3% до 6%, виходячи з розрахунку, що чиста економія держави після активації особи, яка шукає роботу, становитиме 33 000 євро на рік на одну особу.

Вивчені уроки: Публічно-приватне партнерство. SIB¹⁸⁵ – це складне публічно-приватне партнерство, ефективність якого, порівняно з іншими схемами, все ще залишається предметом дискусій. Згідно із заявами Kois Invest, програма була успішною, і влада повернула капітал плюс прибуток інвесторам, які отримали річний дохід у розмірі 4%. Уряд також надав організації в шість разів більше коштів для продовження її роботи. Франсуа де Борхгрейв, засновник Kois, зазначає: «Таким чином, для державних донорів це спосіб протестувати різні підходи та моделі, не ризикуючи, що їхні субсидії не будуть використані належним чином, оскільки вони платять тільки в разі успіху програми. Якщо вона працює добре, вони можуть збільшити суму грошей, надану організації».

Фінансування. Консорціум інвесторів надав початковий капітал за умови, що він буде відшкодований лише в разі успішної реалізації програми. Початкова гіпотеза щодо річної норми прибутку становила від 3% до 6%, виходячи з розрахунку, що чиста економія держави після активації особи, яка шукає роботу, становитиме 33 000 євро на рік на одну особу.

Секторальне застосування. З точки зору постачальника послуг, успіх програми наставництва підтверджує переконання, що саме брак соціального капіталу, а не брак навичок чи мотивації, є причиною низького рівня участі мігрантів на ринку праці (Duo for a Job).

Сталість і масштабованість. За відсутності законодавчої бази, яка б підтримувала SIB у Бельгії, програма Duo for a Job була реалізована через окремі контракти з кожним партнером. Сторони обрали двосторонні контракти як рішення для уникнення технічних обмежень, що накладаються законодавством про публічно-приватне партнерство. Про успіх програми Duo for a Job свідчить той факт, що наразі вона реалізується, окрім Бельгії, ще в двох країнах – Франції та Нідерландах.

Ситуація в Бельгії є типовою для інших країн, тому немає прикладів законодавчої бази, яка могла б слугувати джерелом натхнення для інших держав, які впроваджують принципи публічно-приватного партнерства в освіті. У короткостроковій перспективі цей недолік є обмеженням для консолідації інструменту та його розширення для цілого сектору або країни.

---

¹⁸⁵ Arena, M., Bengo, I., Calderini, M. and Chiodo, V., ‘Social impact bonds: Blockbuster or flash in a pan?’ *International Journal of Public Administration*, 39(12), 2016, pp. 927–939. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/01900692.2015.1057852>

4.2 Центри публічно-приватного партнерства у професійній та вищій професійній освіті Нідерландів

Професійна освіта і підготовка у Нідерландах має хороші результати на ринку праці з відносно низьким рівнем безробіття серед молоді. Система професійної освіти і навчання є однією з найкращих у світі, оскільки вона є комплексною та дуже гнучкою. Ключовою особливістю повної середньої освіти є еквівалентність кваліфікацій для дуальної та шкільної форм навчання: навчання на робочому місці становить значну частину програм в обох випадках. Система також допомагає учням прогресувати. Її чотирирівнева структура дає змогу багатьом учням рухатися вгору освітніми сходами. Більшість учнів старших класів середньої школи вважають кваліфікацію вищого рівня найкращою гарантією працевлаштування: понад 70% з них навчаються за програмами, що ведуть до 3 або 4 рівня ЄРК, і половина всіх випускників 4 рівня продовжують навчання на програмах вищої освіти¹⁸⁶.

Провайдери професійної освіти і навчання у Нідерландах відносно автономні. Вони працюють в рамках широкої правової бази та національної структури кваліфікацій, але мають свободу у формуванні навчальних планів та організації надання послуг. Надійний національний та регіональний ринки праці та інформація про професійну освіту і навчання допомагають їм у цьому процесі.

Досвід Нідерландів показує, що ефективна система професійної освіти і навчання потребує регулярного коригування, щоб відповідати попиту на ринку праці та потребам суспільства. Дотримання правильного балансу між доступністю, якістю та ефективністю системи є постійним викликом. В останні роки основна увага приділяється зменшенню передчасного припиненню навчання та професійної підготовки, а також впорядкування кваліфікацій. Деякі нещодавні кроки спрямовані на підвищення ефективності шляхом скорочення тривалості програм та запровадження принципів фінансування для провайдерів професійної освіти і навчання, що заохочують швидке завершення програм. Ці та інші заходи базуються на традиціях науково обґрунтованої політики та практики. Моніторинг професійної освіти і навчання та ринку праці, а також регулярні опитування випускників сигналізують про тенденції та вузькі місця, а також сприяють інновації та зміни.

---

¹⁸⁶ Cedefop (2016). Vocational education and training in the Netherlands: short description. Luxembourg: Publications Office. Cedefop information series. <http://dx.doi.org/10.2801/476727>

У Нідерландах розроблено національний підхід до забезпечення якості та методології внутрішнього і зовнішнього оцінювання якості професійної світи і підготовки. На сьогоднішні системи забезпечення якості існують на рівні старшої середньої професійної освіти і навчання та вищої професійної освіти, перша з яких ґрунтується на нагляді та інспекції, а друга – на самооцінці, огляді та акредитації. Існує загальна система забезпечення якості для провайдерів професійної освіти і навчання, яка застосовується до навчання на робочому місці. Для визнаних курсів професійної освіти і навчання (в офіційному реєстрі), що пропонуються приватними провайдерами, застосовуються ті ж правила, що і для професійної освіти і навчання.

Настанови та стандарти сприяють культурі постійного вдосконалення. Зацікавлені сторони (включаючи інспекцію, постачальників послуг професійної освіти і навчання, студентів/учнів та викладачі/тренери та експертні центри професійної освіти і навчання) роблять свій внесок у їх розробку. Стекхолдери регулярно беруть участь у визначенні цілей і завдань професійної освіти і навчання, а також було погоджено їхню участь у моніторингу та оцінюванні.

Якість, швидкість реагування та інноваційна спроможність у старшій ланці професійної освіти і навчання були основними пріоритетами політики впродовж останніх кількох років. Основна увага приділяється досконалості та впровадженню перехресних кваліфікацій, факультативних частин у кваліфікаціях, що відповідають регіональним потребам. Консенсус полягає в тому, що, незважаючи на хорошу базову якість старшої середньої освіти, існує потреба бути більш амбітними. На найближчі роки передбачено додаткове (частково засноване на результатах) фінансування для підвищення якості; відповідальний міністр уклав угоди про якість з усіма закладами професійної освіти і навчання, що робить їх відповідальними та підзвітними за свою діяльність. Угоди про якість є основою для планів на 2015-2018 рр., розроблених самими закладами професійної освіти і навчання. Плани зосереджені на інтенсифікації викладання мов і базової математики, професійний розвиток персоналу та запобігання передчасному припиненню навчання; вони включають конкретні плани, зосереджені на посиленні викладання мови та базової математики, професійному розвитку персоналу та запобіганні передчасного припинення навчання; вони містять конкретні цілі, де це можливо¹⁸⁷.

---

¹⁸⁷ Cedefop (2016). Vocational education and training in the Netherlands: short description. Luxembourg: Publications Office. Cedefop information series. <http://dx.doi.org/10.2801/476727>

Система професійної освіти та підготовки у Королівстві Нідерланди, за даними таких організацій як ОЕСР, є однією із найкращих у світі (Westerhuis, 2018)¹⁸⁸. Такого рівня вдалося досягти завдяки зміні промислової політики, що, у свою чергу, привело до появи понад 160 центрів публічно-приватного партнерства у закладах, які надають середню професійну та вищу професійну освіту у співпраці з приватними компаніями різних секторів економіки.

Щоб йти в ногу з інноваціями та відповідати вимогам ринку праці, держава та приватний сектор об'єднали зусилля, аби прискорювати зміни та своєчасно вносити їх до професійних кваліфікацій. У результаті були створені динамічні центри регіонального та галузевого партнерства: центри експертизи у сфері вищої професійної освіти та центри інноваційної майстерності у сфері професійної освіти та підготовки.

Центри сприяють співпраці між місцевим бізнесом, професійно-технічними закладами, вищими професійними навчальними закладами та владою. Спільні інвестиції як державних, так і приватних сторін допомагають розвивати бізнес-моделі, які забезпечують їх фінансову життєздатність. Різноманітність і автономія є 64 ключовими характеристиками таких центрів. Кожен з них створює свою нішу та ринкову вартість. Завдяки співпраці центрів партнерства з освітніми закладами нові ідеї, методи та навчальні програми стають доступними для ширшої аудиторії здобувачів освітніх послуг.

Основне завдання центрів партнерства полягає у побудові міцних зв'язків між закладами (вищої) професійної освіти та бізнесом; у підготовці професіоналів своєї галузі, майстрів з інноваційним навичкам; у забезпеченні навчання протягом усього життя та своєчасній перепідготовці; у прискоренні та покращенні спроможності компаній до інновацій.

У Нідерландах публічно-приватне партнерство у сфері середньої та вищої професійної освіти має глибоке історичне коріння. Обидві ланки професійної системи засновані на кооперативних формах співпраці, які виникли у структурі цехів середньовіччя. У 1919 р. Закон про ремісничу освіту¹⁸⁹ встановив перші вимоги до такої форми партнерства. Після Другої світової війни професійно-технічна освіта, а також вища професійна освіта добре закріпилися у двох окремих системах: системі професійної освіти та підготовки (VET),

---

¹⁸⁸ ETF (2020). Public-Private Partnerships for Skills Development. A Governance Perspective. Volume II. Case studies. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_ii.pdf

¹⁸⁹ ETF (2020). Public-Private Partnerships for Skills Development. A Governance Perspective. Volume II. Case studies. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_ii.pdf

створеній відповідно до Закону 1996 р. (the WEB Act), та системі вищої професійної освіти (HPE), заснованій згідно із Законом 1986 р. (the WHO Act). У законодавчому процесі, пов'язаному з останніми реформами, обидві системи отримали значну автономію. Відтоді процес розширення масштабів привів до злиття та раціоналізації окремих закладів. Крім того, Стаття 23 Конституції Нідерландів гарантує свободу освіти незалежна від уряду, роблячи професійно-технічні коледжі VET та університети HPE автономними організаціями. Це також стосується приватних компаній та освітніх закладів приватної форми власності (ETF, 2020)¹⁹⁰. У голландській середній професійно-технічній освіті представники бізнесу та громадських організацій відіграють значну роль у визначенні професійних кваліфікацій та доступі до навчання на робочому місці.

Соціальні партнери (асоціації роботодавців та профспілки) співпрацюють із закладами освіти, щоб визначити вимоги до кваліфікацій та встановити критерії для проходження іспитів. Вони також несуть спільну відповідальність за визнання та забезпечення якості 230 000 компаній, у яких здобувачі освіти виконують свої зобов'язання щодо навчання без відриву від виробництва. Як наслідок, система старшої середньої професійно-технічної освіти гарантує інституційне становище для представників приватного сектору на ринку праці. Це, на відміну від вищої професійної освіти, де зв'язки менш глибокі, навчальні програми для HPE не визначаються структурою кваліфікацій, натомість їх оцінює уряд.

Діяльність центрів партнерства розпочалася у 2010 р. із кількох пілотних проєктів, які ґрунтувалися на існуючих ініціативах та мережах. Проте законодавча основа для функціонування подібних центрів стала можливою завдяки створенню у 2004 р. Науково-технологічну платформу (нідерл. Platform Vèta Techniek)¹⁹¹, яка була створена за ініціативою трьох міністерств Нідерландів (економіки, соціальних справ та освіти). З тих пір було запущено кілька кампаній із підбору персоналу та програм для інноваційної співпраці між компаніями та навчальними закладами, а нові типи освітніх програм поширювалися та розширювалися для просування технічної та технологічної освіти всіх типів і на всіх рівнях.

На сьогодні в Нідерландах повноцінно функціонує більше 160 центрів, у яких беруть участь понад 9 800 компаній, 5 000 викладачів

---

¹⁹⁰ ETF (2020). Public-Private Partnerships for Skills Development. A Governance Perspective. Volume II. Case studies. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_ii.pdf

¹⁹¹ Anneke Westerhuis (2018). Cedefop opinion survey on vocational education and training in Europe: The Netherlands. Cedefop ReferNet thematic perspectives series. URL: http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2018/opinion_survey_VET_Netherlands_Cedefop_Ref erNet.pdf

та 84 000 студентів. У середньому в одному центрі бере участь 35 компаній та інших організацій. Участь 65 відкрита для всіх компаній, які готові робити інвестиції. Центрам також дозволено надавати платні послуги приватному сектору. Різноманітність та автономія є ключовими характеристиками підходу центрів. Ідея полягає в тому, щоб кожен центр створював свою власну ринкову нішу (ETF, 2020)¹⁹².

Центри партнерства підтримуються державними грантами та співфінансуються за рахунок приватного капіталу. Щоб мати право на отримання гранту на створення центру, зацікавлені сторони повинні скласти бізнес-план, який відповідає низці вимог, а саме:

- партнери повинні визначити спільні цілі та терміновість створення нового фізичного середовища навчання;

- 50% бюджету має надходити від держави, ще 50% – від підприємств-партнерів. Операційні та фінансові аспекти перебувають у спільній відповідальності закладів професійної освіти та підготовки, з одного боку, та їхніх приватних партнерів – з іншого, але секретаріат партнерства базується у закладі освіти;

- Центри партнерства повинні продовжувати дотримуватися формальних державних вимог до відповідних рівнів освіти;

- бізнес-план повинен включати план довгострокової фінансової стійкості; кожен центр має стати фінансово незалежним протягом п'яти років.

Отже, центри партнерства у Королівстві Нідерланди спрямовані на сприяння та стимулювання інновацій у професійній освіті та підтримують перетворення самих навчальних закладів у таке середовище, де студенти можуть вирішувати реальні проблеми та виклики сучасного ринку праці, працювати над інноваційними рішеннями для посилення соціальної та економічної конкурентоспроможності. Завдяки співпраці з компаніями здобувачі освіти отримують доступ до розвитку знань у навчальних закладах, а заклади професійної освіти, у свою чергу, отримують більше знань про нові технології та ефективну базу практики для своїх студентів.

---

¹⁹² ETF (2020). Public-Private Partnerships for Skills Development. A Governance Perspective. Volume II. Case studies. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_ii.pdf

4.3 Національний навчальний офіс у Норвегії

Професійна освіта в Норвегії відома своєю високою якістю, практичним підходом та співпрацею з індустрією. Норвегія надає багато можливостей для отримання професійної освіти на різних рівнях. На найнижчому рівні є програми підготовки до праці для молодших учнів у загальноосвітніх школах. Середня професійна освіта (*Videregående opplæring*), поділяється на загальну та спеціалізовану. Також існують вищі професійні навчальні заклади, де можна отримати ступінь бакалавра та магістра у професійних галузях.

Професійна освіта в Норвегії акцентується на практичних навичках та роботі в реальних умовах. Учні навчаються різним професійним навичкам, таким як механіка, готельно-ресторанний бізнес, медичні послуги, інформаційні технології та багато інших. Норвегія активно співпрацює з промисловістю та роботодавцями для забезпечення актуальності програм професійної освіти та підготовки студентів до вимог ринку праці. Професійна освіта в Норвегії є безкоштовною для учнів, і навіть стипендії доступні для деяких категорій студентів. Також існують пільги для тих, хто вирішив вивчати певні професійні галузі. Мова навчання в основному норвезька, але також існують англomовні програми вищої професійної освіти для іноземних студентів. Випускники професійних програм отримують дипломи або сертифікати, які підтверджують їхні навички та кваліфікацію. Ці документи є добре визнані як в Норвегії, так і в інших країнах. Професійна освіта в Норвегії допомагає студентам отримати необхідні навички для вступу на ринок праці та успішної кар'єри в різних галузях. Ця система надає різні можливості для розвитку та самореалізації студентів.

Національний навчальний офіс для професій, пов'язаних з нафтою (*The National Office for Petroleum Management and Administration of Postgraduate Studies*), не є стандартним офісом для освіти, але є агентства й організації, які відповідають за навчання та управління у сфері нафтової промисловості. У Норвегії існують державні агентства й організації, такі як Норвезьке агентство з управління ресурсами (*The Norwegian Resource Management Agency*), які можуть бути відповідальними за регулювання та координацію професійної освіти в галузі природних ресурсів.

Як вже зазначалося, у Норвегії професійне навчання організовується на базі навчальних центрів за галузями: будівництво, електроенергетика, охорона здоров'я, логістика тощо. У нафтогазовому секторі, який чітко усвідомлює потребу в якісно

підготовлених нових працівниках, було створено Навчальний офіс для професій, пов'язаних з нафтою (*the Training Office for Oil-Related Trades, OOF*) – галузевий офіс, який організовує програми учнівства. OOF – це кооперативний орган, основними завданнями якого є координація та впорядкування навчальної діяльності компаній-членів, підвищення якості навчання та визначення потреб і можливостей сектору.

Нафтовий сектор Норвегії має великий попит на технічних спеціалістів з професійно-технічною освітою. Сектор стикається з дефіцитом кваліфікованих кадрів через низку причин, серед яких: нові геологорозвідувальні роботи, міжнародна конкуренція за найкращими працівниками та демографічні проблеми, що пов'язані із залученням молоді до системи професійної освіти. Нафтова галузь також вразлива до впливу світової економіки. У 2014 році вона постраждала від різкого спаду, що призвело до втрати великої кількості робочих місць, тоді як у 2019 році економіка знову почала відновлюватися, що викликало жвавий попит та висококваліфіковану робочу силу. Головна мета OOF полягає в тому, щоб гарантувати достатню кількість високоякісно підготовлених випускників професійних закладів. Для досягнення цієї мети важливо знати, скільки нових учнів потребує галузь, оскільки країна не любить навчати більше молоді, ніж насправді потрібно.

OOF є приватною асоціацією та організацією з нульовим принципом без планування прибутку. Він був створений дев'ятьма нафтовими компаніями в 1999 році, коли набрав 32 учнів. Зараз членами OOF13 є 37 нафтогазових компаній і компаній-судновласників. Більшість членів є досить великими приватними нафтовими компаніями, хоча деякі з них – це публічні фірми. Рівень покриття – 100%. П'ять компаній мають представництво в наглядовій раді OOF. Загалом у цій галузі працюють тисячі співробітників, які поділяють зобов'язання щодо професійної підготовки учнів.

4.4 Центри професійної майстерності у Фінляндії

Професійна освіта у Фінляндії відома своєю високою якістю і практичним спрямуванням. Фінляндія відділяє велику увагу розвитку професійної освіти та навчанню, оскільки це важливий компонент ринку праці та економіки країни. Ось деякі ключові аспекти професійної освіти у Фінляндії. Професійна освіта у Фінляндії включає в себе різні рівні. Основний рівень – це «*амматтикоркеакус*» (вища професійна освіта), яка надається в професійних ліцеях та інших вищих професійних закладах. Крім того, існують професійні вищі навчальні заклади, які надають бакалаврську та магістерську освіту¹⁹³.

Професійна освіта в Фінляндії акцентується на практичних навичках та реальних ситуаціях на робочому місці. Учні навчаються не лише теоретичним знанням, а й вирішенню конкретних завдань та проблем, які вони можуть зустріти в майбутньому робочому середовищі. Фінська професійна освіта відзначається сильним партнерством з підприємствами та роботодавцями. Це допомагає учням отримувати реальний досвід роботи та вступати на ринок праці із вже наявними навичками. Професійна освіта в Фінляндії, як правило, є безкоштовною для громадян та мешканців країни. Фінляндія також має спеціальні програми для мігрантів та іноземців, які бажають отримати професійну освіту. У більшості випадків мовою навчання є фінська або шведська, залежно від місця навчання і регіону. Однак також існують можливості отримати професійну освіту англійською мовою в окремих вищих професійних навчальних закладах. Випускники професійної освіти отримують диплом або сертифікат, який підтверджує їхні знання та навички, і їх можна використовувати для пошуку роботи як в Фінляндії, так і за кордоном. Фінляндія славиться якістю освіти, і професійна освіта не є винятком. Вона допомагає учням готуватися до успішної кар'єри та забезпечує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Упровадження підходів до професійної досконалості посідає чільне місце в загальному порядку денному політики ЄС у сфері навичок та професійної освіти і підготовки (VET). Європейський порядок денний у сфері навичок, Європейський освітній простір, Рекомендація Ради 2020¹⁹⁴ року щодо професійної освіти і підготовки,

¹⁹³Council of the European Union. (2020a). Council Recommendation of 24 November 2020 on vocational education and training (VET) for sustainable competitiveness, social fairness and resilience 2020/C 417/01. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020H1202%2801%29>

¹⁹⁴Council of the European Union. (2020b). Osnabrück Declaration on vocational education and training as an enabler of recovery and just transitions to digital and green economies. Endorsed on 30 November 2020 https://www.cedefop.europa.eu/files/osnabrueck_declaration_eu2020.pdf

а також Оснабрюкська декларація містять чіткі посилання на професійну досконалість як рушійну силу реформ у секторі професійної освіти.

Транснаціональні платформи Центрив професійної майстерності/досконалості (CoVEs) підтримуються Європейською Комісією через програму Erasmus+. Центри мають на меті стимулювати інновації та досконалість у системі професійної освіти і підготовки, об'єднуючи широке коло локальних партнерів. Провайдери VET, роботодавці, урядові палати, дослідницькі центри, агенції розвитку, служби зайнятості та соціальні партнери працюють разом, створюючи «екосистеми навичок», які сприяють інноваціям, економічному та соціальному розвитку на регіональному та європейському рівнях. VET відіграє важливу роль у дослідженнях, освіті й інноваціях.

Вони можуть сприяти розумним стратегіям спеціалізації, які ведуть до сталого зростання, інновацій, створення робочих місць та соціальної згуртованості (European Commission, 2022¹⁹⁵). У місцевому контексті CoVEs створюють «екосистеми навичок» для інновацій, регіонального розвитку та соціальної інтеграції, працюючи з CoVEs в інших країнах через міжнародні мережі співпраці. Вони впроваджують висхідний підхід до професійної досконалості із залученням широкого кола місцевих зацікавлених сторін, що дозволяє закладам професійної освіти швидко адаптувати надання навичок до мінливих економічних і соціальних потреб.

Центри професійної майстерності/досконалості надають можливості як для початкового навчання молоді, так і для постійного підвищення кваліфікації та перекваліфікації дорослого населення шляхом гнучкої та своєчасної пропозиції навчання, що відповідає вимогам динамічного ринку праці в контексті «зеленого» та цифрового переходу. Вони являються каталізаторами розвитку місцевого бізнесу та інновацій, тісно співпрацюючи з компаніями (зокрема малим та середнім бізнесом) над прикладними дослідницькими проєктами, створюючи центри знань та інновацій, а також підтримуючи підприємницькі ініціативи своїх учнів.

Мережі CoVEs спрямовані на «висхідну конвергенцію» досконалості системи VET. Вони будуть відкриті для участі країн з добре розвиненими системами професійної досконалості, а також тих, що перебувають у процесі розробки подібних підходів, спрямованих на розкриття повного потенціалу закладів професійної освіти і

---

¹⁹⁵European Commission. (2022). Vocational education and training: Skills for today and for the future. <https://op.europa.eu/webpub/empl/VET-skills-for-todayand-future/en/>

підготовки, щоб відігравати проактивну роль у підтримці зростання та інновацій. Ініціатива центрів професійної майстерності/досконалості впроваджує «європейський вимір» у професійну досконалість, підтримуючи реалізацію політики та заходів ЄС у сфері професійної освіти і підготовки, узгоджених з державами-членами, соціальними партнерами та провайдерами VET.

Концепція професійної досконалості характеризується цілісним підходом, що орієнтується на учня закладу професійної освіти, та є невід'ємною частиною «екосистеми навичок», сприяючи регіональному розвитку, інноваціям, смартспеціалізації та кластерним стратегіям; частиною трикутників знань, тісно співпрацюючи з іншими секторами освіти, науковою спільнотою та бізнесом; дає змогу учням здобувати як професійні (специфічні для роботи), так і ключові компетентності завдяки високоякісному навчанню, яке підкріплене забезпеченням якості; створює інноваційні форми партнерства з ринком праці та підтримується безперервним професійним розвитком персоналу, інноваційною педагогікою, мобільністю учнів і персоналу та стратегіями інтернаціоналізації системи професійної освіти і підготовки. Ідея таких центрів привернула увагу багатьох партнерів з усього світу.

Перший конкурс CoVEs у поточному програмному періоді було оголошено у 2021 р. (перший у програмному періоді 2021-2027), на нього було подано 84 проєктні заявки, в яких взяли участь понад 1700 партнерських організацій із 55 країн, що свідчить про їхній потенціал для підтримки інтернаціоналізації європейської професійної освіти та встановлення довгострокових партнерських відносин з організаціями за межами Європи. CoVEs можуть стати ключовим «будівельним блоком» для досягнення цілей ЄС щодо перетворення Європи на орієнтир світового класу для високоякісних навичок¹⁹⁶.

Завдяки високій якості заявок до початкового бюджету в 44 мільйони євро було додано додаткове фінансування: зрештою, для фінансування у 2021 році було відібрано 13 проєктів замість 11. З огляду на успіх, досягнутий у попередньому конкурсі, бюджет конкурсу 2022 р. було збільшено до 48 мільйонів євро, і очікується, що він буде поступово збільшуватися щороку.

Програма Еразмус+ на 2021-2027 рр. передбачає фінансування міжнародної мобільності для майже 2 мільйонів учнів та працівників сфери професійної освіти, а також бюджет у розмірі 400 мільйонів євро для фінансування 100 мереж CoVEs протягом цього періоду.

---

¹⁹⁶European Commission. (2022). Vocational education and training: Skills for today and for the future. <https://op.europa.eu/webpub/empl/VET-skills-for-todayand-future/en/>

У Фінляндії в рамках реформи VET, що закінчилася 2018 р.¹⁹⁷, було об'єднано початкову професійну освіту і підготовку (IVET) та продовжувану професійну освіту і підготовку (CVET) під однією законодавчою «парасолькою», запровадивши кілька елементів для підвищення гнучкості системи та посилення співпраці між провайдерами VET і роботодавцями. Національні кваліфікаційні вимоги, які регулярно оновлюються разом із соціальними партнерами, складають основу VET, тоді як провайдери VET вирішують, як організувати навчання. У Фінляндії спостерігається тенденція до створення багатогалузевих центрів VET. Усі фінські центри VET працюють за єдиним законодавством і мають доступ до державного фінансування на основі ліцензії.

У картографічному дослідженні «Мапування центрів професійної майстерності/досконалості» (Mapping of Centres of Vocational Excellence) (European Commission, 2019) фінський провайдер освіти Omnia, Об'єднаний орган управління освітою в регіоні Еспоо, розглядаються як приклад окремого центру професійної майстерності, що функціонує в конкретному регіоні. Omnia є багатогалузевим провайдером освіти та центром регіонального розвитку, що пропонує старшу середню освіту, професійну підготовку, загальну середню освіту, семінари та ліберальні курси освіти для дорослих. Omnia співпрацює з міністерствами, містами, торгово-промисловими палатами торговими палатами та підприємцями. Вже згадане раніше дослідження вказує на те, що діяльність типу CoVE може бути обов'язковою вимогою для провайдерів VET і визначає Фінляндію як приклад країни, де всі провайдери VET зобов'язані співпрацювати з роботодавцями.

Тісна співпраця на національному, регіональному рівнях та на рівні навчальних закладів є важливою частиною забезпечення якості VET у Фінляндії. Представники трудових колективів беруть участь у прогнозуванні потреб у навчанні та освіті, а також у розробці професійних кваліфікацій. Зворотний зв'язок, отриманий від представників роботодавців, є частиною системи фінансування VET, надаючи інформацію для розвитку якості (Міністерство освіти і культури та Національне агентство освіти Фінляндії, 2019)¹⁹⁸.

Національне агентство освіти Фінляндії заохочує центри VET розвивати педагогіку професійної освіти та підготовки разом із соціальними партнерами. Хоча операційна модель центрів професійної майстерності схожа, деякі з них більш схильні до участі в

¹⁹⁷European Commission. (2019). Mapping of Centres of Vocational Excellence (CoVEs). <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/566920f4-ee2d-11e9-a32c-01aa75ed71a1/language-en>

¹⁹⁸ Council of the European Union. (2020a). Council Recommendation of 24 November 2020 on vocational education and training (VET) for sustainable competitiveness, social fairness and resilience 2020/C 417/01. Official Journal of the European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020H1202%2801%29>

проєктах розвитку на національному рівні. Що стосується фінансування, то у Фінляндії не існує додаткового бюджету або інших фінансових механізмів спеціально для CoVEs.

У Фінляндії CoVEs є продовженням місцевої або регіональної структури та системи VET і не підпадають під дію спеціального законодавства. Інноваційність діяльність центрів професійної майстерності у Фінляндії полягає в тому, що CoVEs: стають шляхом до здобуття вищої освіти; у співпраці з університетами пропонують програми підготовки молодшого бакалавра для розширення горизонту навчання з партнерами; співпрацюють з університетами для створення нових навчальних програм та курсів; розробляють навчальні плани, проєкти з працевлаштування та програми наставництва; включають центри кар'єри, які постійно працюють над підготовкою студентів до професійного успіху та надають підтримку компаніям, коли їм потрібно найняти людей та відділи досліджень і розробок, що тісно співпрацюють з національними та міжнародними університетами.

Що стосується забезпечення якості CoVEs у Фінляндії, то він здійснюється переважно на національному рівні в рамках процесів самооцінювання центрів. Також беруться до уваги відгуки партнерів (приватного сектору, суспільства/місцевої громади). Процеси забезпечення якості включають національну нагороду за якість (за результатами аудиту) від Міністерства освіти та Фінського центру оцінювання освіти; національне опитування студентів; самооцінювання CoVEs відповідно до Європейських рамок якості VET; експертну оцінку UNESCO-UNEVOC (International Centre for Technical and Vocational Education and Training), оцінку сталості Фондом ОККА (OKKA Foundation); опитування персоналу; відгуки приватного сектору щодо оцінювання студентів.

Досвід Фінляндії яскраво демонструє переваги центрів професійної майстерності/досконалості як передових, прогресивних, інноваційних освітніх хабів. Це новітні освітні середовища з надсучасною матеріально-технічною базою та інклюзивними приміщеннями. Вони є ефективними для надання певних послуг урядам, роботодавцям, працівникам асоціацій, закладам освіти різних рівнів тощо; мають ефективні багатоканальні джерела фінансування (держава, міжнародні гранти, приватні особи чи підприємства, донорські організації); мають дієві механізми менеджменту за рахунок залучення до управління всіх зацікавлених сторін (держава, бізнес, громадськість). Ще одним доказом ефективності діяльності таких центрів є невинне збільшення їх кількості не лише в ЄС, але й в країнах-партнерах ETF (Азербайджан, Ізраїль, Грузія, Марокко, Туніс, Туреччина), а також в Україні.

4.5 Мережа провайдерів підвищення кваліфікації у Швеції

Професійна освіта в Швеції високо оцінюється за своєю якістю та актуальністю. Швеція пропонує різні форми професійної освіти, які включають в себе такі аспекти. Вона доступна на різних рівнях, включаючи освіту після обов'язкової школи та вищу професійну освіту. Основний рівень після обов'язкової освіти – це «гімназія» або «професійна школа,» де учні можуть вибирати між загальною та спеціалізованою програмами.

Професійна освіта в Швеції акцентується на практичних навичках та роботі в реальних умовах. Учні отримують можливість виконувати завдання та стажування в підприємствах та організаціях, що допомагає їм набувати практичного досвіду. Швецька система професійної освіти включає в себе тісну співпрацю з промисловістю та роботодавцями. Це дає змогу забезпечити відповідність навчальних програм потребам ринку праці. Професійна освіта в Швеції, як правило, є безкоштовною для громадян та мешканців країни. Студенти також можуть отримати стипендії та фінансову підтримку для покриття витрат на навчання. Мовою навчання в шведських професійних школах є шведська. Однак існують можливості навчатися англійською мовою в деяких програмах вищої професійної освіти. Випускники професійних програм отримують дипломи або сертифікати, які підтверджують їхні знання та кваліфікацію. Ці документи дозволяють студентам швидко вступати на ринок праці.

Професійна освіта в Швеції готує студентів до вступу на ринок праці та надає їм практичні навички, які широко визнані і шановані у всьому світі. Швеція славиться якістю своєї освіти, і професійна освіта не є винятком.

Учні у Швеції мають право на різні форми фінансової підтримки як для навчання у старших класах середньої школи, так і для навчання у вищих навчальних закладах. Це вважається важливою частиною освітньої політики уряду і надає людям з різним походженням і в різних життєвих ситуаціях можливість навчатися у Швеції або за кордоном, роблячи суспільство більш справедливим.

Соціальні партнери беруть активну участь у шведській системі освіти, гарантуючи тісний зв'язок освіти зі світом праці. Вони представлені в різних радах, таких як національні програмні ради, які існують для кожної професійної програми.

У 2020 році частка учнів початкової професійної освіти у загальній кількості учнів старшої школи була досить низькою – 35,6%; рівень працевлаштування випускників ПОН був позитивним і

становив 89,5% у 2021 році¹⁹⁹. Швеція зосереджується на підвищенні привабливості професійної освіти і навчання, і уряд вже розпочав різні заходи, такі як збільшення пропозиції програм вищої освіти та полегшення переходу до вищої освіти після завершення програми професійної освіти і навчання.

Участь у навчанні впродовж життя є високим пріоритетом у Швеції, і в 2021 році була найвищою серед країн-членів ЄС-27 (за даними Євростату) – понад 34% (за даними Євростату). Освіта дорослих надається у багатьох формах і має давні традиції. Учні віком від 20 років можуть отримати доступ до модульних програм для дорослих, які відповідають їхнім індивідуальним потребам: здобуття кваліфікації в новій галузі, доступ до вищої професійно-технічної або повної загальної середньої освіти. Неформальна освіта дорослих зосереджена головним чином на спеціалізованих курсах, орієнтованих на розвиток навичок, особливо з метою інтеграції безробітних або нещодавно прибулих мігрантів на ринок праці.

Система VET у Швеції стикається з високим ризиком невідповідності навичок між ринком праці та між потребами ринку праці та кваліфікацією випускників. Децентралізоване надання послуг через численні, але невеликі навчальні заклади VET, державне фінансування та вибір учнів впливають на пропозицію програм VET, збільшуючи ризик невідповідності навичок. У середині 2022 року шведський парламент ухвалив рішення про внесення певних змін до Закону про освіту, зобов'язавши зацікавлені сторони більше враховувати потреби ринку праці під час планування, визначення обсягів та пропозиції освіти.

Швеція вважається однією з найбільш конкурентоспроможних економік світу і є цифровим лідером на глобальному рівні. У 2018 році уряд прийняв Національний підхід до штучного інтелекту, прагнучи також стати лідером у використанні можливостей, які може запропонувати використання штучного інтелекту (ШІ). Згідно зі звітом Індексу цифрової економіки та суспільства (DESI) за 2022 рік, Швеція має вищі показники, ніж у середньому по ЄС-27, за загальними цифровими показниками; вона має одну з найвищих в ЄС частку фахівців у галузі ІКТ (7,5%), а частка випускників у галузі ІКТ вища за середній показник по ЄС. Однак економіці все ще не вистачає фахівців у галузі ІКТ, і очікується, що ця ситуація погіршиться в найближчі роки²⁰⁰.

---

¹⁹⁹Cedefop (2023). Vocational education and training in Sweden: short description. Luxembourg: Publications Office. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/800830>

²⁰⁰Cedefop (2023). Vocational education and training in Sweden: short description. Luxembourg: Publications Office. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/800830>

У міжнародному порівнянні шведські заклади VET є невеликими. Це збільшує витрати та ризики невідповідності між пропозицією, кар'єрними прагненнями та попитом роботодавців. Коли навчальні заклади ET невеликі, зростає потреба у співпраці щодо обладнання, приміщень та досвіду фахівців.

Нинішня шведська система, в якій необмежений вибір учнів і конкуренція між навчальними закладами, визначають поєднання надання послуг і державного фінансування, має тенденцію перешкоджати співпраці між навчальними закладами. Співпраця має заохочуватися більш енергійно за допомогою критеріїв оцінювання шкіл та фінансування. Залучення соціальних партнерів до регіонального планування має бути обов'язковим, а їхня точка зору має бути врахована при визначенні пропозиції.

Навчання на робочому місці (WBL) зараз є майже універсальним у шведській старшій середній професійній освіті, і цінується як учнями, так і роботодавцями. Це справді сильні сторони, але є свідчення того, що якість навчання на робочому місці може бути різною. Забезпечення та організація WBL значною мірою залежить від окремих навчальних закладів та окремих викладачів VET. Хоча багато викладачів VET виконують роботу добре, вони часто обмежені в часі і їм може бракувати спеціальних навичок для організації WBL²⁰¹. Теоретичною перевагою надання VET у Швеції є те, що студенти можуть бути зараховані лише зараховуватися на програми з WBL. Це засіб перевірки реального попиту роботодавців на навички, що розвиваються. Однак майже половина директорів шведських шкіл повідомляють, що кількість і співвідношення пропонованих місць у VET не залежить від наявності відповідної програми WBL.

За останні роки участь соціальних партнерів у шведській VET поступово зростає. Ця участь може бути ще більше посилена в програмах учнівства. Соціальні партнери у Швеції беруть меншу участь у розробці та реалізації програм учнівства, ніж у багатьох інших країнах, де існує система учнівства. Шведські роботодавці, які пропонують учнівство, мають менше обов'язків, але й менше впливу на учнівство.

Швеція успішно побудувала національну систему залучення соціальних партнерів. На місцевому рівні очікується, що школи укладатимуть угоди про співпрацю з місцевими програмними радами (lokala programråd), пов'язаними з наданням шкільних послуг. Вплив

---

²⁰¹Kuczera, M. and S. Jeon (2019), Vocational Education and Training in Sweden, OECD Reviews of Vocational Education and Training, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/g2g9fac5-en>

та участь місцевих рад значно варіюється, залежно від школи та програми²⁰².

У Швеції було зафіксовано найбільше падіння рівня охоплення VET серед країн ОЕСР у період з 2009 по 2015 рік. Зниження популярності професійної освіти може бути пов'язане зі слабкими шляхами переходу від VET до вищої освіти. Щоб вирішити цю проблему, Швеція планує відновити академічний зміст рутинних курсових робіт у програмах VET, вилучений реформою 2011 року, але дозволити учням, які менш зацікавлені в академічних предметах, відмовитися від більш вимогливих академічних курсів.

Міжнародний досвід показує, що початкові програми професійної освіти і підготовки, які пропонують слабкі шляхи для подальшого розвитку, стають непривабливими для учнів і роботодавців. Тому Швеція планує посилити зв'язок між старшою середньою та післясередньою освітою. Випускники закладів професійної освіти будуть більш зацікавлені в отриманні кваліфікацій після закінчення середньої освіти для подальшого кар'єрного розвитку. Гнучкі механізми дозволяють студентам продовжувати працювати під час навчання, і, таким чином, зберігати дохід від зайнятості. Післясередня професійна освіта і навчання має бути більш доступною для дорослих, які бажають підвищити свою кваліфікацію. Щоб привабити працюючих дорослих, програми повинні бути гнучкими і давати змогу поєднувати роботу з навчанням.

Швеція стикається з дефіцитом кваліфікованих кадрів і старінням населення. Нещодавнє збільшення кількості мігрантів відкриває нові можливості, але вони можуть бути повністю реалізовані лише в тому разі, якщо Швеція зможе вирішити пов'язані з цим проблеми. Порівняно з іншими країнами, рівень переходу мігрантів до старших класів середньої професійної освіти є низьким. Нещодавнє нововведення – часткові кваліфікації (професійні пакети) – пропонує привабливу альтернативу для таких учнів, які перебувають у несприятливому становищі, але водночас несе в собі певні ризики²⁰³.

Пріоритетом політики має й надалі залишатися здобуття молодими людьми, в тому числі мігрантами, повної загальної середньої освіти. Професійні пакети повинні слугувати сходинками, поряд із тісною співпрацею між старшими класами середньої школи та муніципальною освітою для дорослих, посиленням індивідуального

---

²⁰²Kuczera, M. and S. Jeon (2019), Vocational Education and Training in Sweden, OECD Reviews of Vocational Education and Training, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/g2g9fac5-en>

²⁰³ Kuczera, M. and S. Jeon (2019), Vocational Education and Training in Sweden, OECD Reviews of Vocational Education and Training, OECD. https://www.congreso.es/docu/docum/ddocum/dosieres/sleg/legislatura_14/spl_28/pdfs/52.pdf

оцінювання, персоналізованими підходами та посиленням профорієнтаційної роботи. Можна очікувати, що відносно помірні зміни в наданні професійної освіти і підготовки, зокрема, коригування тривалості програм або вимог до вступу, значно покращать просування мігрантів до професійної освіти і навчання.

За останнє десятиліття Швеція запровадила широкий спектр реформ у своїй системі професійної освіти та підготовки на рівні старшої середньої школи. Вона посилила навчання на робочому місці, запровадивши суворіші вимоги до організації навчальними закладами виробничої практики під час навчання за професійними програмами, а також роль соціальних партнерів, створивши національну архітектуру, в якій соціальні партнери можуть співпрацювати з урядом для нагляду за системою професійно-технічної освіти. Також створено систему учнівства. Існують стимули для заохочення місцевої взаємодії з соціальними партнерами, а нещодавно було запроваджено нові стимули для заохочення роботодавців платити учням заробітну плату, а також навчати наставників на робочому місці, щоб вони були належним чином підготовлені до наставництва стажерів та учнів на робочому місці. Нова інноваційна система післядипломної вищої професійної освіти продовжує зростати і розвиватися. Всі ці зміни є позитивними.

Швеція створила основу для залучення соціальних партнерів на національному та місцевому рівнях рівні. На національному рівні Національні програмні ради консультують Національне агентство з освіти щодо конкретних програм професійної освіти та підготовки, тоді як на місцевому рівні партнерство із соціальними партнерами встановлюється на рівні шкіл, то взаємодія з соціальними партнерами здійснюється на рівні навчальних закладів²⁰⁴. У рамках публічно-приватного партнерства очікується, що навчальні заклади укладатимуть угоди про співпрацю з однією або кількома місцевими програмними радами у сферах, що відповідають програмам професійної освіти і навчання, які пропонуються в навчальному закладі. Очікується, що до складу місцевих рад входитимуть представники місцевого трудового життя, інші зацікавлені сторони та соціальні партнери, а їхня роль полягатиме в консультуванні навчальних закладів щодо того, як адаптувати програми професійної освіти і навчання до потреб місцевого ринку праці, а також у

---

²⁰⁴Kuczera, M. and S. Jeon (2019), Vocational Education and Training in Sweden, OECD Reviews of Vocational Education and Training, OECD. https://www.congreso.es/docu/docum/ddocum/dosieres/sleg/legislatura_14/spl_28/pdfs/52.pdf

підтримці професійної освіти і навчання, наприклад, шляхом пошуку місць для проходження учнями виробничої практики.

За даними одного з опитувань викладачів професійної освіти і навчання, 75% повідомили, що працюють у навчальних закладах, де є місцева рада програми, пов'язана з програмою викладача, а 6% повідомили, що працюють у навчальних закладах, де є спільні ради для кількох програм професійної освіти і навчання. Але це ж дослідження показує, що вплив місцевої ради дуже різниться. Діяльність місцевих рад не регулюється законодавчо, а навчальні заклади можуть вільно організовувати місцеві ради відповідно до своїх потреб, тому якість партнерства на місцевому рівні дуже сильно варіюється. Зв'язки між національним і місцевим рівнями також можуть бути покращені.

Розвиток технічних коледжів (*Teknikcollege*)²⁰⁵ і медичних коледжів є прикладом того, як представники трудової діяльності ініціювали далекоюсяжну співпрацю один з одним і зі школами. Важливо, що модель партнерства вказує на дещо інший погляд на професійну освіту і підготовку, порівняно з ринковим підходом, який підпорядковує професійної освіти і навчання короткостроковим потребам окремого бізнесу чи учня. Навпаки, освіта і навчання розглядаються з точки зору партнерства, що передбачає більш широке мережеве мислення, яке охоплює робочі місця, навчальні заклади, окремих осіб, а також різноманітні приватні підприємства та громадські організації. Технологічний коледж розроблений і управляється Промисловою радою Швеції, яка є партнерством між лідерами галузевих організацій роботодавців і працівників. Термін «Teknikcollege» означає центри компетентностей, що пропонують молодим людям і дорослим освіту, пов'язану з галуззю на всіх рівнях. «Teknikcollege»²⁰⁶ – це концепція, що існує в Швеції, спрямована на покращення якості технічної та професійної освіти. Ця ініціатива об'єднує навчальні заклади, підприємства та організації з метою забезпечення студентам високоякісної практичної освіти та готовності до вступу на ринок праці в сферах техніки та інженерії.

Основні характеристики Teknikcollege включають:

– партнерство між навчальними закладами і підприємствами: Teknikcollege створює партнерства між професійними технічними навчальними закладами (включаючи вищі навчальні заклади) та

---

²⁰⁵NordForsk (2014). Nord-VET – The future of Vocational Education in the Nordic countries. The current state of the challenges for VET in Sweden. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:953134/FULLTEXT01.pdf>

²⁰⁶Teknikcollege. För svensk industris framtid. <https://teknikcollege.se/>

підприємствами в окремих регіонах. Ця співпраця сприяє близькому зв'язку між освітою та роботодавцями;

– практичне навчання та стажування: програми Teknikcollege надають студентам можливість набувати практичні навички через стажування та практику в реальних робочих умовах в компаніях-партнерах;

– академічна та практична освіта: Teknikcollege комбінує академічну освіту з практичним навчанням, надаючи студентам теоретичні знання, необхідні для розуміння технічних аспектів, а також можливість вирішувати реальні завдання в компаніях;

– заохочення кар'єрного розвитку: метою Teknikcollege є підготовка студентів до успішного вступу на ринок праці. Програми сприяють кар'єрному розвитку та можуть надавати можливості для подальшого навчання на більш високих рівнях;

– локальні ініціативи: Teknikcollege зазвичай впроваджується на регіональному рівні і розробляється з урахуванням конкретних потреб і можливостей місцевого ринку праці.

Ця ініціатива має на меті сприяти розвитку технічних та інженерних навичок в Швеції і забезпечити попит на кваліфіковані фахівці в цих галузях. Teknikcollege також допомагає зробити освіту більш доступною та відповідною до потреб ринку праці. У цьому контексті враховуються вісім критеріїв якості Teknikcollege²⁰⁷:

1. Регіональна співпраця – співпраця між муніципалітетами та приватними компаніями.

2. Організація та управління – регіональні та місцеві керівні групи.

3. Потреби галузі у навичках – відповідність між попитом на ринку праці та навчальними програмами.

4. Навчання та оцінка – сертифікація навчальних курсів, які відповідають потребам компанії.

5. Креативне та стимулююче навчальне середовище – наявність відповідного обладнання, навчання в реальному робочому середовищі.

6. Навчання в технікумі – добре організований навчальний процес у навчальних закладах.

7. Участь ринку праці в освіті – постійні контакти між студентами/викладачами та компаніями.

8. Забезпечення якості – гарантія постійного розвитку технікуму відповідно до вимог галузі.

---

²⁰⁷ETF (2020). Public-Private Partnerships for Skills Development a Governance Perspective Volume II. Case studies. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-01/ppps_for_skills_development_volume_ii.pdf

Питання для самоконтролю

1. З якими викликами та проблемами стаскається система професійної освіти та підготовки Бельгії?
2. Які сильні сторони державної політики у сфері професійної освіти?
3. Як ефективно можна запозичити бельгійську ідею «Дует для роботи» за для забезпечення вітчизняної професійної освіти професіоналами зі сфери бізнесу тощо?
4. Як фінансуються центри публічно-приватного партнерства у Нідерландах?
5. Які сильні сторони голландської системи професійної освіти і підготовки?
6. Який перспективний досвід Нідерландів можна використати для реформування професійної (професійно-технічної) освіти України?
7. Які особливості має професійна освіти Фінляндії?
8. Що таке «Центри професійної майстерності/досконалості»?
9. Як досвід Фінляндії можна використати для модернізації закладів професійної (професійно-технічної) освіти в Україні?
10. Як забезпечується якість надання освітніх послуг в центрах професійної досконалості?
11. Який механізм створення та фінансування центрів професійної досконалості?
12. Яких ефективних змін зазнала система професійної освіти і підготовки Швеції?
13. Що являються собою Teknikcollege у Швеції?
14. Який механізм використовує Швеції для залучення партнерів у систему професійної освіти і підготовки?

РОЗДІЛ 5

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

5.1 Проєкт «Партнерство для професійної освіти і навчання» в Республіці Польща

Професійна освіта і навчання Республіки Польща має три рівні управління: національний (міністерства), регіональний (директори шкіл, які в основному здійснюють педагогічний нагляд) та повітовий (управління школами). Міністерство освіти і науки відповідає за середню та вищу професійну освіту за підтримки інших міністерств, що відповідають за конкретні професії. Соціальні партнери консультують політиків щодо необхідних змін у професійній освіті і навчання. Міністерству допомагає консультативний орган – Рада директорів професійно-технічних навчальних закладів, створена у 2018 р.²⁰⁸.

Із вересня 2017 р. польська система освіти зазнає суттєвої реструктуризації, яка мала завершитися у 2023 р. Нова реформа освіти вивела на передній план потребу в профільному навчанні, що включає в себе комплексний пакет рішень, спрямованих на точність, якість та ефективність навчання, які реалізуються по сьогоднішній день. Деякі з цих кроків передбачають: співпрацю з роботодавцями; залучення роботодавців до професійного навчання; розвиток освіти на базі підприємств; постійний моніторинг потреб ринку праці; обов'язкове профорієнтаційне консультування; розвиток додаткових навичок та отримання ринкової кваліфікації; зарахування в технікумі оцінок з предметів, опанованих в закладі професійної освіти для тих студентів, які вирішили вступати до університетів; податкові преференції для роботодавців; обов'язковий професійний іспит.

У Польщі професійна освіта і навчання надається в основному на основі шкільних програм старшої середньої та післяшкільної освіти. Програми повної середньої освіти поєднують загальну та професійну освіту. Учні можуть здобути професійну кваліфікацію за такими спеціальностями:

– 3-річні галузеві програми першого етапу (*branżowe szkoły I stopnia, МСКО 353*), які ведуть до отримання диплома про професійну кваліфікацію за однією професією (після складання державних професійних іспитів). Випускники можуть вступати на другий рік

---

²⁰⁸ Cedefop; Educational Research Institute (2022). Vocational education and training in Europe - Poland: system description [From Cedefop; ReferNet. Vocational education and training in Europe database]. P. 4 <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-ineurope/systems/poland-u2>

загальних програм повної середньої освіти для дорослих або на галузеві програми другого етапу;

– 2-річні галузеві програми другого етапу (*branżowe szkoły II stopnia, MCKO 354*), що розпочалися у 2020/21 н.р. Вони розвивають професійну кваліфікацію, отриману на першому етапі галузевих програм. Загальна освіта надається в денних, вечірніх та заочних класах або екстерном. Випускники можуть отримати атестат про повну загальну середню освіту (*matura*), що дає доступ до вищої освіти;

– 5-річні професійно-технічні програми (*technika, ISCED 354*), що ведуть до отримання диплома про професійну кваліфікацію за професіями, що складаються з двох кваліфікацій, після складання державних професійних іспитів. Випускники можуть отримати атестат про повну загальну середню освіту (*matura*), що дає доступ до вищої освіти;

– 3-річні спеціальні програми професійної підготовки (*szkoły specjalne przysposabiające do pracy, MCKO 243*) для учнів з особливими освітніми потребами (ООП), які завершуються отриманням свідоцтва про професійну підготовку;

– класи підготовки до праці для учнів з ООП віком від 15 років (*szkoły policealne, MCKO 453*).

Навчання на робочому місці є обов'язковим для всіх програм, орієнтованих на професійну освіту і навчання. Воно відбувається в шкільних майстернях, центрах безперервної освіти, центрах професійного навчання, або може бути частково чи повністю організоване роботодавцем, включаючи стажування. Окремою формою є навчання на робочому місці (стажування) тривалістю від 4 до 12 тижнів, залежно від професії; воно є обов'язковим для професійних програм старшої середньої школи.

Навчання дорослих, безперервна та позашкільна професійна освіта пропонується центрами підвищення кваліфікації, центрами практичного навчання, центрами підвищення кваліфікації та професійного розвитку, а також школами початкової професійної освіти:

– професійно-кваліфікаційні курси, що базуються на навчальних програмах для отримання кваліфікації за певною професією; учні можуть скласти державний професійний іспит і отримати свідоцтво про професійну кваліфікацію;

– курси професійних навичок на основі базової навчальної програми ПОН, що включає результати навчання для здобуття кваліфікації, або загальні результати навчання для всіх професій;

– мінімальні 30-годинні курси загальних навичок на основі загальноосвітньої програми;

- теоретичні курси для неповнолітніх працівників;
- із 2016 року до Інтегрованого реєстру кваліфікацій можуть бути включені кваліфікації, отримані на курсах, що пропонуються навчальними компаніями та іншими закладами неформальної освіти на основі навчальної програми.

Ключові особливості польської професійної освіти і навчання полягають у: а) гнучкості, що дає можливість змінювати шляхи навчання в будь-який час; б) класифікації професій, яка оновлюється різними зацікавленими сторонами відповідно до потреб ринку праці. Кожна професія складається з однієї-двох кваліфікацій, які можна здобути за допомогою програм IVET та CVET, і пов'язана з основною навчальною програмою. Кваліфікаційний диплом професійної освіти і навчання може бути виданий лише після отримання всіх кваліфікацій, необхідних для професії (через державні професійні іспити), разом з атестатом про закінчення школи; в) автономії закладу професійної освіти у розробці базових навчальних програм на основі навчального плану, які можна легко модифікувати відповідно до потреб ринку праці; г) єдиних, централізовано організованих зовнішніх професійних іспитах; д) професійно-кваліфікаційних курсах, що дають змогу дорослим отримати кваліфікацію; е) валідації неформального та інформального навчання за допомогою заочних іспитів²⁰⁹.

Польська система професійної освіти орієнтована на задоволення попиту роботодавців, тому постійно моніторить потреби ринку праці. Із 2019 р. Міністерство освіти і науки Польщі публікує прогноз попиту на працівників професійної освіти на національному та воєводському ринку праці. Його мета – вказати напрям, у якому має розвиватися пропозиція професійної освіти у зв'язку з потребами ринку праці. Як результат, органи місцевого самоврядування отримують збільшену освітню субвенцію для шкіл, що навчають за професіями, на які прогнозується найбільший попит на внутрішньому ринку праці.

У 2023 р. серед 33 ключових професій – професії майбутнього, пов'язані з автоматикою, робототехнікою, мехатронікою, програмуванням, зварюванням та будівництвом у широкому розумінні. За чотири роки в таких класах стало на кілька тисяч учнів більше.

З іншого боку, професії, які дедалі менше цікавлять молодь, зазнали помітного занепаду. У порівнянні з 2018 роком, сьогодні у кілька разів менше учнів навчаються в класах із профілем техніка з

---

²⁰⁹ Cedefop; Educational Research Institute (2022). Vocational education and training in Europe - Poland: system description [From Cedefop; ReferNet. Vocational education and training in Europe database]. P. 5 <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-ineurope/systems/poland-u2>

бухгалтерського обліку, техніка з туристичного обслуговування або техніка з організації реклами.

Урядом додатково запроваджено обов'язкове отримання висновку воєводської ради ринку праці, котрий видається терміном на 5 років. Таке оцінювання визначає рівень правомірності навчання за певною професією відповідно до потреб регіонального ринку праці. Основою замовлення на фахівців у Польщі є відслідковування попиту роботодавців та прогнозування. Країна інвестує у «потрібних» професіоналів і отримує економічні переваги.

Окрім того, що роботодавці у Польщі задають тон у визначенні найпопулярніших професій, вони ще й залучені до професійного навчання.

У Польщі передбачено законом, що сфера професійної освіти і навчання підтримується роботодавцями, організаціями роботодавців та економічними органами самоврядування. Це означає, що існує обов'язкова співпраця роботодавців та навчальних закладів. Така співпраця може передбачати:

- створення патронатних класів;
- програму професійного навчання на базі виробництва;
- практичне професійне навчання на базі виробництва;
- організацію професійного іспиту;
- підвищення кваліфікації вчителів закладів професійної освіти і навчання;
- здійснення професійного консультування тощо.

Держава також заохочує роботодавців робити пожертви школам, давши право вираховувати їх із податку на прибуток та податку на доходи громадян.

Іншим важливим аспектом є спонукання роботодавців залучати молодих фахівців до роботи. Польським урядом розроблено систему заохочень для роботодавців. Наприклад, пільги для стажистів включаються до оподатковуваних витрат роботодавців, а стажування зараховується до періоду трудової діяльності. Ще з корисного для студентів є те, що на першому курсі, пройшовши практику, вони швидко отримують розуміння про правильність вибору професії, оскільки 10-15% студентів вирішують змінити профіль навчання у перші пів року.

Як вже зазначалося, у Польщі реалізується освітня реформа, у тому числі і на рівні професійної освіти і навчання. У 2023 р. 60 заявок отримали позитивну оцінку Фонду розвитку системи освіти, діючи від імені Міністерства освіти в рамках другого конкурсу «Створення та підтримка 120 галузевих центрів навичок» (*branżowych centrów umiejętności*), що реалізують концепцію Центрів професійної досконалості (CoVEs) (*centrów doskonałości zawodowej*). Загальна

вартість виділеного фінансування становить понад 700 мільйонів злотих²¹⁰.

Інвестиції в розмірі понад 1,4 мільярда злотих передбачають створення 120 центрів у партнерстві з промисловими підприємствами та органами, які керують професійно-технічними навчальними закладами та центрами професійної підготовки.

Формула галузевих центрів навичок стане нововведенням в системі освіти. Центри будуть технологічно передовими освітніми, навчальними та екзаменаційними центрами у певній галузі. Їхні пропозиції будуть доступні учням, студентам, вчителям, викладачам та працівникам галузі.

У кожній із 120 галузей, визначених для участі в конкурсі, буде створено по одному центру – його місце розташування визначатиме відповідна галузь, причому, центри будуть створені на базі професійно-технічних училищ або центрів професійно-технічної освіти.

Центри спеціалізуватимуться на певній галузі економіки. Серед 120 галузей, в яких будуть створені центри, будуть ключові галузі для розвитку промисловості, включаючи автоматизацію, робототехніку, мехатроніку, автомобілебудування, аерокосмічну галузь, відновлювану енергетику, транспорт, судноплавство та логістику, харчову промисловість та інші.

Завдяки залученню галузей промисловості, проекти сприятимуть подальшій співпраці бізнесу з професійною освітою та забезпеченню сталої кооперації між промисловістю, професійно-технічними навчальними закладами та закладами вищої професійної освіти. Галузеві центри навичок виконуватимуть чотири функції: освіта та навчання; інтеграція та підтримка, інновації та розвиток; а також консультування та просування. Передбачається, що до кінця 2023 року буде створено щонайменше 20 галузевих центрів навичок, а до кінця 2024 року – ще 100.

Рада Міністрів Польщі ухвалила План дій у сфері професійної освіти і навчання на 2022-2025 рр. (*Plan działań w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2022-2025*²¹¹), розроблений Міністерством освіти і науки Польщі у співпраці з іншими міністерствами. Метою заходів, передбачених документом, є підготовка робітників до потреб сучасної економіки. Він є продовженням реформи професійно-технічної освіти, яка розпочалася у 2019 р. План дій враховує виклики, що постають перед професійною

²¹⁰ Branżowych centrów umiejętności. <https://programy.edukacja.gov.pl/wyniki-i-naboru-w-konkursie-na-utworzenie-120-branzowych-centrow-umiejetnosci/>

²¹¹ Plan działań w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2022-2025 <https://www.gov.pl/web/premier/plan-dzialan-w-zakresie-ksztalcenia-i-szkolenia-zawodowego-na-lata-2022-2025>

освітою внаслідок економічних змін, пандемії COVID-2019, розвитку нових технологій та зростаючої цифровізації.

Ключові заходи Плану включають:

- посилення співпраці з представниками роботодавців у подальшому розвитку професійної освіти в конкретних секторах економіки;

- постійну адаптацію пропозиції та змісту професійної освіти у співпраці з роботодавцями до технологічних змін та викликів, пов'язаних з цифровізацією;

- розширення доступу до нових професій для учнів з різними видами інклюзії;

- розширення спектру затребуваних на ринку кваліфікацій;

- створення галузевих центрів навичок (освітніх, навчальних та екзаменаційних центрів у конкретних галузях);

- подальшу підготовку мультимедійних матеріалів для професійного навчання з використанням нових технологій;

- збільшення використання нових технологій під час проведення професійних іспитів;

- прийняття додаткових рішень щодо можливості гнучкого працевлаштування професіоналів з ринку праці в навчальних закладах;

- розширення доступу викладачів професійно-технічних навчальних закладів до професійного навчання на базі роботодавців;

- заохочення кращих викладачів професійної освіти та їх залучення до діяльності, спрямованої на поширення інновацій у професійній освіті;

- запуск інтернет-порталу, що презентує доступні професії та сприяє співпраці між навчальними закладами та роботодавцями;

- організація Європейського конкурсу професійної майстерності – Euroskills у 2023 році;

- збільшення участі регіональних органів влади у заходах, спрямованих на розвиток професійної освіти та впровадження «Інтегрованої стратегії навичок 2023» на регіональному рівні.

Відповідно до Плану дій у сфері професійно-технічної освіти на 2022-2025 рр. уряди воєводств будуть більш активно залучатися до розвитку професійної освіти та навчання впродовж життя. У співпраці з місцевими партнерами вони розроблятимуть конкретні програми для реалізації «Інтегрованої стратегії навичок 2030» (*Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030*²¹²) в окремих регіонах. Вони також

---

²¹² Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow>

визначать пріоритетні навчальні курси в регіоні та переваги у витраті європейських коштів у регіоні на освіту та професійну підготовку.

Продовжиться підтримка регіональних проєктів для професійно-технічних навчальних закладів в окремих воєводствах. Професійно-технічна освіта буде одним із пріоритетів розподілу європейських коштів у сфері освіти в новій фінансовій перспективі 2021-2027 рр.

«Інтегрована стратегія навичок 2030» – це політика розвитку навичок відповідно до ідеї навчання впродовж життя, що охоплює всю систему освіти Польщі: загальну середню, професійно-технічну, вищу, неформальну освіту та підготовку, та враховує попит на конкретні навички, їх наявність, а також методи прогнозування попиту на відповідні навички, їх формування та розвиток, адаптацію до потреб ринку праці та економіки, ефективне застосування та систему управління та координації. Стратегія забезпечує основу для підтримки взаємодоповнюваності політик, що підтримують розвиток, активізацію та ефективне використання навичок.

Головною метою «Інтегрованої стратегії навичок 2030» є створення можливостей та умов для розвитку навичок, необхідних для зміцнення соціального капіталу, соціальної інтеграції, економічного зростання та досягнення високої якості життя. Реалізація цієї мети базується на шести пріоритетних напрямках:

- підвищення рівня ключових навичок у дітей, підлітків і дорослих;
- розвиток і поширення культури навчання, орієнтованої на активний і постійний розвиток навичок;
- збільшення участі роботодавців у розвитку та кращому використанні навичок;
- побудова ефективної системи діагностики та інформування про поточний стан і попит на кваліфікацію;
- розробка ефективних і тривалих механізмів міжміністерської та міжгалузевої співпраці та координації у сфері підвищення кваліфікації;
- вирівнювання можливостей у доступі до розвитку та можливості використання навичок.

Пріоритетом є залучення роботодавців до кожного етапу професійної освіти, починаючи з:

- визначення потреб у нових професіях та кваліфікаціях шляхом розробки та впровадження професійної освіти за тісної участі роботодавців;
- обладнання або переобладнання професійно-навчальних майстерень тощо;
- перевірки результатів навчання та працевлаштування випускників закладів професійно-технічної освіти.

З точки зору польських підприємців, поточна ситуація на ринку праці, що пов'язана з проблемами пошуку кваліфікованих працівників, становить реальну загрозу для роботи підприємств. Щоб запобігти цьому, роботодавцям необхідно ефективно співпрацювати із закладами професійної освіти, щоб отримувати майбутніх співробітників з тими навичкам, яких вони шукають.

Для вчителів теоретичних професійно-технічних дисциплін та майстрів виробничо-технічної підготовки планується нова форма підвищення кваліфікації – обов'язкове 40-годинне професійне навчання (навчання, яке організовується періодично через три роки, на підприємствах, пов'язаних з професією, що навчається). Метою галузевого навчання є вдосконалення навичок і професійної кваліфікації, необхідних для виконання професійних обов'язок. Окрім цього важливо розвивати пропозиції учнівства та стажування для працівників формальної та неформальної освіти.

У співпраці зі стейкхолдерами МОН Польщі було внесено до класифікатора 6 нових професій професійно-технічної освіти відповідно до потреб ринку праці, а саме: монтажник ярмарково-виставкових конструкцій, технік з обслуговування ярмарково-виставкової індустрії, технік з автоматизації та складання деревообробних верстатів, технік з промислової ізоляції, технік з суднової електроавтоматики та технік з яхтової індустрії.

У рамках національної реформи у сфері професійної освіти у Польщі Міністерство фондів та регіональної політики уклало угоду з дев'ятьма установами, що реалізують програму «Європейські фонди соціального розвитку 2021-2027», FERS (*EU funding programmes*²¹³), в тому числі з Міністерством освіти і науки.

FERS є продовженням Програми розвитку освіти для розвитку знань (*Knowledge Education Development Programme, POWER*). Її реалізація відбуватиметься на регіональному рівні – через 16 регіональних програм, що впроваджуватимуться урядами воєводств, та на національному рівні – через національну програму FERS.

У сфері освіти планується виділити 347 млн. євро на розвиток професійної освіти і навчання, яка відповідатиме потребам ринку праці, а також на підтримку психолого-педагогічних консультаційних центрів обладнанням та навчанням.

Планується створити школи професійної підготовки, тобто професійно-технічні навчальні заклади, які підвищуватимуть кваліфікацію окремих викладачів професійно-технічних навчальних закладів, а також забезпечуватимуть підготовку майбутніх викладачів професійно-технічних навчальних закладів, випускників університетів. Кошти також будуть виділені на розвиток професійного

---

²¹³ EU funding programmes. https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_en

консультування та інтегрованої системи кваліфікацій, а також на підтримку організації олімпіад та конкурсів для учнів окремих закладів професійної освіти в рамках EuroSkills та WordSkills. У рамках FERS також планується підтримка районних психолого-педагогічних консультацій. Кошти, заплановані на реалізацію FERS, становлять приблизно 347 мільйонів євро.

У рамках Пріоритету I «Навички» програма спрямована на підтримку освітніх заходів трьох конкретних цілей. До них відносяться Захід 01.04 Розвиток системи освіти (932,8 млн. злотих), Захід 01.06 Інклюзивна освіта (приблизно 421,8 млн. злотих) та Захід 01.08 Розвиток системи освіти та навчання дорослих (приблизно 189 млн. злотих)²¹⁴.

Підсумовуючи викладене, можна дійти висновку, що уряд Польщі приділяє велику увагу розвитку професійної освіти і навчання. Національні освітні реформи в освіті, які нині реалізуються також і в професійній освіті, спрямовані на забезпечення потреб та вимог ринку праці, що неможливе без залучення стейкхолдерів з боку роботодавців. Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти в Польщі включає співпрацю між урядовими органами, освітніми установами та приватним сектором для сприяння підготовці студентів до ринку праці. Такі партнерства передбачають різноманітні ініціативи та програми, спрямовані на забезпечення адаптивності освітніх програм до потреб ринку, підвищення якості навчання та розвиток необхідних навичок.

5.2 Публічно-приватне партнерство для розвитку професійних навичок у Чехії

Професійна освіта в Чехії є важливою складовою системи освіти та відіграє ключову роль у підготовці студентів до входження на ринок праці. Чеська система професійної освіти надає можливість отримання технічних та практичних навичок, що можуть бути важливими для вступу на ринок праці. Основні етапи професійної освіти в цій країні включають²¹⁵:

1. Базова професійна освіта (*Základní odborná škola*): це етап професійної освіти після завершення дев'ятьох років загальної освіти. Учні отримують загальну освіту разом із практичними навичками в конкретній сфері.

---

²¹⁴ National reforms in vocational education and training and adult learning. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/poland/national-reforms-vocational-education-and-training-and-adult>

²¹⁵ <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/czechia-u2>

2. Середньо-технічна освіта (*Střední odborné učiliště* або *Střední odborná škola*): учні можуть обрати шлях технічної або виробничої спрямованості, отримуючи більше конкретних професійних навичок.

3. Вища професійна освіта (*Vyšší odborná škola*): після закінчення старшої професійної освіти, учні можуть продовжити навчання на рівні вищої професійної освіти.

4. Вища освіта (*Vysoké školy*): після успішного завершення вищої професійної освіти, студенти можуть вступити до закладів вищої освіти для отримання бакалаврського чи магістерського рівня.

У професійній освіті Чехії значна увага також приділяється взаємодії з роботодавцями та підприємствами для забезпечення навчальних програм відповідності вимогам ринку праці.

Щоб забезпечити взаємодію між освітніми програмами та робочим ринком, існують механізми для консультацій та співпраці з роботодавцями та підприємствами. Це допомагає гарантувати, що навчальні програми відповідають потребам сучасного ринку праці.

Основним органом, відповідальним за початкову професійну освіту і навчання, є Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Чехії.

Представники роботодавців залучаються до розробки навчальних програм та беруть участь у 28 галузевих радах з питань кваліфікацій, відповідальних за створення професійних та кваліфікаційних стандартів.

Професійна освіта і навчання надається на рівні молодшої та старшої середньої освіти, а також на рівні вищої освіти.

В основному професійна освіта і навчання здійснюється на базі школи, але навчання на робочому місці є невід'ємною частиною програми (13-80% навчального часу). Навчання на робочому місці може відбуватися на робочих місцях компаній або в навчальних майстернях чи приміщеннях.

Переважно професійна освіта і навчання починається після завершення обов'язкової освіти. Програми середньої професійної освіти (EQF 2) тривають 2 роки і призначені, в першу чергу, для учнів з особливими освітніми потребами. Ці програми завершуються випускним іспитом або отриманням сертифікату про здобуття професійної освіти.

Програми вищого рівня середньої освіти (EQF 3-4) тривають від 3 до 4 років. Вони включають такі варіанти:

– 3-річні програми професійної освіти і навчання на рівні EQF 3 (завершуються іспитом, що веде до отримання свідоцтва про закінчення ПОН): дають змогу випускникам безпосередньо вийти на ринок праці та виконувати ручні роботи (муляр, перукар і т.д.). Випускники цих програм можуть пройти 2-річну програму

підвищення кваліфікації (EQF 4) та скласти іспит на атестат зрілості, який відкриває доступ до вищої освіти;

– 4-річні програми професійної освіти і навчання (завершуються іспитом на атестат зрілості, EQF 4): дають змогу випускникам продовжити навчання в університетах або виконувати роботу середнього рівня в технічній сфері, бізнесі, сфері обслуговування, охорони здоров'я та інших подібних галузях (будівельний технік, туристичний агент тощо);

– 4-річні ліцейські програми з високою часткою загальної освіти (до 70% навчальних планів) готують випускників до навчання в університетах або до виходу на ринок праці;

– учні, які вже здобули повну загальну середню освіту, мають можливість здобути (другу) кваліфікацію в іншій галузі за так званими скороченими програмами. Ті, хто має атестат зрілості (EQF 4), можуть отримати атестат про повну загальну середню освіту або інший атестат про повну загальну середню освіту у відповідній галузі; ті, хто має атестат про повну загальну середню освіту (EQF 3), можуть отримати лише інший атестат про повну загальну середню освіту у відповідній галузі. Скорочені програми підходять також для дорослих і тривають від 1 до 2 років.

Програми вищої професійної освіти, що пропонуються вищими професійними школами, готують учнів до виконання складних професійних завдань (наприклад, дієтолог). Навчання триває 3-3,5 роки і завершується отриманням абсолютного диплома (EQF 6). Ці програми ведуть до отримання диплома спеціаліста (*diplomovaný specialista*, DiS) і тісно пов'язані з потребами роботодавців у навичках. Хоча більшість випускників виходять на ринок праці, також вертикальна можлива продовження навчання в університетах. Випускники, які після завершення навчання продовжують навчання на бакалаврських програмах в університетах, можуть мати право на визнання деяких предметів та іспитів з вищих програм професійної освіти. Частка випускників EQF 4 професійної освіти, які продовжили навчання у вищих навчальних закладах, становила 61% у 2018 р.

У Чехії будь-яка доросла людина може навчатися за програмою професійної освіти і навчання у формальній шкільній системі. Багато програм дозволяють поєднувати навчання з трудовою діяльністю, але загальна участь дорослих є низькою.

Широке розмаїття програм безперервної професійної освіти, що надаються поза межами формальної системи, як правило, не регулюється; тим не менш, система підтвердження результатів неформального та інформального навчання (VNFIL) поступово розвивається з 2007 р., коли набув чинності Закон «Про підтвердження та визнання результатів попереднього навчання».

Професійна освіта і навчання завжди була фундаментальною частиною чеської системи освіти. У 2019 р. частка учнів на професійних програмах на рівні старшої середньої школи становила 70,5%.

Загальноосвітні предмети є важливим компонентом усіх типів програм професійної освіти і навчання, але їхня частка варіюється, залежно від програми, від 30% до 70% навчального часу. Перший вибір між загальною та професійною освітою на другому ступені середньої освіти відбувається у віці 15 років. До 17-19 років більшість учнів закладів професійної освіти здобувають професійну кваліфікацію, яка визнається на ринку праці.

Частка осіб, які достроково припиняють навчання, хоча останнім часом і зростає, залишається відносно низькою (7,6% у 2020 році), частково завдяки широкому вибору освітніх траєкторій та горизонтальній проникності.

Хоча демографічні зміни призвели до зменшення кількості молодих учнів, школи професійної освіти і навчання стали більш активними в наданні програм професійної освіти і навчання для широкої громадськості. Це дає можливість шкільним вчителям розвивати свої навички викладання для дорослих, а також сприяє підвищенню обізнаності молодих і дорослих учнів про професійну освіту як невід'ємну частину життя. Відстеження випускників в системі професійної освіти Чехії здійснюється вже майже 20 років²¹⁶.

Одним із головних викликів у чеській професійній освіті і підготовки є підвищення якості та привабливості початкової професійної освіти шляхом заохочення навчання на робочому місці в компаніях, підтримка переходу випускників від школи до роботи.

Законодавчі заходи, прийняті після 2014 р., підтримують співпрацю між навчальними закладами та роботодавцями через податкові пільги, обов'язкову участь роботодавців в іспитах та абсолютизацію або безпосереднє залучення експертів зі світу бізнесу до викладання в навчальних закладах.

Краща відповідність між пропозицією навичок і попитом на ринку праці є ще одним викликом. Урядом Чехії було впроваджено кілька проектів, спрямованих на покращення відповідності навичок, але такої системи на національному рівні все ще немає. Прив'язка програм професійної освіти і навчання до відповідних кваліфікацій у Національному реєстрі кваліфікацій має сприяти швидкому реагуванню та гнучкості на потреби ринку праці.

Партнерська взаємодія між закладами професійної освіти і навчання та стейкхолдерами у Чехії лише набуває свого розвитку.

---

²¹⁶ Nová, J. (2016). Dual career in sport and the necessity of its institutionalization in the Czech Republic. *Studia sportiva*, 10(1), 76-84. <https://doi.org/10.5817/StS2016-1-7>

Зусилля уряду спрямовані на розробку більш партисипативного підходу. Соціальні партнери беруть участь у розробці навчальних програм, але їх залученість вважається недостатньою. Участь партнерів у комісіях з випускних іспитів на 3-річних шкільних програмах професійної освіти і навчання (ISCED 353) та в комісіях абсолюторіуму на вищих програмах професійної освіти і навчання у вищих професійних школах (ISCED 655) є обов'язковою і закріплена в Законі «Про освіту». Вони також беруть участь у розробці стандартизованих завдань для випускних іспитів (ISCED 353) і профільних (професійних) частин іспитів на атестат зрілості (ISCED 354), тоді як їхня участь в екзаменаційній комісії на атестат зрілості не є обов'язковою, але високо цінується²¹⁷.

У 2017/2018 році в Мораво-Сілезькому краї розпочався пілотний проєкт, що включає елементи дуального навчання. Триває перегляд професійних частин навчальних планів старшої середньої школи. Ще в 2011 році урядом було прийнято Моравсько-Сілезький пакт про зайнятість (The Moravian-Silesian Employment Pact, MSEP²¹⁸), що працює в трьох основних сферах політики: економічний розвиток, зайнятість та соціальна інтеграція на основі можливостей працевлаштування. Основна місія MSEP – допомогти людям знайти роботу в регіоні. Організація зосереджена на консультуванні з питань кар'єри, співпраці між закладами ПОН та компаніями, а також питаннях ринку праці.

Останнім часом посилення практичної складової освіти згадується як основний пріоритет у навчальному процесі. Однак це не може бути зроблено належним чином, якщо не відбудуться зміни в рамкових освітніх програмах та інших допоміжних заходах, спрямованих на підтримку професійно-технічної освіти та співпраці між середніми професійними навчальними закладами і підприємствами, розташованими поблизу них. Важливо, щоб рамкові освітні програми базувалися на потребах окремих компаній. Це вплине на професійне навчання роботодавців. Слід зазначити, що без регулярної та надійної основи прогнозування потреб ринку праці, змістовного змісту освіти, кадрового забезпечення, побудови особистих стосунків та забезпечення фінансування, часткові зміни не приведуть до зрушень.

Система дуальної освіти або соціального партнерства є винятковою, оскільки вона встановлює партнерські відносини між роботодавцем та учнем, які визначаються у формі договору про навчання, що регулює права та обов'язки сторін щодо практичного

---

²¹⁷ Cedefop (2022). Vocational education and training in Czechia: short description. Luxembourg: Publications Office, PP.45. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/163428>

²¹⁸ Factsheet for measure CZ-2011-6/2601 – measures in Czechia

навчання учня. Іншим важливим аспектом цієї системи освіти є відносини між роботодавцем і навчальним закладом на договірних засадах у формі договору про дуальну освіту, який регулює, зокрема, обсяг, умови та координацію навчання учня та координацію його професійної підготовки з навчальною угодою.

Співпраця закладів професійної освіти з партнерами також називається соціальним партнерством. Воно ґрунтується на принципі, що навчальний заклад повинен співпрацювати з навколишнім середовищем. Автономія училищ дозволяє їм адаптувати свою діяльність до навколишнього середовища, а також до потреб підприємств, щоб максимально покращити навчальний процес. Зв'язки між соціальними партнерами залежать від економічної ситуації в державі та наявності важливих підприємств у регіоні. Робота школи з партнерами також означає, що її діяльність не відірвана від реальності. Те, наскільки якісно школа надає послуги, також залежить від інтенсивності співпраці з соціальними партнерами, а основними соціальними партнерами школи є²¹⁹: роботодавці у формі малих, середніх та великих підприємств; центри зайнятості; коледжі та університети; органи державного управління та самоврядування; засновник школи; сім'я учня.

Партнерство набуває різноманітних форм, які можуть включати аналіз ситуації на ринку праці, визначення потреб у робочій силі, екскурсії на сучасні робочі місця, проведення практичних занять на сучасних виробництвах, організація учнівських олімпіад тощо. Тут можна констатувати, що такий взаємозв'язок суб'єктів є вигідним для всіх залучених партнерів.

Найважливішими соціальними партнерами закладів професійної освіти є ті, що пов'язані з ринками праці, оскільки ці партнери беруть участь у навчанні у формі професійно-технічної підготовки в сучасному технічному та технологічному середовищі. Це спосіб для учнів доповнити свої теоретичні знання практичними вміннями та навичками. Однак школа повинна усвідомлювати переваги, які вона може принести своїм партнерам, і відповідно визначити свої довгострокові наміри, щоб партнери були зацікавлені у спільній роботі. Для шкіл партнерство означає внесок, який є важливим для створення належного освітнього клімату в майбутньому.

Педагогічний принцип поєднання теорії з практикою реалізується саме через співпрацю навчального закладу з підприємствами, що знаходяться по сусідству. Ефективне професійне навчання вимагає залучення партнерів до діяльності школи у розробці

---

²¹⁹ Hanák, Michal & Ižová, Katarína & Bočková, Kateřina. (2020). Cooperation of enterprises with secondary vocational schools: comparative analysis in the context of the Czech Republic and Slovakia. Proceedings of CBU in Economics and Business

освітніх програм. Конкретна співпраця належить до змісту шкільної освітньої програми училища. Важливо, щоб співпраця була не лише формальним питанням, але й суттєвим елементом освітньої функції закладу освіти.

Роботодавці в регіоні є одними з найважливіших партнерів закладів професійної освіти, оскільки саме вони випускають випускників, які претендують на роботу. Як зазначено в Білій книзі (2001 р.) або в доповіді Гавлічкової (2015 р.), необхідність співпраці для створення якісного навчального середовища була в центрі уваги компетентних органів влади в минулому. Національна програма підготовки кадрів у Чеській Республіці передбачає низку заходів, у тому числі створення структури комунікації з бізнесом. Біла книга (2001) є основою, закладеною в Законі про освіту, який вирішує питання підготовки випускників середніх шкіл до роботи. Для того, щоб зробити цей перехід якомога більш безпроблемним, щоб випускники були добре підготовлені до роботи, в Білій книзі викладені деякі пункти, які полегшують цей перехід. Особлива увага приділяється²²⁰: упровадженню соціального партнерства; участі представників сфери праці у випускних іспитах; місця практики; консультуванню; розвитку інформаційних систем щодо вимог роботодавців; питанням безробітної та некваліфікованої молоді.

Чехія продовжує робити професійну освіту більш гнучкою та відповідною до потреб ринку праці. Поправка до Закону про освіту 2018 року зобов'язує навчальні заклади співпрацювати з роботодавцями у розробці навчальних планів, проведенні практичних занять, участі у випускних іспитах та стажуванні викладацького складу в компаніях. Проєкт «Модернізація професійної освіти і навчання», що фінансується Європейським фондом освіти, розпочатий у 2017 році, до цього часу впровадив 365 модулів з метою покращення можливості переходу між різними шляхами початкової та безперервної професійної освіти, а також кваліфікаціями, внесеними до Національного реєстру кваліфікацій. У 2017/2018 році в Мораво-Сілезькому краї розпочався пілотний проєкт, що включає елементи дуального навчання. Триває перегляд професійних частин навчальних планів старшої середньої школи.

Проте, на думку чеських дослідників, підприємства могли б активніше долучатися до розробки професійних освітніх програм, і таким чином ефективніше враховувати свої вимоги, наміри та потреби. У сфері підвищення кваліфікації викладацького складу на робочих місцях підприємств-партнерів можна також вжити заходів

---

²²⁰ Hanák, Michal & Ižová, Katarína & Bočková, Kateřina. (2020). Cooperation of enterprises with secondary vocational schools: comparative analysis in the context of the Czech Republic and Slovakia. Proceedings of CBU in Economics and Business

для покращення ситуації, адже чим більше вчителі вдосконалюватимуться на підприємстві, тим актуальнішими будуть їхні знання та досвід, які вони зможуть передати своїм учням. Також слід розглянути можливість залучення спонсорської допомоги, яка б дала змогу, наприклад, придбати сучасні інформаційні технології. Закладам професійної освіти також можна порадити постійно фіксувати дані про працевлаштування випускників на ринку праці за фахом, оскільки ця інформація забезпечує важливий зворотний зв'язок щодо їх діяльності.

5.3 Консолідація професійної освіти і навчання в Румунії

Початкова професійна освіта в Румунії надається на рівні старшої середньої та післясередньої освіти. Учні можуть вступати до старших класів середньої освіти у віці 15 років (9 клас). Кваліфікацію можна здобути на старшому ступені середньої освіти за професійними, технологічними та професійними (так званими «шкільними») програмами, хоча професійно-технічні програми офіційно не є частиною професійної освіти і навчання, згідно з національним законодавством.

На старшій ступені середньої освіти існує чотири типи програм професійної освіти і навчання:

– трирічні професійні програми (ISCED-P 352, *învățământ profesional*, називається «ПОН на базі школи») (36) надають випускникам професійну кваліфікацію (37) «кваліфікований робітник» на рівні 3 EQF (наприклад, кухар, зварювальник, пекар, столяр). Вона надається «професійними школами», які співпрацюють з роботодавцями, що забезпечують обов'язкове навчання учнів на підприємстві в рамках навчання на робочому місці (WBL).

Навчання в компанії поєднується з WBL на шкільних семінарах, в лабораторіях. Періоди WBL розподілені по всій навчальній програмі. Частка навчання на робочому місці збільшується з кожним класом і в середньому становить 50% на кожну програму. Випускники складають кваліфікаційний сертифікаційний іспит, організований провайдером професійної освіти і навчання. Програми відкривають доступ до ринку праці. Випускники також отримують сертифікат про завершення обов'язкової освіти, який дає право на третій рік навчання на технологічних програмах 4-го рівня EQF. Навчання є безкоштовним для студентів віком до 26 років. Щоб забезпечити відповідність послуг професійної освіти і навчання, що фінансуються державою, потребам ринку праці, навчальні заклади зобов'язані укладати рамкові договори з компаніями, які надаватимуть робочі

місця учням до затвердження кількості учнів, що фінансуються державою²²¹.

Ці контракти встановлюють чіткі обов'язки як для шкіл, так і для компаній щодо надання послуг WBL, а також ресурси, які компанія має надати для проведення навчання та сертифікаційних іспитів. З 2017/18 навчального року також доступна дуальна форма професійної освіти і навчання ('professional' VET). У цьому випадку муніципалітет (місцева влада) бере участь у партнерській угоді поряд зі стандартним договором, що укладається в рамках звичайних шкільних програм професійної освіти і навчання між школою, роботодавцем та учнем (або законним представником). Компанії також зобов'язані виплачувати учням дуальної форми навчання щомісячну стипендію, не меншу, ніж та, що надається державою. За іншими характеристиками дуальне навчання не відрізняється від навчання на робочому місці за шкільними програмами. Частка учнів у дуальній професійній освіті становить 1,5% від загальної кількості учнів, які навчаються на старших курсах середньої школи у 2017-2018 навчальному році;

– чотирирічні технологічні програми (ISCED-P 354, *liceu tehnologic*) пропонують випускникам атестат про повну загальну середню освіту та кваліфікацію рівня 4 EQF «технік» у сфері послуг, природних ресурсів, охорони навколишнього середовища та технічних галузях (наприклад, технік з гастрономії, технік з промислового дизайну, технічний супервайзер з комп'ютерних технологій, дизайнер меблів). Програми складаються із нижчого та вищого циклів, кожен з яких триває два роки, і надаються технологічними середніми школами та коледжами. Частка WBL становить 25%. Програми відкривають доступ до ринку праці.

Випускники, які склали іспит на бакалавра, можуть вступати до вищих навчальних закладів. Після завершення нижчого циклу (обов'язкова освіта) учні можуть зробити вибір і вступити на коротку програму ПТО (ISCED-P 352), яка пропонує лише професійну кваліфікацію²²²;

– короткі програми професійної освіти і навчання (ISCED-P 352 *stagii de practica*) надають учням, які закінчили дворічну технологічну програму (закінчили 10 клас), професійну кваліфікацію рівня 3 EQF (наприклад, кухар) за 720 тижневих робочих годин. Програми відкривають доступ до ринку праці. Вони координуються навчальними закладами VET і забезпечуються переважно роботодавцями. Молоді та дорослі особи, які достроково припинили

²²¹ Cedefop (2019). Vocational education and training in Romania: short description. Luxembourg: Publications Office. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/256780>

²²² Cedefop (2019). Vocational education and training in Romania: short description. Luxembourg: Publications Office. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/256780>

навчання, також можуть отримати доступ до цих програм після завершення програми «другого шансу»;

– чотирирічні професійні програми (ISCED-P 354, 4 рівень EQF, професійний ліцей) надають випускникам професійну кваліфікацію у військовій справі, богослов'ї, спорті, мистецтві та педагогіці, а також атестат про повну загальну середню освіту. Випускники, які склали іспит на ступінь бакалавра, можуть вступати до вищих навчальних закладів. Більшість учнів користуються цією можливістю. Програми надаються середніми школами та коледжами, а частка WBL становить до 15%.

Для вступу на початкову старшу середню освіту учні повинні мати принаймні атестат про повну загальну середню освіту.

Післясередня професійна освіта передбачає програми вищої професійної освіти тривалістю від одного до трьох років (ISCED-P 453), що ведуть до здобуття професійної кваліфікації на рівні 5 EQF; вони організовуються технологічними школами або коледжами/університетами на замовлення компаній або учнів і надають випускникам середніх шкіл можливість підвищити свою кваліфікацію, наприклад, у галузі медсестринства та фармації, за спеціальностями «оптик», «програміст-аналітик», «метеоролог». Доступ до цих програм відкритий для всіх випускників середньої освіти, незалежно від того, чи мають вони диплом бакалавра, чи ні.

Управління професійною освітою в Румунії реалізується на центральному рівні. Центральний уряд виконує низку обов'язків:

– затверджує стандарти професійної підготовки після консультацій із соціальними партнерами;

– регулює організацію та проведення іспитів для підтвердження професійної кваліфікації;

– забезпечує розвиток якісної та привабливої професійної освіти і навчання;

– забезпечує гармонізацію румунських розробок з тими, що реалізуються на європейському та міжнародному рівнях при розробці політики та стратегій, що стосуються технічної та професійної освіти;

– сприяє методологічним розробкам, що стосуються планування освітньої пропозиції, розвитку інституційної спроможності шкіл, організації та розвитку навчально-виховного процесу, іспитів та сертифікації, забезпечення якості професійної освіти і навчання.

Центральний уряд підтримує професійну освіту і навчання через: визнання навичок, набутих під час довузівської освіти – технологічної або професійно-технічної, відповідно до власних нормативних документів – в рамках недержавної вищої освіти; часткового фінансування зарахування до державних закладів

післяшкільної освіти; спеціальні стипендії та інші форми матеріальної підтримки.

Центральний уряд підтримує дуальну професійну освіту шляхом: організації та координації початкової професійної підготовки в дуальній системі в Румунії; адаптації вимог початкової професійної підготовки відповідно до потреб економічних операторів у кваліфікованій робочій силі; визначення, прогнозування та періодичного аналізу потреб у навичках та нових кваліфікаціях, необхідних на ринку праці; регулювання та забезпечення якості початкової професійної підготовки в дуальній системі студентів, а також спеціалізованого персоналу, залученого до практичної професійної підготовки шляхом дуальної освіти в рамках освітніх підрозділів та суб'єктів господарювання; ведення в електронному форматі бази даних, що містить індивідуальні договори про практичну підготовку в дуальній системі та моніторинг дотримання сторонами договірних положень; розробки системи акредитації державних та/або приватних провайдерів початкової професійної підготовки в дуальній системі, яка буде затверджена рішенням Уряду; розробки методології щодо первинної професійної сертифікації випускників системи дуальної освіти, яка буде затверджена наказом Голови Агентства; розробки методології та моніторингу показників ефективності щодо працевлаштування та утримання випускників дуальної системи на ринку праці та пропозиції коригувальних заходів; консультування сімей, навчальних закладів та роботодавців з метою збільшення участі учнів у початковій професійній підготовці в дуальній системі; забезпечення просування концепції початкової професійної освіти в дуальній системі через Професійну школу в дуальній системі; створення та управління базою даних про навички, необхідні на ринку праці, а також періодичної публікації досліджень та аналізів, проведених Управлінням для орієнтації студентів на професії, затребувані на ринку праці²²³.

Національні реформи у сфері професійної освіти і навчання дорослих у 2023 році

Національний план імплементації початкової професійної освіти і навчання без відриву від виробництва (The National implementation plan for initial and in-service vocational education and training (PNI – VET)) визначає заходи для досягнення цілей, встановлених на європейському рівні, і забезпечує кореляцію між цілями ЄС у сфері професійної освіти і навчання та цілями національної політики. Заходи, передбачені в PNI – VET, будуть реалізовані в період 2021-2027 років. Загальна мета PNI – VET полягає

---

²²³ CoR (2023). European Committee of the Regions. Romania - Vocational Training. <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Romania-Vocational.aspx>

у підвищенні актуальності, доступності, гнучкості, привабливості та якості програм початкової професійної освіти і навчання без відриву від виробництва, що має сприяти економічній та соціальній згуртованості, підтримувати конкурентоспроможність, зростання та розумний, інклюзивний і сталий розвиток, а також сприяти професійному та особистісному розвитку людей²²⁴.

Дуальна освіта. Створення повного професійного маршруту для технічної вищої освіти – з набуттям чинності законодавства щодо методології організації повного дуального маршруту та нових кваліфікацій, що випливають з цього маршруту, – сприятиме розвитку дуальної освіти з акцентом на потреби студентів та відповідно до потреб ринку праці як шляхом збільшення кількості галузей, кваліфікацій та випускників, так і шляхом забезпечення повного освітнього шляху для студентів, які навчаються в дуальній школі, щоб вони могли вступати на дуальні програми вищої освіти.

Міністерство освіти оголосило конкурс заявок, що фінансується в рамках Національного плану відновлення та стійкості (National Recovery and Resilience Plan (NRRP)): пілотна програма розвитку регіональних консорціумів для дуальної освіти (I.6 «Розвиток щонайменше 10 регіональних консорціумів та розвиток і обладнання щонайменше 10 інтегрованих професійних кампусів» R 4. Створення повного професійного маршруту для технічної вищої освіти). Метою конкурсу є розвиток та оснащення професійних консорціумів та інтегрованих кампусів, які сприяють розвитку професійної освіти як шляхом збільшення кількості кваліфікацій та випускників, так і шляхом забезпечення повного освітнього курсу для студентів, які навчаються за дуальною формою навчання. У рамках консорціумів учні шкіл та студенти вищих навчальних закладів можуть здобувати кваліфікації на рівнях 3-8, відповідно до Національної рамки кваліфікацій. Консорціум експертних центрів для впровадження національних реформ у сфері професійно-технічної освіти шляхом дуальної освіти, до складу якого входять акредитовані державні/приватні вищі навчальні заклади, акредитовані державні/приватні школи, адміністративно-територіальні одиниці та суб'єкти господарювання.

Інтегрований професійний кампус буде побудований і організований як навчальний комплекс, включаючи споруди, обладнання та меблі для проведення таких видів діяльності, як: навчання, дослідження, проживання, рекреаційні та читальні зони, щоб забезпечити всі необхідні умови з точки зору доступу, участі,

---

²²⁴ Eurydice (2023). National reforms in vocational education and training and adult learning. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/romania/national-reforms-vocational-education-and-training-and-adult>

функціональності та безпеки студентів. Бенефіціарами цього конкурсу є регіональні консорціуми дуальної освіти, створені відповідно до методології, затвердженої наказом Міністра освіти. Для розвитку дуальної освіти планується створити 10 регіональних консорціумів, а також розробити та обладнати 10 інтегрованих професійних кампусів. Професійні кампуси будуть побудовані до 30 вересня 2025 року, а консорціуми дуальної освіти запрацюють на повну потужність до 31 березня 2026 року²²⁵.

Консолідація професійної освіти і навчання на робочому місці. Програми професійної освіти і навчання адаптуються до потреб у компетенціях і тенденцій на ринку праці, щоб вони відповідали національним пріоритетам економічного та соціального розвитку.

У рамках конкурсу «Стажування для учнів шкіл та студентів вищих навчальних закладів у сільськогосподарському та харчовому секторі, промисловості та сфері послуг», який підтримує програми навчання на робочому місці для студентів вищих навчальних закладів та учнів молодших класів середньої школи, гімназій та вищих навчальних закладів, включаючи школи майстрів виробничого навчання, було завершено 85 проєктів, а ще три проєкти знаходяться в процесі реалізації. Підтримку отримали 21 471 особа, і в рамках цих проєктів планується підготувати 8 102 учнів.

У рамках конкурсу заявок «Стажування для школярів у регіоні дельти Дунаю» було підписано грантові угоди для дев'яти проєктів. У рамках цих угод 980 осіб (школярів/учнів) отримають підтримку для участі в програмах професійно-технічної освіти.

У рамках конкурсу «Стажування для школярів з менш розвинених регіонів» було підписано грантові контракти на 154 проєкти. У підписаних контрактах передбачена цільова аудиторія – 28 663 особи (учні/студенти), які повинні отримати підтримку для участі в програмах професійної освіти/професійного навчання.

У рамках конкурсу заявок «Підвищення доступності, привабливості та якості професійно-технічної освіти і навчання» пріоритет буде надаватися заходам, спрямованим на полегшення доступу до програм професійного навчання та утримання в них, удосконалення механізмів моніторингу та оцінки державної політики у сфері професійного навчання та прогнозування потреб у компетенціях, а також заходам, пов'язаним із забезпеченням якості навчання на робочому місці та сертифікацією результатів навчання в початковій професійній освіті. Програма «Освіта і зайнятість» (Education and Employment programme (EEP)) 2021-2027 буде

---

²²⁵ Eurydice (2023). National reforms in vocational education and training and adult learning. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/romania/national-reforms-vocational-education-and-training-and-adult>

підтримувати адаптацію освітніх послуг для учнів і викладачів професійної освіти і навчання та розвиток навчальних закладів з метою підтримки їх досконалості з акцентом на цифровізацію та сталий розвиток. Крім того, ЕЕР надасть фінансування для можливостей транскордонної мобільності в рамках програми Еразмус+ для професійної освіти і навчання, а також для заходів підтримки учнів із соціально незахищених верств населення, щоб допомогти їм брати участь у програмі професійної освіти і навчання та запобігти відраховуванню зі школи.

Програми професійно-технічної освіти адаптуються до потреб у компетенціях і тенденцій на ринку праці, щоб відповідати пріоритетам національного економічного та соціального розвитку.

Консультаційно-інформаційна платформа «Обери свій шлях!» (Choose your way!) – це дружнє середовище для інформування учнів, батьків та компаній, засіб для профорієнтації та тіснішого зв'язку з ринком праці.

З метою розвитку підприємницьких навичок учнів та поєднання теоретичної підготовки з практичним навчанням були проведені такі заходи²²⁶: шкільний конкурс «Бренд якості», в якому взяли участь 45 компаній-практикантів, з яких 39 отримали сертифікат «Бренд якості»; платформа *ROCT*, на якій задіяно 1 455 компаній-практикантів/модельованих підприємств, з яких 689 нових компаній, 355 компаній, що продовжують свою діяльність, і 411 компаній, які були інтегровані з іншими, вони здійснювали поточну діяльність, передбачену навчальною програмою та позанавчальними заходами.

Важливою підтримкою у профорієнтаційній та консультаційній роботі з учнями став Довідник з профорієнтації. Довідник містить інформацію про 200 професійних кваліфікацій – 132 кваліфікації на рівні 4 (NQF) та 68 кваліфікацій на рівні 3 (NQF), а також короткий опис кожної кваліфікації, основні переваги та професії, з яких студенти можуть вибирати.

Проект *ReCONNECT* – Адаптація до змін – інтегрований механізм прогнозування, моніторингу, оцінки ринку праці та освіти має на меті створення трьох механізмів:

1. Інтегрованого механізму моніторингу працевлаштування випускників програм ПТО;
2. Взаємопов'язаного механізму прогнозування потреб у кваліфікаціях і компетенціях на ринку праці;
3. Взаємопов'язаного механізму оцінки та моніторингу державної політики щодо активних заходів та заходів професійного

---

²²⁶ Eurydice (2023). National reforms in vocational education and training and adult learning. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/romania/national-reforms-vocational-education-and-training-and-adult>

навчання, а також оцінки та моніторингу навчальних курсів та ІТ-платформи з інтегруючою роллю для 3 механізмів та підтримкою прийняття обґрунтованих рішень щодо державної політики у сфері професійного навчання та зайнятості.

До цього часу були проведені заходи з аналізу спроможності відповідних суб'єктів у сфері освіти, професійної підготовки та зайнятості синхронізувати й надавати реальні та релевантні дані для розробки механізмів. Методологія, розроблена в рамках проєкту, описує структуру, потік даних та інтеперабельність інтегрованого механізму прогнозування, моніторингу та оцінки ринку праці й освіти.

Проєкти, що фінансуються в рамках конкурсу «Стажування для учнів шкіл та студентів вищих навчальних закладів в аграрно-продовольчому секторі, промисловості та сфері послуг», що фінансуються за Пріоритетним напрямом «Освіта та компетенції», підтримують програми навчання на робочому місці для студентів вищих навчальних закладів, а також для учнів молодших класів загальноосвітніх шкіл, гімназій (старших класів) та вищих навчальних закладів, у тому числі шкіл майстрів виробничого навчання. Цільова група складається з учнів шкіл (ISCED 2 – 3, кваліфікаційні рівні 3 – 4), студентів (ISCED 4, кваліфікаційний рівень 5, студенти, які навчаються у вищих навчальних закладах / школах майстрів, організованих при шкільних навчальних закладах) та студентів вищих навчальних закладів (ISCED 5 – 7). У рамках цього конкурсу з 88 грантових заявок, які були схвалені та укладені контракти, 87 були завершені²²⁷.

Навчання на робочому місці в Румунії є важливою складовою професійної освіти і навчання. Ця форма дає змогу студентам отримувати практичний досвід та навчатися під час роботи в реальних умовах робочого процесу. Співпраця між освітніми установами та підприємствами: освітні установи у Румунії часто встановлюють партнерські відносини з підприємствами та роботодавцями, щоб надавати студентам можливість проводити практику та навчатися на робочому місці. Практичне навчання на робочому місці може бути організоване як частина навчальної програми студентів. Вони можуть проводити декілька тижнів або місяців на робочому місці, де набувають практичних навичок і знань. Менторство і навчання наставників: у багатьох випадках студенти, які проходять практику на робочому місці, отримують підтримку та наставництво від досвідчених працівників. Це допомагає їм навчатися та розвиватися в професійному плані. Навчання на робочому місці готує студентів до

---

²²⁷ Eurydice (2023). National reforms in vocational education and training and adult learning. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/romania/national-reforms-vocational-education-and-training-and-adult>

вступу на ринок праці, допомагаючи їм набувати практичний досвід і створюючи можливість для подальшого працевлаштування. Студенти, які успішно завершили практичне навчання на робочому місці, отримують сертифікати або підтвердження про навчання, які підтверджують їхні навички та кваліфікацію. Навчання на робочому місці є важливим елементом професійної освіти в Румунії, оскільки воно допомагає забезпечити, що студенти мають не лише теоретичні знання, але й практичний досвід, необхідний для успішної кар'єри.

5.4 Соціальне партнерство в Болгарії: виклики та перспективи

Професійна та професійно-технічна освіта в Болгарії відіграють важливу роль у підготовці фахівців для ринку праці та розвитку країни. Ось деякі основні аспекти системи професійної освіти в Болгарії.

Структура системи: система професійної освіти в Болгарії включає в себе професійно-технічні училища, де надаються практичні навички і теоретичні знання з різних професій, а також вищі професійні училища, які пропонують більш вищу освіту у відповідних галузях економіки.

Програми і спеціальності: система навчання включає в себе різноманітні професійні спеціальності: будівництво, машинобудування, електротехніка, гастрономія, інформаційні технології, медицина, туризм і багато інших. Програми професійної освіти можуть тривати від двох до чотирьох років в залежності від спеціальності і рівня освіти. Навчання включає в себе практичну частину, де студенти мають можливість здобувати практичний досвід у реальних умовах роботи, а також проходити стажування у підприємствах та організаціях. Після успішного завершення професійної або професійно-технічної освіти студенти отримують відповідні сертифікати та кваліфікації, які їх кваліфікують для роботи в конкретній галузі.

Академічний рівень інститутів: в Болгарії існують інститути, які спеціалізуються у професійній та професійно-технічній освіті і надають студентам можливість отримати вищу освіту в цих галузях на рівні бакалавра та магістра.

Професійна освіта відіграє важливу роль у формуванні робочої сили та підготовці фахівців для потреб ринку праці в Болгарії. Ці програми надають студентам практичні навички і знання, які можуть бути використані в різних професійних галузях і сприяють розвитку національної економіки.

Соціальне партнерство в професійній освіті в Болгарії відіграє важливу роль у покращенні якості освіти, вирішенні проблеми безробіття та забезпеченні відповідності професійної підготовки потребам ринку праці. Ось деякі ключові аспекти соціального партнерства в професійній освіті в Болгарії²²⁸.

Співпраця з роботодавцями: професійні та професійно-технічні навчальні заклади встановлюють партнерські відносини з підприємствами та роботодавцями. Ця співпраця дає змогу університетам та коледжам розробляти навчальні програми, які відповідають потребам ринку праці.

Регулярне оновлення навчальних програм: завдяки соціальному партнерству, навчальні програми та курси регулярно оновлюються відповідно до змін у вимогах ринку праці та технологічних нововведень.

Практична підготовка та стажування: спільна робота з роботодавцями дає змогу студентам отримувати практичний досвід та стажування в реальних робочих умовах. Це сприяє підготовці студентів до вступу на ринок праці.

Забезпечення зайнятості: співпраця з роботодавцями може допомогти у забезпеченні студентам можливостей для працевлаштування після закінчення навчання, оскільки багато стажувань перетворюються в робочі місця.

Розвиток ключових навичок: партнерство дає змогу визначити ключові навички та компетенції, які необхідні на ринку праці, і включити їх у навчальні програми.

Підвищення престижу професійної освіти: спільна робота з роботодавцями може сприяти підвищенню престижу професійної освіти та залучити більше студентів до вибору цього шляху навчання.

Із квітня 2022 р. у Болгарії реалізується Національна програма зайнятості для людей з обмеженими можливостями. Зміна соціально-економічного середовища Болгарії в перехідний період мала значний вплив на соціальний статус таких людей. Зростання безробіття, структурні зміни в економіці, недоступність в архітектурному середовищі та інше посилюють ізоляцію цієї групи населення. Обмеження навколишнього середовища створюють більше перешкод для їхньої соціальної інтеграції. Згідно зі Стандартними правилами ООН, люди з обмеженими можливостями мають право жити та реалізовувати себе у своїх спільнотах. Вони повинні отримувати необхідну допомогу та підтримку у звичайних умовах і в установах освіти, охорони здоров'я, зайнятості та соціального захисту. Людям з

---

²²⁸ Terziev, V., Klimuk, V. Impact of pandemic and post-pandemic factors on innovative development of industry. // 19th RSEP International Economics, Finance & Business Conference – Virtual/Online 1-2 December 2020, Anglo-American University, Prague, Czechia, Review of Socio-Economic Perspectives RSEP, Ankara, Turkey, pp. 111-122.

обмеженими можливостями має бути надана можливість реалізувати свої права людини, і, зокрема, у сфері зайнятості їм мають бути надані рівні можливості для продуктивної та оплачуваної праці. Політика Європейського Союзу, представлена в «Рівних можливостях для людей з обмеженими можливостями: Європейський план дій» СОМ (2003) та «Становище людей з обмеженими можливостями в розширеному Європейському Союзі: Європейський план дій на 2006-2007 роки» СОМ (2005), передбачає заходи щодо усунення перешкод для повної інтеграції людей з обмеженими можливостями²²⁹. Згідно зі ст. 48 Конституції Республіки Болгарії громадяни мають право на працю, і держава дбає про створення умов для реалізації цього права.

Професійна освіта Болгарії набула в останні роки значного розвитку завдяки спеціальним центрам. Болгарська асоціація промислового капіталу (The Bulgarian Industrial Capital Association, BICA), яка посідає вагомe місце у промисловому ландшафті країни, відіграє важливу роль у розвитку професійної освіти. Такий Центр пропонує широкий спектр програм, які надають людям практичні навички та знання, необхідні для різноманітних професій.

У складі BICA діє Центр професійного навчання, який має ліцензію Національного агентства професійно-технічної освіти (НАПТО) на 35 професій та 52 спеціальності. Діяльність центру спрямована на підвищення кваліфікації та перепідготовку працівників підприємств-членів BICA, а також надання можливості всім бажаючим отримати нову кваліфікацію або підвищити свою професійну майстерність. Центр професійного навчання при BICA реалізує схеми «Адаптивність», «Я можу», «Кваліфікаційні послуги та навчання для зайнятих осіб» та «Розвиток» в рамках програми «Розвиток людських ресурсів».

Болгарська асоціація промислового капіталу використовує матеріальну базу, технічні та адміністративні можливості своїх партнерів-членів Асоціації, щоб здійснювати професійне навчання в теорії та на практиці відповідно до державних освітніх вимог для кожної окремої професії.

Професійний центр BICA має бази для проведення професійного навчання в Софії, Варні, Русе, Габрово, Стара Загора, Бургасі, Велико-Тирново за професіями у таких сферах: бізнес-менеджмент і адміністрування; інформатика; технологія; виробництво та переробка; архітектура та будівництво; персональні послуги; мистецтво тощо.

Бенефіціарами Центру є: роботодавці, які бажають підвищити кваліфікацію своїх працівників або навчити безробітних, які можуть

---

²²⁹ Terziev, V. COVID-19 pandemics and its impact on Bulgarian universities in the context of the new challenges to social system and labour market policies, Internauka Publishing House, Kiev, 2022, 138p.

пройти у них 3-місячне стажування, субсидоване програмою «Розвиток людських ресурсів»; працевлаштовані особи, які перейшли на скорочений робочий час і бажають підвищити свою професійну кваліфікацію відповідно до потреб роботодавця; працевлаштовані особи, які бажають навчатися в позаробочий час; безробітні, які бажають підвищити свою кваліфікацію для успішного працевлаштування.

Тренінги для набуття ключових компетентностей, які пропонує Центр професійного навчання, спрямовані на спілкування рідною мовою, спілкування іноземними мовами, математичні компетентності та базові компетентності в галузі природничих наук і технологій, цифрові навички (ІКТ); уміння вчитися; суспільні та громадянські компетентності; ініціативність та підприємливість.

Особи, які успішно завершили навчання в Центрі, отримують документи відповідно до здобутого ступеня (свідоцтво про професійну кваліфікацію, ліцензію на професійну кваліфікацію, свідоцтво про правоздатність займатися отриманою професією або сертифікат)²³⁰.

Центри професійної освіти слугують важливими платформами для виховання кваліфікованої робочої сили. Надаючи відповідну професійну підготовку, вони дають можливість людям вийти на ринок праці компетентно та впевнено. Пропоновані програми відповідають мінливим потребам ринку праці, гарантуючи, що слухачі володіють навичками, які користуються високим попитом.

Комітет регіонів Європейського Союзу підкреслює прихильність Болгарії до покращення професійного навчання. Зосереджуючись на професійному навчанні та розвитку навичок, Болгарія прагне вирішити проблему безробіття та невідповідності навичок, сприяючи таким чином економічному зростанню та зниженню рівня бідності.

Болгарське національне агентство професійної освіти і навчання бере активну участь у формуванні політики і стратегій, спрямованих на покращення професійного навчання в країні. Тісно співпрацюючи із зацікавленими сторонами та європейськими інституціями, Болгарія прагне привести свою систему професійної освіти у відповідність до європейських стандартів і найкращих практик.

Співпраця з Європейським Союзом та такими установами, як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), має вирішальне значення для підвищення якості та актуальності професійної освіти в Болгарії. Переймаючи передовий міжнародний досвід, Болгарія має кращі можливості для вирішення глобальної

---

²³⁰ BICA (2023). Vocational Training Center. <https://bica-bg.org/en/51/vocational-training-center.htm>

проблеми бідності через розвиток навичок і можливостей працевлаштування.

Європейський центр розвитку професійної освіти (Cedefop) також підкреслює важливість професійної освіти і навчання у сприянні зайнятості та зниженню рівня бідності в Європейському Союзі. Навички, набуті під час професійного навчання, можуть вирвати людей з бідності, даючи їм змогу забезпечити стабільну зайнятість і доступ до кращої заробітної плати та умов життя²³¹. Одним із найефективніших способів зменшити глобальну бідність є надання людям навичок і знань, необхідних для отримання оплачуваної роботи. Професійне навчання безпосередньо задовольняє цю потребу, надаючи практичну освіту, яка має безпосереднє відношення до ринку праці. Це особливо важливо для Болгарії, де висококваліфікована робоча сила може зробити значний внесок в її економічне зростання та підвищення рівня добробуту населення²³².

Питання для самоконтролю

1. У чому полягають ключові особливості польської професійної освіти і навчання?
2. Як система професійної освіти Польщі забезпечує потреби національного та регіонального ринків праці?
3. Які національні програми та стратегії впроваджує уряд Польщі для поглиблення публічно-приватного партнерства?
4. Як реалізується державно-приватне партнерство в системі професійної освіти Чехії?
5. Які національні програми та державні ініціативи реалізує Чехія з метою забезпечення якості професійної освіти?
6. На яких рівнях освіти можна здобути професійну кваліфікації в Румунії?
7. Які функції виконує центральний уряд Румунії в управлінні професійною освітою?
8. Які реалізується навчання на робочому місці в Румунії?
9. З якими соціально-економічними викликами стикається професійна освіта Болгарії?
10. Які можливості для здобуття професійної кваліфікації надає Болгарська асоціація промислового капіталу?

---

²³¹ Cedefop (2018). Vocational education and training in Bulgaria: short description. Luxembourg: Publications Office. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/600634>

²³² Lyazov, Valentin (2023). Empowering the Future: Vocational Training in Bulgaria. <https://borgenproject.org/vocational-training-in-bulgaria/>

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Загалом, публічно-приватне партнерство у професійній освіті європейських країн є динамічною та змішаною формою партнерства. До провідних тенденцій розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти країн Європи віднесено: посилення ролі приватного сектору та розвиток інноваційних форм партнерства; розширення участі партнерів у спільному розробленні навчальних програм, релевантних ринку праці; підвищення ролі навчання впродовж життя; участь партнерів у забезпеченні інклюзивності, доступності та соціально відповідального підходу до навчання; цифровізація професійної освіти; вплив партнерства на підвищення якості професійної освіти, її оцінювання та моніторингу; збільшення інвестицій у розвиток професійної освіти; сприяння розширенню міжнародного партнерства тощо. Їх реалізація залежить від таких факторів, як: економічні умови, політична ситуація, зміни в законодавстві тощо, однак зберігається загальне бачення важливості співпраці між державою та приватними компаніями у підготовці кваліфікованих фахівців, відповідно до потреб сучасного ринку праці.

Результати аналізу провідних тенденцій розвитку публічно-приватного партнерства у професійній освіті європейських країн свідчать, що вони зорієнтовані на: підвищення ефективності взаємодії між навчальними закладами, державними та приватними установами, громадськими, професійними й міжнародними організаціями; залучення малих, середніх і великих компаній до процесу розроблення нових кваліфікацій, стандартів, навчальних програм, упровадження інноваційних технологій професійного навчання; забезпечення більшої доступності, інноваційності та якості професійної освіти, її зв'язку із ринком праці; збільшення фінансової підтримки навчальних закладів та підприємств, які здійснюють практичне навчання студентів тощо. Водночас цей вид партнерства реалізується з урахуванням специфіки економіки європейських країн, особливостей розвитку їх освітніх систем та потреб ринків праці. Тому підходи до розвитку публічно-приватного партнерства у професійній освіті в кожній європейській країні відрізняються. Наприклад, у країнах з низьким рівнем технологічного розвитку важливими є програми фінансової підтримки навчальних закладів, а в країнах з високим рівнем – фінансування програм навчання майбутніх фахівців для інноваційних галузей економіки тощо.

Публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання країн Південної Європи (Італія, Іспанія, Греція, Португалія та Сербія) охоплює різні форми співпраці: від повної або часткової участі приватного сектору в управлінні навчальними закладами – до фінансування та розроблення освітніх програм. Впровадження публічно-приватного партнерства дає змогу залучати додаткові ресурси для модернізації системи професійної освіти і навчання, впроваджувати інноваційні методики навчання, організовувати підвищення кваліфікації викладацького складу та оновлення матеріально-технічної бази. Водночас, існують потенційні ризики, зокрема, можливість нерівного доступу до якісної професійної освіти через високу вартість навчання у приватних навчальних закладах. Крім того, існує ризик комерціалізації освіти та зниження її якості внаслідок пріоритету отримання прибутку приватними партнерами. Для успішної реалізації публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в країнах Південної Європи важливими чинниками є наявність відповідної правової бази та ефективних механізмів регулювання й контролю, що забезпечують прозорість діяльності приватних партнерів, а також підвищення якості професійної освіти, її відповідності сучасним вимогам та потребам суспільства.

Визначальним фактором розвитку публічно-приватного партнерства в країнах Західної Європи (Німеччина, Австрія, Франція) є прагнення до підвищення якості професійної освіти і навчання. Моделі публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання, які застосовуються в цих країнах, охоплюють широкий діапазон форм співпраці між навчальними закладами, публічним та приватним секторами, включаючи контрактні угоди та грантові програми. Співпраця між ними передбачає надання якісних освітніх послуг, створення спільних навчальних закладів, залучення додаткових ресурсів для модернізації матеріально-технічної бази, використання сучасних технологій та інноваційних методів навчання, а також забезпечення гнучкості та адаптивності освітньої системи до змін на ринку праці.

У контексті постійного розвитку економіки країн Північної Європи (Бельгія, Великобританія, Швеція, Норвегія, Фінляндія, Нідерланди), а також невинного пошуку інновацій, публічно-приватне партнерство у сфері професійної освіти і навчання виокремлюється як ключовий напрям її модернізації. Досвід цих країн демонструє систематичний та стратегічний підходи до імплементації публічно-приватного партнерства, що включає високий рівень довіри

між партнерами, заснований на спільних інтересах та цілях, а також на чітко визначеній правовій основі, що сприяє прозорості та справедливій конкуренції. Моделі публічно-приватного партнерства у країнах Північної Європи представляють широкий спектр форм співпраці, які вибираються та адаптуються з урахуванням специфіки та потреб кожної країни. Йдеться про співпрацю з приватними компаніями з метою об'єднання ресурсів, досвіду та забезпечення доступу до сучасних знань, впровадження інноваційних методів навчання, фінансування модернізації освітньої інфраструктури та реалізації новітніх проєктів.

Упровадження публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в країнах Східної Європи (Польща, Чехія, Румунія, Болгарія) базується на правовій базі, що забезпечує прозорість і чесну конкуренцію, а також культуру взаємодії між партнерами, засновану на довірі та спільному розумінні цілей. Моделі публічно-приватного партнерства в цих країнах характеризуються різноманітністю і застосовуються у сфері професійної освіти і навчання з урахуванням конкретних потреб кожної країни, сприяючи залученню інновацій в освіту та підвищенню автономії навчальних закладів. Співпраця з приватними компаніями в наданні освітніх послуг сприяє забезпеченню відповідності освітніх програм потребам особистості, ринку праці, інтеграції інноваційних методик навчання в освітній процес, організації підвищення кваліфікації вчителів на високотехнологічних робочих місцях тощо.

Досвід розвитку публічно-приватного партнерства у європейських країнах слугує прикладом для інших країн, у тому числі й України, яка прагне реформувати свою систему професійної освіти та забезпечити громадянам можливість отримати конкурентоспроможну професію й практичні навички для успішної кар'єри. На основі врахування позитивних аспектів моделей публічно-приватного партнерства, що реалізуються в країнах Європи для розвитку професійної освіти, виокремлено рекомендації щодо налагодження співробітництва між суб'єктами державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в Україні, а саме:

- регулювання державно-приватного партнерства за допомогою законодавства з метою визначення прав та зобов'язань кожного партнера, а також механізмів контролю за виконанням угод щодо забезпечення якості професійної освіти, розподілу витрат тощо;
- удосконалення правових засад участі підприємств у реалізації проєктів державно-приватного партнерства щодо організації

виробничої практики, стажування, навчання наставників, а також дуальної форми здобуття професійної освіти;

- забезпечення планування та моніторингу якості проєктів державно-приватного партнерства (розроблення планів і механізмів моніторингу, оцінювання результатів проєктів державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти);

- розширення участі сторін державно-приватного партнерства у спільному розробленні кваліфікацій, стандартів, освітніх програм відповідно до вимог ринку праці;

- підготовка педагогічних працівників закладів професійної освіти і наставників із підприємств до реалізації проєктів державно-приватного партнерства шляхом проведення тренінгів, навчальних курсів, семінарів;

- забезпечення комунікації між державними та приватними партнерами з метою обміну досвідом, ресурсами, даними, інформацією;

- залучення стейкхолдерів (представників промисловості, урядових структур, академічних установ, громадських організацій) до реалізації проєктів державно-приватного партнерства, для підвищення престижності професійної освіти та її впливу на відновлення України у повоєнний час;

- забезпечення належного фінансування проєктів державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти (гранти, кредити, фінансові стимули тощо) для підвищення її якості та доступності.

Виробничо-практичне видання

Радкевич Валентина Олександрівна
Попова Валентина Вікторівна
Джурило Аліна Петрівна
Вороніна-Пригодій Даша Анатоліївна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Практичний посібник

[Електронне видання]

Науковий редактор:
Радкевич В.О.

Літературний редактор – Л.С. Гуменна
Бібліографічний редактор – В.О. Маркова
Обкладинка, верстання – Л.О. Шестерікова

Формат 60x84/16
Авт. арк. 6. Зам.8/2023

Виготівник і видавець:
Інститут професійної освіти НАПН України 03045, Київ, провулок Віто-Литовський, 98-а

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру:
серія ДК № 3805 від 21.06.2010 року